

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

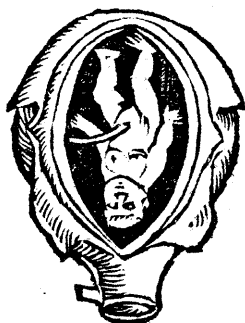
618.
2
R.691
B

BALD VINI RONSSEI GANDEN-

*sis, Medici Goudani de hominis
primordijs hystericisq̃ue
affectibus cen-
tones.*

*Eiusdem de Hippocratis magnis lienibus,
Plinijq; stomacace seu sceletyrbe epistola.*

Citò, tutò & iocundè.

¶ Louanij apud Antonium Mariam
Bergaingé Bib. Iurat.
An. 1559.

Cum Priuilegio Reg. ad quadrienniũ:

AVTHORES QVIBVS PAS-
 fim in colligendis hisce cento
 nibus author vtitur.

Aurelius Cassiod.	Hippocrates.
Aurel. Corn. Celsus	
Angustinus.	Iason Pratenſis.
Aëtius Auctuarius.	Iuuenalis.
Ægineta.	Ioannes fernellius.
Auicennas.	
Aristoteles.	Martialis.
Alexander Aphrod.	Munſterus.
Albucas.	
Ammianus.	Plinius.
Alexander Benedi.	Plato.
Apuleius.	Ptolomeus.
	Pythagoras.
Columella.	Parmenides.
Celius Methodicus	
Clau. Galenus.	Q. Seren. Sammon.
Cicero.	
Diogenes Laertius	Rhaſes.
Dioſcorides.	Sextus Platonius.
	Spartianus.
Empedocles.	Seneca.
Eraſiſtratus.	
Ennius.	Theophilus.
Genefis.	Valerius Maxim'.
Gordonius.	

AMPLIS=

SIMO PRVDENTISSI-

moque Ciuitatis Goudensis Se-

natui Balduinus Ronssseus

bene agere.

Nter omnes quæ toto
terrarum orbe extant
disciplinas, Consules ac
Patres amplissimi, nul-
la est quæ aut sit anti-
quior, aut celebriores
habuerit cultores, quàm vna Medicina.
Nam si diuino illi Platoni vlla habenda
fides est, hic ordo votorum in popula-
ribus etiam cantilenis olim celebraba-
tur, vt nihil homini mortali bona va-
letudine melius esse censerent, proxi-
mumque huic specie honesta præditum
esse, tertium opes habere citra frau-
dem, quartumq; ætate vigere cum ami-
cis: atque id mea quidem sententia
non iniuria. Nam frustra quiuus forma
venusta præditus sit, frustra Cræsum
diuitijs superet, frustra iuuentæ flore
vigeat, nisi adsit debita iustaque actio-
num animalium atque naturalium fun-
ctio

Epistola.

atio, quam sanitatem appellamus.

Atq; hinc factum est, vt à priscis illis se-
culis ad hæc vsque tempora, medicis
nō solum summus tribueretur honor,
sed & maximis stipendijs in Rempub.
accerferentur (nam 250. sestertia Ro-
manos Imperatores quondam in sti-
pendium annuum medicis numerasse
author est Plinius) Et rerum omnium
ἀτελῆα seu immunitate donarentur.
Quam legem ad Vandalorum Gottho-
rumque in Europam incursiones, in-
uiolatam infractamque obseruauerunt
orbis monarchæ, præsertim cū Chri-
stianam pietatem edocti, didicerunt
diuino oraculo sancitum esse, vt & Me-
dicis debitus tribueretur honor (cū
ad necessitatē humanam ex terra me-
dicinam crearet altissimus) & merces
pro impensis laboribus solueretur. Ve-
rum cum Barbara hæc colluies ab om-
ni humanitate quam alienissima sacra
profanis misceret, ac (vt ferè fit) inter
arma silerent leges, factum est vt om-
nis disciplina, omnis humanitas è me-
dio tolleretur, philosophiæque non so-
lum gentili, sed & Christianæ nullus
esset locus, cū cuius quod vellet in
tanto

Dedicatoria.

tanto rerum tumultu liceret, essetque pro ratione voluntas: Vnde contigit vt tot quoque errorum labyrinthis Christiana Respublica implicaretur, tot quotidie exurgerent, qui populo falsa pro veris prædicarent atque inculcarent, quibus sane adhucdum pullulantibus, vix multis synodis occurri potuit. Atque hæc quidem si in ea doctrina quam Dei nutu atque spiritus sancti afflatu regi constat, euenerint, quid mirum si alias quoque disciplinas conspurcari contigit, præsertim cum humanioribus disciplinis neglecti, ad vnum omnes accumulandis opibus inhiarēt, atque ipsi professionem quam profiterentur ignorarent, Thessali illius instar, qui cum oratoriam artem, quam iam diu exercuerat, non esse satis questuosam percepisset, ad medicinam animum conuertit, & quod ipse nesciebat semestri alios sese docturū affirmabat. Cuius quidem nimisquam temerarium factum multi imitantes, fasciculum quendam præscriptorum (receptas vocant) circumferunt, atque omnibus ex æquo idem, vnumque medicamentum propinare audent, hoc ceu

ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι
καὶ οἱ ἄλλοι

Epistola.

~~Χρῖστος~~ prædicant, hoc venerantur
 atque citra nominis iacturam audacter
 interficiunt; dum quid exhibeant, ne-
 que norint, neque ipsi si res postulet su-
 mere velint. Et tamen primas hi apud
 vulgus non solum, sed & primores ali-
 quot viros occupant, cum credulo po-
 pello ac nouarum rerum studioso, ex ijs
 tantum locis petendam medicinam, ac
 medicamentorum cognitionem esse
 dicant vnde originem cepit, atque eos
 demum censendos esse medicos, qui
 erronum instar, quàm longissimè dissi-
 tas mundi plagas peragrarint, & qui
 quod vnum vulgus miratur, Hæbreos
 Ægyptiosque quibus cum familiariter
 vixerint, iactitent, ab his etenim solis
 petendam medicinæ cognitionem, ni-
 hilque esse tam abstrusum tam arduum
 quod eos lateat, eos esse, qui quàm sim-
 plicissimis, ijsque longo rerum vñ cō-
 pertis labascentem valetudinem resti-
 tuere possint, & ne quid imposturæ
 desit Quintam quandam essentiam, ac
 quiduis non ex lotio sibi pollicentur,
 ex hoc præsentia, præterita, futuraque
 sese cognoscere affirmantes. O verè
 κοτρώφαγους καὶ 'ουζόπατος dignός-
que

Dedicatoria.

que qui excrementis & lotio exatien-
tur, qui vt ait ille, ære minuto qualia-
cunque velis somnia vendant atque ar-
tem eam profiteantur, cuius ne prima
quidem elementa norint, nam si vel
morbi causam vel symptoma à morbo
discernere possent, ferendum id ali-
quo modo esset: verum cum omnem
morbum aut incantamentum, aut ca-
tharrum, aut aliud quippiam ab his nō
dissimile dicant, quis non exclamet.

O cœlum, ô terra, ô seculum, ô mo-
res, & tamen hi admirandam suam ex-
perientiam iactitare audent, seseque
vel summis medicis conferre. Verum
quoniam quidem huc iam deuenimus,
aliud quoddam impostorum genus, in
mercibus suis prostituendis illo non
inferius describemus, quod passim in
cōpitis viarū atq; adeo medio ipso fo-
ro, nescio quid circumstāti popello ex-
ponit, atque id, vt illi quoq; nullis non
morbis ceu medicamētum vtile cōue-
nientq; affirmāt, & cū maximè serio lo-
qui eos credas, tū demū te naso suspē-
dunt adunco, & vt inquit ille. Sæpe ma-
lis onerat stolidos verbosus agyrtes,
Versuta exonerat quos prius arte bo-
nis.

Epistola.

Atque his quidem impostoribus, quoniam inanibus suis nugis, stentoreaque voce omnium aures obtundebant, Augustissimi prudentissimique. Amstelredāmensis Senatus, consultò cautum est, ne alibi merces suas exponant, quàm in foro porcino, ut illis vicissim porcorum grunnitu aures perstreperent, ac tandem cognoscerent quàm essent omnibus molesti, nullique vñ.

Sed hæc hætenus, neque enim decretum fuerat, de hisce imposturis vel verbum unum in medium proferre, sed ut ait Horatius, currente rota vrceus exijt. Reliquum igitur nunc est institutum aggrediamur, ne delicatissimas vestras aures longis nostris λόγους detineamus.

Posteaquã igitur, ut diximus, post Gothorum in Europam incursiones, neglectis humanioribus disciplinis, sopitæ essent omnes matheses, ac barbariei cœno conspurcatæ iacerent, Medicina, quæ celeberrimos semper cultores habuit, suo quoque decore spoliata est. Et cum Græcæ aut antiquæ illius Romanæ linguæ nullus esset usus,
factum

Dedicatoria.

factum est vt bene scripta malè in scholis redderentur, prioreque loco haberentur barbara, absurda, nullo ordine nullaque methodo scripta, quàm aut Græcorum doctissima, eademque optima ac verissima scripta, aut Latinorù fidissimæ eorundem interpretationes. Nā multis seculis in scholis perstrebat tantum Auicennæ canon, explosus quodammodo erat Senex ille Cōs Hippocrates, & si quid eius legeretur, id tale erat, vt si ipse reuixisset Hippocrates, vt spurca atque aliena non agnosceret. Sed cum cessantibus bellis, disciplinis aliquis concederetur locus, prodierunt tandem qui iugilabore, cōtinuisq; vigilijs linguę vtriusq; peritiā cōsequuti, satius esse iudicarūt, è Græcorū vberrimis fontibus, quàm Arabū fœdissimis scaturiginibus scientiarum omnium præstantissimam petere.

Quare vt ad penitiora medicinæ quibusuis faciliior esset aditus, eadem illa è Græco in latinum transtulerunt, atque id breui effecerunt, vt multis antè erroribus medica ars saucia, pristino nitori tandem restitueretur, si quidem posteaquam vna cum literis simul

Epistola.

ſimul vigere cæperunt ingenia, ſcripturierunt multi, atque ea quæ vel cymmetrijs tenebris obſcuriora erant, luce clariora reddiderunt, ac omnium oculis obuia fecerunt.

Quorum ſtudium ego imitatus, mihi varia multaque (non quod in lucem aliquando emittere mens eſſet) conſcripſi ac tanquam in locos communes redegi, vt ita eruditioni aliquid accederet, & meipſum indies ſuperarem, ratus hinc honoris non parum acceſſurum, cum id demum pulcherrimum certaminis genus ſit, in quo quis ſeipſum ſuperare contendit, eaque victoria, vt author eſt Plato de legibus primo, tum optima, tum prima ſit, qua quis ſeipſum vincat, vincit autem ſeipſum quis quum & proficit in melius, & ſeipſo indies doctor euadit.

Igitur quum ab annis aliquot Furnis municipio ſlandriæ occidux, publico ſtipendio medicum agerem, atque non iniquis omnino conditionibus huc aduocarer: ſtetit tandem ſententia mutare ſedes, vobiſque hac in re morem gerere: ac proinde quum primum ad vos appuliſſemus, conſeſtim ad partu-
rien-

Dedicatoria.

rientes accersiti, vidimus frequenter
ancipitem esse statum, tū quod hyems
australis ac pluuia præcesserat, tū quod
doctæ non minus quàm indoctæ obste-
tricandi artem exercerent. Decretum
igitur iam fuerat, ea quæ de hystericis
affectibus aliquando collegi reuifere, in
quæ cū incidissem, lacera, mutila hi-
ulcæque comperi, quare ijs reparandis
operam impendere erat animus, sed
cū id ex sententia non satis succede-
ret, iam iterum in menses aliquot re-
conduntur. Verum quoniam iam rur-
sus periclitarentur vtero gerentes, me-
amque operam implorarent, inuitus
iam iterum rhapsodos nostros situ ob-
sitos repeto, atque vt possum optimè
expolio, & in iusti voluminis formam
redigo; quos certè dum relego, vt quod
res est fatear vt simijs catuli, ita mihi
quoque supplacere occipiūt, ac proin-
de (quoniam non nobis tantum nati
sumus, sed partim ortus nostri, partim
patriæ, partim parentib⁹, partim amicis
debemus) nostræ professionis amiculis
aliquot cōicandos celsui. Quib⁹ dū labo-
rē nostrū aliqua ex parte arridere sensi,
nō putavi talētū hoc à dño mihi tradi-
tum diutius

Epistola.

diutius in terram defodiendum, præsertim quod hæc artis medicæ pars, à multis quidem incepta, sed à nullo, quod sciam, absoluta sit. Nam Græci sparsim tantum de ea scripserunt, quæ recentiorum nonnulli per capita quædam distinguere conati sunt, ac ut verum fatear, studiosis non parum utilitatis contulerunt. Verum cum ijs in multis non satis conuenire, & nonnulla desiderari videremus, nostram operam cum illis conferentes (ne quid interim arrogantius de nobis pronunciemus) novum planè opus concinnasse videbamus, si enim quotquot sunt huius farinae libros qui hodie passim circumferuntur, cum hisce nostris centonibus contuleris, parum admodum aut nihil dixisse videbuntur (quanquam ijs quoque quales quales tandem sint, plurimum nos debere ingenuè fateamur) Adeo ut ijs magna ex parte responsum putarimus, qui cauillis quibusdam nos incessent, quod in hanc arenam descenderimus, cum à multis seculis idque à varijs idem argumentum tractatum sit, neque quicquam dicamus, quod non dictum sit prius. Nam præterquam quod

Dedicatoria.

quod in id semper incubuerimus, ut illis non inferiores euaderemus, nonnulla etiam adiecimus, quæ longo usu rerumque experientia comperta habuimus. Ad hæc sciant hi, si ita velint, me notam hanc lubens incursum, idque cum classicis iisque antiquissimis artis medicæ scriptoribus, nam eos mihi met ob oculos imitandos proposui. Si quidem Aurelius Cornelius Celsus sparsim alibi ab Hippocrate dicta in capita redegit, vnde & latini Hippocratis nomen consequutus est. Et rursus doctissimus vir, atque idem de re medica optimè meritus Andreas à Lacuna, post Paulum Æginetam, Oribasium, Aëtium, atque Arabem illū Aui cennam, non ita dudum Galenum in compendium contraxit, eius *αφ' ὧν λόγια* (absit verbo inuidia) non raro rescindens: Et ut à toto ad partes deueniamus, quotusquisque hodie ab anatomicarum administrationum descriptione manus continuit? alij Arabum, alij recentiorum methodum calumniantibus, nonnullis etiam cum Galeno de palma contendentibus, dum aliqua prætermissa substituunt, ac pro falsis
(sic

Epistola.

(sit venia dicto, est enim humanum labi) vera restituunt? alijs contra fusè à reliquis dicta in compendium transcribentibus, & rursum alijs eadem hæc in tabellas quasdam ob oculos proponentibus: Eadem planè varietas in herbarum stirpiumq; indagatione. Nam sunt Fuchsi, Brunsfelsii, Ryffii, Tordi, sunt Ruellii, sunt Tragi atq; Remberti, atq; hi cum nihil dicant quod non dictum sit prius, summam tamen à studiosis gratiam consequuti sunt.

Sed neque dubito hic defuturos, qui sermonis ornatum, paritatèque desyderent, at sciant hi verborum lenocinia, phalerasque non vsque adeo magni faciendas, dummodo res benè ac latinè explanetur, quando, vt ait Galenus, etiamsi quis solæcismū nominet, ad rei ipsius scientiam nihil afferat incommodi, modò de quare nomē pronunciet, clarè explicet, in hoc enim præcipua doctrinæ vis. Quanquam & hoc quoque cauerimus ne barbaris aut absoletis nisi vsu id exigēte vteremur. At, si non barbara, inquit, nullis fucis, nullis coloribus delinita, neque per omnia sibi similis est oratio. Age bone
vir

Dedicatoria.

vir, nobisque explica si vnquam vnico-
lores centones conspexeris? quod sane
si tibi aliquando vsu venisse acceperis
mus, lubens quiduis concefferimus, ac
iure optimo nos abs te criminatos di-
xerimus, quod authoritates quas ab
alijs desumpsimus, nouis coloribus,
quod nunc alioqui nobis summa reli-
gio fuit, non depinxerimus.

Quum igitur à multis vsque seculis
hic mos ab omnibus receptus sit, vt pri-
mum in lucem prodituro libro patro-
nus aliquis, cuius auspicijs in medium
exeat deligeretur, mihi quoque queren-
dus aliquis erat, sub cuius nomine Cé-
tones hi nostri, vt ab horum latratibus
tutiores essent, emitterentur: & cùm
cogito quem potissimum deligam, vos
Patres amplissimi oportunissimè oc-
curritis, tum quod pro vestro in me in-
re, ius omne patronatus vobis cedere
debit, etiam si quammaximè sub alte-
rius patrocínio in publicum venirent,
vestri tamen esset officij, eos tueri atq;
à calumnijs protegere, quod in Reipub.
vestræ vsus & commodum, & ab eo
quem publico stipendio ad vos accer-
sistis cōscripti sint, tum quod mei quo-
que

Epistola.

que erat officij, acceptorum beneficiorum aliquando meminisse. Vos igitur Patres amplissimi primam hanc nostram parturiginem hilari suscipite fronte atque quod vestrum est protegite, atque à male feriatorum latratibus tuemini, ita fiet ut maiora quæ sub manibus habemus, recognoscamus tandem, neque vobis inuideamus. Deus interim Opt. Max. vos Reip. vestræ quam diutissimè seruet incolumes Goude.

Index.
RERVM ET VERBORVM
copiosissimus.

- Abortus causæ. 13.
 Abortus futuri signa. ibid.
 Abortum præcedentia cap. 13.
 Abrotanum. 12.
 Acetabula quæ dicantur. 6. & 13.
 Aceti fex. 32.
 Ad conceptum quid requiratur 11.
 Aëtius & Ægineta quid fecerunt. epist.
 ἀλλαντοις¹ membrana. 5.
 Almidach instrumentum. 24.
 Apesexus differentiam nesciūt. Proö.
 Altrix vis vteri. 4,
 Alteratrix vis vteri. 4.
 Alui puerorum fluxus causæ. 35.
 Album enixarum suppressum curantia
 & contra. 15.
 Alui suppressæ puerorum causæ & reme-
 dia. ibid.
 Amigdalæ, semen augent. 12.
 ἀμνίος pellicula. 5.
 Amor genituram conciliat. 11. & 12.
 Anatomie dux ad Dei cognitionē. Proö.
 Andreæ à Lacuna epitome. epist.
 Animæ origo. Proö.
 Anni constitutio quādo abortū facit. 11.
 * Animi

INDEX.

- Animi mores corporis téperat, sequi. 21.
An uillarum generatio. Proe.
An homo recte *μινδοκοσμοῦ* dica-
tur. Pro.
Ancyloglosson cap. vlt.
Ancylion. eodem.
Apri fel. 12. (12. 28.
Aromaticum suffitus ciet muliebria.
Asini ungula. 36. Apuleius. 24.
Assimulatio fœtuum non fit ex men-
struo 2.
Assimulatio lege similitudo.
Auellanæ saccharo conditæ quid præ-
stent. 12.
Attractrix vis vteri. 4.
Aurelius Cassiodorus. Pro.
Aurium humiditati conuenientia. 39.
Aurium inflammatio. 39.
B
Bulbi, semen prouocant. 12.
C
Cæsares & cæsones vnde dicti. 24.
Cæsarum eximendorum ratio. ibid.
Capitis dolori enixarum conuenien-
tia. 31.
Casia nigra seu cathartica. 11. & 15.
Cerebrum quando formetur. 8.
Choreæ quare institutæ antiquitus. 12.
Chirur-

Index.

Chirurgia quando in nixurientibus requiratur. 24.

χωρίον ἢ χώρηα. 20.

Cerium pudendi efficacia. 12.

Cibi nutricibus conuenientes. 22.

Cicervenerum seu columbinum. 12.

κίττα ἢ κίττις mulierum. 6.

Coitus inuiti steriles. 11.

Coeuntes quur resolui videantur. 1.

Coitus gravidæ quando conceditur. 14.

Coitus nutrici vitandus. 22.

Collum vteri virili pudendo respondet. 3.

Comparatio hominis cum mūdo. Pr.

Conceptionis signa. 6.

Conceptionis oportunissimum tempus. 11.

Conceptionem quæ efficiant. 12.

Conceptum promouentes pelsi. ibid.

Consuetudo. 22.

Contractos locos quæ appariant. 12.

Cornua matricis. 5.

Cor quando generetur. 8.

Corporis totius intemperies sterilitatem arguit. 11.

Corporis substantia ex quatuor elementis fit. Pro.

Corpus ex limo terræ fit. Pro.

* *

INDEX.

πικυλαδόνες. 6.5.

Cucurbitularum vsus. 27. & 31.

Cur duo vbera natura pectori addidit 21

Cynosorchis radix 12.

Celsus Latinus Hippocratis. Proc.

D

De genitura in terrâ prolapsa historia 1

Delectationē in coitu quæ augeant. 12.

Decimestres partus vitales sunt. 21.

Dei vestigium in anima est. Pr.

Dens viperæ 33.

Dens lupi. ibid. Dens equi. ibid.

Dentitio æstiuālis, æualis, hyemalis. ibi.

Dentitio in pueris quando fiat. ibid.

Dentes prouocantia simplicia. ibid.

Dentiētibus occulta vi quæ profunt. 33

διήλατες 21.

διήρυμοι ἢ διήρυμάονες 9.

Diureticorū vsus grauidis fugiendus 15

E

Edulia venerem prouocantia. 12.

Electuariū diascincon, & diasatirio. 12

Empedocles 12.

Equi dens. 33. Erucæ vis. 12.

Erucæ semen 12.

Expultrix vis vteri. 4.

F

Febris enixarum curatio. 21.

Febri

INDEX.

- Febris grauidarum medela. 15.
 Figura fœtus naturalis 18.
 Figura præternaturalis fœtus 18.
 Figuræ fœtus contra naturâ 18. & 19.
 Figura vuluæ 5.
 Flatibus distentos locos curantia 12.
 Fœmina sine viri cōsuetudine cōcipit 30
 Fœtus quando moueri incipiat. 4.
 Fœtus quomodo vtero alligetur. 17.
 Fœtum quatuor tempora. 8.
 Fœtus quando dicatur. 8.
 Fœtus in vtero nutrimentum 4. & 6.
 Fœtus assimilatio non fit ex men-
 struo. 2.
 Fœtus in vtero mortui signa 13.
 Fœtus situs in vtero 14.
 Fœtifer Nilus 18.
 Fœtus vicio fit difficilis partus 18.
 Fœt⁹ mortu⁹ vncō quādo educēdus 24.
 Fœtuū cum stirpibus collatio 8.
 Forma instrumenti ad suffitus mulie-
 bres 31.
 Forma σκολοπμαλαίσιου. 24.
 Forma vncī quo fœtus mortuus extra-
 hitur. 24.
 Forma forcipis quæ almisdach dicitur.
 Forme similitudo vnde 10. (24.
 Forma metrenchites. 27.

INDEX.

G

Galenus quare Germanis non scripserit. 17.

Geminorum partus laboriosus. 19.

Gemini qui dicantur. 9.

Gemini quomodo fiant. 9.

Gemini eiusdem sexus iisdem secundis inuoluuntur. 9.

Gemini utriusque sexus non sunt vitæ

Genitura quid dicatur. 8. (les. 9.

Genituræ maior portio à feminis. 6.

Genitalium usus & dignitas. Proe.

Graciles qui dicantur.

H

Hippocrates mensem vndecimum erro-
reri muliercularum ascribit. 14.

Hollandorum abusus. 34.

Homo anima & copore constituitur. pr.

Hominis cum mundo comparatio. Pr.

Homo ad similitudinē dei creatus, Pr.

I

Iason pratenfis. epist.

Iaspis viridis. 33.

Iecur quando generetur. 8.

Iecorariæ venæ origo. 8.

Imago in conceptu hausta similitudinū
reputatio est. 10.

Immodici mensium fluxus remedia. 27

Infantis

INDEX.

- Infantis in vtero situs. Pro. & 14.
Infans quare ploret. ibid.
Infans quomodo excipiendus. 17.
Infantis vmbilicus quando decidat. 17.
Infans quando lauandus & quō. ibi.
Infans inanima natus, quanuis figuram
 suscipit. ibid.
Infantulo plorante quid faciendum. 22.
Inflationes vmbilici in recēs natis pue-
 rulis frequentiores sunt quàm inflā-
 mationes. 36.
Inflammationis aurium curatio. 39.
Iulia Pompei. 15.

L

- Lac menstruis cognatum. 13.
Lac quando generetur. 21.
Lacte quandiu vescetur infans. 22.
Lactis boni note. 32.
Lac in virginibus quando fiat. 21.
Lactis acrioris signa. 32.
Lactis copia quomodo minuatur. ibid.
Leporis cerebrum. ibid, Lepus. 12.
Leporis coagulū. 12. Leporis vulua. ibi.
Leporis cōceptus. 12. Limus drusus. Pr.
Lini feminis energia. 12. 32. 37.
Loci aridi. 12. Loci contracti. ibid.
Loci distenti flatibus. ibid.
Lumbrici terrestres. 32.

Magnitu-

INDEX.

- Magnitudo vulvę. 5. Manna. 25.
 Mas muliere perfectior. 7.
 Matrix duabus de causis cōtrahitur. 6.
 μαλακοὶ 10. Macrocephali. 17.
 Mammarū cum matrice & menstruis
 affinitas. 21.
 Mammarum inflammatio. 32.
 Mammarum dolor & durities. ibid.
 Masculini aut fœminini sexus notæ 16
 Mensis sextus quare nō sit vitalis. 14.
 Mensis septimus vitalis est. ibid.
 Menſe septimo qui nascantur. ibid.
 Mensis octauus cur nō sit vitalis. ibid.
 Mensis nonus frequentissimus. ibid.
 Mensis II. errori mulierū ascribitur. 14.
 Menstruis cognatum lac. 13.
 Menstruus sanguis in gravidis in tres
 partes distribuitur. ibid.
 Menſe septimo fit dentitio. 33.
 Menses redundantes restringentia 27.
 Menses abundātes quę subsequūtur. 27.
 Mensum stillicidij causę. 26.
 Mensum immodicus fluxus. 27.
 Menstruis sola mulier laborat. 26. 30.
 Mensibus suppressis accidentia. 26.
 Mēsiū suppressorū causę & medelę. 26.
 μελιτρίσμοι qui dicantur. 33.
 Mentha non extinguit genituram cō-
 tra

INDEX.

- tra Aristotelem. 12.
 Mercurialis herba vnde dicta. 12.
 Mercurialis mas. 12.
 Menses suppressi perniciosi. 11. 26.
 Mensibus cessantibus aut incipientibus
 conceptus opportunissimū tēpus. 11.
 μὲν γὰρ ἔστιν forma. 27.
 Mola vnde dicta. 30. Mola triplex. 30.
 Molæ obnoxia sola mulier. ibid.
 Molæ ab hydropē differentia. ibid.
 Mola fœtum subsequens. 9.
 Morbi hæreditarij. 1. Motrix vis vteri. 4
 Mortui fœtus in vtero signa. 13.
 Mulieres quæ cito aut difficulter pari-
 ant 16. Mulier semen habet. 2.
 Mulieris testes. 3. (minalia. 3.
 Mulieribus eadē quæ viris sunt vasase-
 Muliebri pudēdo præputiū virile respō
 Mulieris vterus 21. (det. 3.
 Mulieres omnes natura fœtus suos nu-
 trire possunt. 21.
 Mulier ante menses non concipit. 11.
 Mulier natura singulos tantū parit. 9.
 Mulsa. 6. Murinus simus. 32.

N

- Natura solers. pr.
 Natura iusta. 2.
 Natura sumus ad mūdiciē, Musicam &
 exercitia

INDEX.

exercitia propensi. 22.

Natura nihil frustra creauit. 3. 24.

Nullus particulae vlus inhonestus. Pro.

Nutrix qualis eligenda. 22.

Nutrix infantis naturam vitiat. 33.

Nutrice quando opus fit. 21. & 22.

Nutrix bene sit formata oportet. ibid.

Nutrix à venere abstineat. ibid.

O

Obstetricis officium. 16. & 22.

Obstetrix quando accersenda. 16.

Oscitatio in enixu lethalis. ibid.

Os sacrum quare dictum. ibid.

Ostracoderma rore celesti cōcipiūt. Pr.

Ouium cerebrum. 33. Ouis spuma. 12.

Ouis secunda. 20. οὐραχός. 5.

P

Papillarum fissura. 32.

Partus imminentis notæ. 16.

Partus tempora. 3.

Partum quæ retardent. 16.

Partus difficultas vitio parientis. 18.

Partus difficultas à foris incidētibus. 18.

Partus difficultas vitio secundarum. 16.

Partus difficultas vitio fœtus. ibid.

Pisces quomodo coeant. Pro.

Pica morbus muliebris. 6.

Pileolus puerorum naturalis. 5.

Pelsi

INDEX.

- Pessi ad conceptum. 12.
 Plato unde semen oriri crediderit. 1.
 Pythagoras quid semen dixerit. ibid.
 πλῦκολπε. 21.
 Porcellorum vulua. 12.
 Porcorum cerebrum. 32. (tes 24.
 Potiones factum mortuum propellen
 Potycleti regula. 3.
 Prudētes quur ferē stultos procreēt. 10.
 pudendum ceruinum. 12.
 Pueri voraces sunt. 34.
 Pueri quando dentire incipiant. 33.
 Pueri à narcoticis abstineant. 34.
 Puerum quando primum vocet Hippo
 crates. 8.
 Puerorum substantia citò diffatur. 23.
 Pueri victum calidum & humidum de
 syderant. ibid.
 Puerperæ periclitantis signa. 24.
 Pulli albi varij aut nigri quomodo na
 scantur. 10.

Q

- Quæ post parturitionē subsequatur. 14
 Qualis nutrix eligenda. 22.
 Quando pueri umbilicus decidat. 17.
 Quando sit oportunissimū conceptio
 nis tempus.
 Quatuor factuum tempora. 8.
 Quinque

INDEX.

- Quinq; sunt mēsiū stillicidij causſæ. 27.
Quid obseruandum in vmbilici præci-
sione. 17.
Quæ venustatem in formis augent &
contra. 14.
Qui menses sint vitales & contra. 14.
Qui pueri vomitibus maximè obno-
xij. 38.
Quod diebus criticus mensis cōstat. 14.
Quod sit fætus in vtero nutrimentū. 6.
Quomodo præscindendus sit infantis
vmbilicus. 17.
Quomodo redundantem humorem di-
gnoscamus. 28.
Quō noscemus an grauida sit mulier. 6.
Quintus Sammonicus. 32. 33. 26. 2. 27.
Quomodo dijudicabimus sit ne vir an
mulier sterilitatis causſa. 11.

R

- Retentrix vis vteri. 4.
Reuolutionis astrorum vis. 14.
Radix cynosorchis. 12.
Radix satyrii. 12. Rhabarbarum ibid.
Rheumatismus vuluæ. 27.

S

- Sanguis & spiritus vnde ad testes & hu-
bera dirigantur. 3.
Saturnus nascentibus inimicus. 14.
Satyri

INDEX.

- Satyrion herba vnde dicta. 12.
 Satyrii radix quid præstet. ibid.
 Satyri. 12. Sanguis bonus qualis sit. 23.
 σκαλοπυλαρίον 24.
 Scinci carnes. 12.
 Secunde secundina λόγιον 5.
 Secunda vnde dicta. 20.
 Secūda post paucos dies putrefacta per
 se nonnunquam decidit. 20.
 Semen quid sit ac eius origo. 1.
 Semen an ex cerebro descēdat primo.
 Semen habent mulieres. 2.
 Semen ex toto corpore procedit. 1.
 Semen muliebri imperfectum. 3.
 Semē augētia. 12. Seminis generatio. 13.
 Sextus platonius. 33.
 Similitudo sexus vnde. 10.
 Similitudo speciei. 6.
 Similitudo forme vnde. 10.
 Semen cruentum salacibus interdum
 fluere. 3.
 Soporiferorum vsus in pueris non lau-
 datur. 34.
 Solon discendo senescebat. epist.
 Socrates iā senex fidibus operā dat. epī.
 Sōnus in pueris quō prouocetur. 34.
 Spermatīs vasa facultatibus naturali-
 bus perdita. 13.

Sterili-

INDEX.

- Sterilis ne sit vir an mulier dignotio. 11.
Sterilitatis causæ. ibid.
Sterilitas ex morbo. ibid.
Stephanoides futura. 34.
Sternutationis puerorum remedia. 37.
Sternutatio à coitu abortiuum. 16.
Sternutatorium ad secundas remorantes. 20.
Sillicidium mensium. 27.
Stupefacientium vsus fugiendus. 39.
Stulti liberos sapientes cur procreent. 10.
Stulti robustos fere gignunt. ibid.
Suffitus muliebres quomodo excipi debeant. 20.
Suffocationis ab utero causæ. 28.
Suffocationis instantis signa. ibid.
Suffocatio ab utero à retento semine muliebri periculosa admodum. 28.
Suberis cortex. 27.
Suppressorum mensium causse. 26.
Superfetare quæ dicantur. 9.
Superfetatio quomodo fiat. 9.

T

- Testes muliebres. 1. & 3.
Testiculorum intemperies fecunditatem prohibet. 11.
Tauri fel. 35. Tergemini. 9.
Testiculi cavernosi sunt. 2.

Torsio-

INDEX.

Torsiones in gravidis quomodo fiât. 6.
 Τῆξις. 9. Triplex est mola. 30.
 Tuisis puerorum remedia. 37.

V

Varia partus tempora. 14.
 Vbera gracilia quid portendant. 13.
 Vbera ad quid natura contulit. 21.
 Tberum vsus. 2.
 Vbera duo cur homini data sunt. 21.
 Venâ quâdo gravidis incidere liceat. 15.
 Venæ Iecorariæ origo. 8.
 Venerem ac semen augmentia. 12.
 Ventris grauidarum astricti remedia. 15.
 Verris fel. 11.
 Viri vitio sterilitas oritur. 11.
 Viperæ dens. 33. Viridis iaspis. ibid.
 Umbilici decidui vis. 11. 17.
 Umbilicus prominens. 36.
 Umbilicum deciduum cur patribus seru-
 uandum dent obstetrices. 17.
 Umbilici præscindendi ratio. 17.
 Umbilici inflationes pueris frequenti-
 us accidunt quàm inflammationes. 36.
 Vncus ad extrahendum partum mor-
 tuum. 14.
 Vomitibus qui pueri obnoxij. 38.
 Vteri facultates naturales. 3.
 Vterus mulieris Διτρολῆς. 21.

Vterus

INDEX.

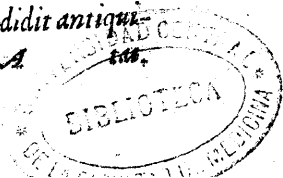
- V**terus malè habitus sterilitatem præ-
sagit. 11.
Vulua appetit. 3.
Vuluæ situs ac figura. 4.
Vuluæ ad nascētia. ibid.
Vuluæ ceruix. ibid.
Vulua leporis. 12.
Vulua porcellorum. ibid.
Vuluæ duo sinus. 21.
Vuluæ ac mammarum officium. 21.
Vuluæ rheumatismus quid. 29.
Vulua quæ dicatur. 4.
Vopisci qui dicantur. 25.
Vrsus quomodo coeat. pr.
Vrſi catulus qualis. pr.

FINI S.

Osteaquàm summus ille
rerum omnium condi-
tor Deus vniuersa quæ
in cælis terraquæ conti-
nentur creasset, cunctis
in genere animantibus vt crescerent, &
multiplicarentur, terramq; implerent im-
perauit, quo sine mādato omnibus soꝝ yñp
quandam seu animi propensitudinem ad
generis sui propagationem indidit. sic bru-
ta animantia nature instinctu ad coitū
turgentia rapi videmus: sic itidem memo-
ria à Cosmographis proditum est, Insulas
esse in quibus cum à viris semotæ habitēt
mulieres, natura (vt in brutis animanti-
bus fieri diximus) conceptionis oportuni-
simum tempus indicāte, hæ status certisq;
anni temporibus ad viros turmatim con-
uolant, optatis, diuq; experitis maritorum
fruituræ amplexibus coniugationibusq;
vt ex his læta tandem factæ prole paren-
tes generis sui abolitionem nesciant, quod
nostris temporibus admirandas Amazo-
nes, factisse veneranda prodidit antiqui-

A

tas Atq; hæc quidem quantumvis quāmaximè ita se habere comperiū sit. quod iure aliquis miretur nō idem omnibus & concipiendi, & foetus suos excludendi modus est. Nam cū omnibus semel moriendū sit, merito aliquis Indicam illā phœnicē miretur, quæ cū vnica sit, ac oīs cōsortij exors, moribunda tamē ex fauillis suis post se sibi similem resuscitet. Et in ap. m genere quantumvis multa nonnunquā examina videas, oēm sexus differentiā discrimenq; natura eis ademit, & tamē illas, et alias ex hisce generari videmus. Nam ut ait August. semina filiorū nō coeundo concipiunt. sed tanquam sparsa per terras ore colligunt. Et in reliquo insectorum genere, quanquā in vesps misceq; sexus discrimina cognoscamus, nō raro tamē vsu venire videmus, citra illū maris & foemina congressum, ex retrusis herbis aut alio quouis modo, quoduis insectorū genus produci: sic ex asini stercore scarabeū ortum cauillatur Lucianus. In aquatiliū etiā genere, quedā rore coelesti concipere, & ex limo & putredine erumpere, vti οὐρανὸς ἕλκει

P R A E F A T I O. 3.

ſequæ omnia, experientia docuit. Anguil-
læ præterea cùm varietatem ſexus neſci-
ant, ſcopulorum attritu ſtrigmenta quæ-
dam poſt ſe relinquunt, quæ tandem cœ-
leſtium radiorũ influxu in anguilla trãſ-
formari certũ eſt. Et quod ad reliqua ani-
mantia attinet, quæ ſexus diſcrimẽ admit-
tunt, quæntumvis eodem fere modo, hoc
eſt, maris & fœminæ congreſſu concii-
piant, videmus tamen maximam diffe-
rentiam in excludendis atq; enutriẽdis fœ-
tibus. Nã cùm piſces & aquatilia oĩa, vè-
torũ attritu coire dicãtur, idq; ea celerita-
te, vt viſum ſubterfugiãt, non tamẽ per-
fectum & elaboratũ omnino id eſt quod
utero conceperunt. Neq; enim quæ utero
geſtãt oua fœmellæ prius vitã accipiunt,
quã matris utero excluſo virili ſemine
ſã iterũ aſpergantur. Volatilia oĩa eandẽ
prolificandi rationẽ ſervant, idemq; oĩbus
pullos producendi modus, quanquã id non
eodem temporis intervallo. Quæ reptilia,
aut grefſibilia vocant in animantium ge-
nere, vt plurimum differũt, ita alia alijs
modis catulos ſuos in mediũ producunt.

A ij Verſus

Ursus etenim sicuti diuersum ab alijs conuulsi modum habet (nam amplexibus quibusdam mutuis velut humanis coniugationibus copulari dicuntur, ut auctor est Solinus) ita quam maxime alienum ab alijs animantibus catulum producit: partus enim tempore carneam quandam massam efformem proijcit, quam sensim delin-gendo lambendoq; in animalis formam transfiguratur: Leonum catuli in tertium usque diem exanimis conspiciuntur: Canes etiam caecos producit catulos, & tamen cum haec sit in omnibus varietas, unum aliquod principium oportuit esse omnibus quod producendae stirpi utile esset. Quod sane quantum genere in omnibus unum sit, specie tamen diuersum esse censemus, id videlicet quod vno ore omnes semine vocant, analogia ni fallor facta ad sementem, quae in terram proiecta segetes cum foenore producat. Ac proinde cum de hominis primordijs enarrare institutum sit, a semine quod cum omnibus animantibus genere commune, specie tamen diuersum obtinet, primusque quae in hoc concurrunt elementis auspicandum

PRÆFATIO, 5.

*eandem duximus . Cum igitur anima
& corpore homo constituatur ac constet,
illa quidem à Deo, hoc est, à spiritu diuina
originem traxit, siquidem posteaquã altis-
simus hominẽ ex limo terræ creasset, in-
flauit ei spiritum vitæ. factusq; est Adã
in animam viuentem, vt hac parte ho-
mo supra cœlos, hoc est, ad Deũ ipsum,
vt pote cuius diuina planẽ sit origo adscẽ-
dat, quod Psalmistes satis demonstrat cum
dicit, Gloria & honore coronasti eũ Do-
mine, minuisti eum paulò minus ab ange-
lus, &c. ita vt in hac totius mundi machi-
na nullum sit expressius Dei vestigium
quã anima nã & seipsum, hoc est, ima-
ginem suam in hominẽ voluit expressam.
Sed hanc hominis partem quoniam non
est nostri instituti, de ea latius disputare
theologis reliquimus . Ad alteram nẽpe
corpus, quod sacra literæ ex limo terræ
creant, venio, Philosophi ex quatuor con-
flatum elementis arguunt, vt Gale. initio
libri sui de sanitate tuẽda restatur: In se-
mine enim (inquit) plus est ignea æ-
rieq; substantia in: sanguine aquea ter-*

6. PRAEFATIO.

neq; quanquā in hoc quoq; præpollent calidum frigido & humidum sicco. Atque ita nobis vtrinq; ex humida substātia generaturæ origo proficiscitur, sed tamē hanc seruari nō erat, si modo ex ea nervi, arteriæ, venæ, ossa, cartilagine. & alia id genus fieri deberent. Ergo statim in generationis initio iniectum oportuit copiosius elementū, id quod siccādi vim haberet: eſt verò id natura quidē maximē ignis, sed tamen & terra est ea quoq; res sicca, verum huius plus immisceri principijs non erat, si modo hæc humida erant futura. *Hactenus ille. Rectē igitur sacræ literæ hominis generationi limū terræ assignāt, tanquam massam quandam ex cōmistiōne in se inuicem quatuor elementorum. Si enim aliqua sit comparatio mundi huius cum humano corpore, vti Philosophia visum eſt, vnde queso commodius eam aucupabimur, quā ab ipsis elemētis vtri que in generationis primordijs cōmunibus, & si confugere lubeat ad formam ipsam seu figuram. sphericā in vtroq; reperies: primū enim in vtero cōceptus infantulus,*

PRÆFATIO, 7.

ut suo loco latius dicetur, teres ac conglobatus iacet, atq; id cur fiat si cogites, non poterimus commodiorē reddere rationem, quam quod in rerū natura perfectissimo (si particulas singulas earūq; munia limitetur) consummatissimā in ipsis generationis principijs formam addidisse conveniebat, & ne tenellus adhuc pusio aliqua sui parte molestaretur, sphericū nāq; corpus difficillimē ab omnibus iniurijs leditur, ut quoquo versum te flectas admirandam quandam solertis naturæ, hoc est Dei industria in hominis creatione inueniamus, si quatuor elementorū variū cōcursum, et articulorū harmoniā perpendamus. Hinc si in sensibus ipsis quatuor elemēta discerni posse audiamus, visu igneo, auditu ac odoratu aëris, gustu aqueo, ac demū tactu terreo existente, non iniuria mecū philosophos demirabere, dum hoīem *μικρόκοσμον* appellant, ac si eius constitutionem fabrica huius mundi posthabeant, si enim aliunde orbis hic non constituatur, quam ex quatuor in se inuicem commixtis elementis, qua tandem ratione hominem, cuius

Vel minimè particula ex his ijsdem com-
 posita sunt (vt interim originè planè di-
 uinam omittam) mundo perituro postpo-
 nunt, nisi molem illam immensam humano
 corpusculo cōparent? At quorsum hæc?
 Non aliò, nisi vt demonstramus ne vnā
 quidem esse particulam, cuius non sit iusta
 & debita elementorum commistio, & tē-
 peries & rursus nullius vsum inhonestū
 esse, nisi peccatis polluentibus redderentur
 obscœna. Nam vt ad genitalia veniamus,
 quæ humana verecundia magis quàm na-
 tura tecta esse voluit & occulta, quis
 quæso eam hominis particulā in magnū
 mysterium à summo rerum creatore at-
 tributam neget, vnde Deo iuuante, huma-
 num genus nescit habere defectum, vnde
 ceu frutices vno pereunte, alius ex vte-
 ro materno pullulascit? Decorum omnino
 membrum (vt inquit Aurelius Cassiodo-
 rus) nisi fuisset turpi libidine foedatum,
 quid enim eo prætiosius aut præstantius
 esset, si inde humanum genus sine culpa
 descenderet? Hoc certè cognouit diuinus
 ille Cicero libro suo officiorum, dum qua su-
 mus

mus fragilitate à summo rerum condito-
 re ad rectum vsum accommodatis abuti-
 mur. sanorum hominum verecundia esse
 etum esse dicit, vt partes corporis quæ ad
 naturæ necessitatem datæ, aspectum de-
 formem essent habituræ atq; formam, oc-
 cultatæ atque ab hominum oculis semotæ
 sint. Nos igitur de genitalium vsum, for-
 ma situ, ac necessitate sermonem nostrum
 facturi, rigidiores illos Catones è Floræ
 ludis vt recedant rogabimus. Nam quan-
 tumvis Tullius disputet, eas corporis par-
 tes, quarum vsum sunt necessarij, eas neq;
 earum vsum suis nominibus appellari dece-
 re, & quod facere turpe non est, modo oc-
 cultè, id dicere obscœnum esse. Putauimus
 tamen minimè indecorum de pudendis ac
 semine differere, si metam pudicitia non
 transgrediamur, hoc est, si verecundè &
 honestè rem declaremus. Si enim anatomi-
 me (quam ducem ad Dei cognitionem ali-
 bi rectè appellauit Galenus) magnam a-
 pud homines laudem meretur, quid obsta-
 bit quò minus de nostris primordijs liberè
 & sincere, modò ne petulanter sermonem
 institua

instituiamus ? praesertim cum hac anatomes non infima pars sit, & multorum salus hinc pendeat ? quotusquisque enim hodie viueret (vt interim alia omittam) nisi prudentis medici consilio, & obstetricis artificiosa manuum contrectatione adiutus, e latebris quibus haëten^o delituit, liberaretur, vt non absurde viam quandam demonstrare mihi videar, ad vitæ principium, dum quibus rationibus facilius possit edi infantulus declaro, adeo vt planè honestum, ne dicam necessarium videatur vel ipsas matronas methodum quandam & rationem nosse, qua parturientibus ante obstetricis aduentum aliqui periclitantibus salutare cōsilio prodesse possint. Sed de his haëtenus. Nunc institutū nostrum aggrediamur, ac à semine, quod cum omnibus animantibus cōmune quoddam generationis principium statuimus, sermonem ordiamur.

DE

DE SEMINE.

Cap. I.

MAGNA inter Philosophos de semine controuersia est, Plato è spina oriri credidit, Pythagoras, vt author est Lærtius, cerebri stillā definiuit, quæ in se calidum continet vaporē. Hæc dum infunditur vuluæ ex cerebro sanies & humor, sanguisque defluit, ex quibus caro, nerui, ossa, pili, totūq; corpus consistit. Ex eo autem vapore, sensus atq; anima constat. Hinc fortè vulgus cū simile, vt dicunt, suum simile confortet, cerebella ossiumque medullas ad seminis prolifici augmentationem prodesse credidit. Quod si igitur cerebri stilla sit, necessarium erit, sæpe rem venerem exercenti, cerebri pauxilli, aut nihil penitus superesse, nisi medicamentis aut cibis alioqui ad id idoneis augmentetur. Hinc verisimile est Philosophos coniecisse potiore genituræ partem ex cerebro descendere, argumento venas esse, quæ ultra aures feruntur, si enim adusta aut secata fuerint, miro quodā atque secreto naturæ limite

limite sterilitatem inducere. Hac fortè ra-
 tione Alexander ille benedictus libro suo
Anatomicarum administrationum, vel
 oculari demonstratione ostendere nititur,
 maiorem seminis portionem ex cerebro o-
 riri, dum salacissimo cuidam post funus
 dissecto capite, parum aut nihil cerebri
 ruptum dicit. Hinc quoque fieri voluit,
 ut spadonibus, & ijs qui frequenter con-
 cumbunt, oculorum acies hebetetur, calui-
 tium, ciliorum ac superciliorum defluuiū
 temporius accidat. Caterum his virisque
 rectius videtur senex ille Cōs rationa-
 tus semen ex toto corpore procedere, disse-
 res a sano quidē sanū, ab infirmo verò in-
 firmū. Si enim, uti arbitrabatur Pythago-
 ras, ex solo cerebro distillaret, quomodo ex
 mutilis mutuli, ex lusciosis lusciosi gene-
 rarētur? Adhæc qui morbi aliquot ceu hæ-
 reditario iure posteros affligerent? quomo-
 do enim hi qui arthricide, nephritide, pthi-
 si, morbo Gallico, atque id genus alijs labo-
 rant, liberos eosdem obnoxios malis ma-
 gna ex parte gignerent? Ut mirer Ale-
 xandrum benedictum eo devenisse, ut cū
 alijs

alijs maiorum geniturae quantitatem ex cerebro procedere crediderit, suo id exemplo astruere conatus, quum quos nimia vexat Venus, non solum cerebrum exhauritur, sed & totum corpus in tabem deducitur, ut latius de his Aëtius. Quod si igitur paucillum cerebri in dissec̃ti calaueris capite repertum sit, reliqua etiam membra exhausta & exucca fuisse manifestum est, nam si à corde per arterias, à iocinore per Venas ad spermatica vocata Vasa semen deferatur, quid obstat quin eorum substantia imminui exhauririue possit, nisi fortè luna decrescēte ille obierit, quo tempore in animalibus cerebrum minui contendunt philosophi. Videtur autem Hippocrati adstipulari Aristoteles lib. suo problematum, dum rationem querit, cur qui concumbunt resolui atque languere magna ex parte soleant, dicit enim semen esse excretionem ex omni parte corporis, itaque eius compactionem non secus concuti, quàm edificij structuram. Huc accedit quòd geniti parentibus, si non omnino, saltem aliqua sui parte similes sint. Sic Calcidonio

cidonio illi confusam & non dearticulatam imaginem habenti, natus est filius similem proferens. Sed de his quoniam abundè disputat Galenus utroq; de semine lib. satus dictum est: nunc ad alia.

Vtrum in embryonis generatione
necessarium sit foeminarum
semen concurrere.

Cap. II.

SED & hîc non parua oritur controuersia, alijs semen illud quod mulier in coitu emittit negantibus prolificum esse. sed potius loci proprium humorem. Vteri enim illa excretio (vt ait Aristot.) inutilis est, quæ alijs euenit, alijs nõ quales fastæ & viragines sunt, contingitque vt plus minusue excernatur ciborum ratione. Iam fieri non posse, aut saltè rationi omnino aduersari, vt post exitum rursus intromittatur: Alijs rursus negantibus vllum foeminis semē esse præter menstruum. solumq; hominis semen generatiuū, in qua hæresi Athenæus fuisse videtur, siquidē similitudinē fœtus ad matrem

rem, nō ex semine materno sed ipsius fœtus alimento esse dicebāt, quæ oīa refutat Gale. Nam quōd mulieribus semen sit, vel hinc elucescet, quōd eæ nō secus ac viri in somno id nōnunquā eiaculentur. Ac rursum quōd prolificum sit, his argumētis cōtra Aristot. & Athenæū ostendit Galen. Si enim, inquit, vtrisque parentibus fœtus assimilantur, iuxta coēm in vtrisque causam assimilatur. Atqui vtrisque parētibus assimilatur fœtus, iuxta coēm igitur causam in vtrisque coēm existentē assimilantur. Ac rursum assimilationē nō ex menstruo fieri sanguine, hoc docet argumēto. Si iuxta coēm causam fœtus parētibus similes sunt, aut sanē iuxta seminis aut menstruorū substantiā similes sunt, sed menstruorū substantia nō est coīs, iuxta seminis igitur substantiā similes redduntur. Iā quōd fœmineū semē semel cmissum tēpore cōceptionis rursum in matricē recipiatur, docere conabimur vel ipsa experientia. Ad cōceptionē enī requiritur, vt eodē momēto, vtriusque semē, hoc est virile & fœmineum se mutuo excipiat, atq; in se tota

se tota misceantur, ac demum in matricē recepta reseruentur, quod vel mulieribus ei rei attentis satis elucescet: fatebuntur enim conceptus tempore, matricis os à coitu siccum reperiri, ac maiorem quandam cum voluptate attractionem persentiscere. Neque enim à natura quam alibi Hippocrates iustam, & Aristoteles bonum patrem familias appellarunt, quicquā frustra creatum est: Nam quorsum fœminis testes essent attributi, nisi ad seminis perfectiorem alterationem.

De virorum & fœminarum valis seminarijs.

Cap. III.

Varij sunt usus ac constitutio vasorum spermatiorum, multas siquidem circumuolutiones ac spiras habet super se inuicem iacentes: vena enim illa superiacens, arteriaq; subiacens fluxiones multas faciunt æquales, instar retiū multiformiter errantium, in hoc coquitur plurimus & perfectissimus, qui ad testiculos deferretur sanguis, ac spiritus, ut euidē

ter videre est in primis illis ambagibus seu inuolucris, sanguinolentū enim & humidum adhuc est id quod continetur, in eis Verò quæ deinceps sequuntur albius semper, ac magis ac magis albescens, quousque exactè totum fuerit factum albū, in omnium vltimis circūplexibus, quæ vtrique in testiculos terminatur, hi aut vacui et cauernosi cū sint. suscipiunt id humidū quod percoquitur in vasis. Cōcoquūt autē & ipsi perfectū rursus ad animalis generationē, in masculis quidē & calidius reddētes, & apparēs in ipsis iā exactius elaboratū tum propter longitudinē viæ, tum propter robur vaserū concoquuntū: Imperfectius autē testes fœminares, quippe qui minores & frigidiores sunt, & minus exactè elaboratū semē suscipiūt. Neq; mirū est. Vt docet Galenus. si tunica vaserū cū albæ sint ad similitē sibypsis? idēq; id est speciē, alterāt sanguinē frequēter enim videmus ijs qui salaciores sunt, & ad venerem procliuiores cruentum semen profluere, sanguine illo per venas emulgentes ad vasa spermatica leuiter & perfunctorio

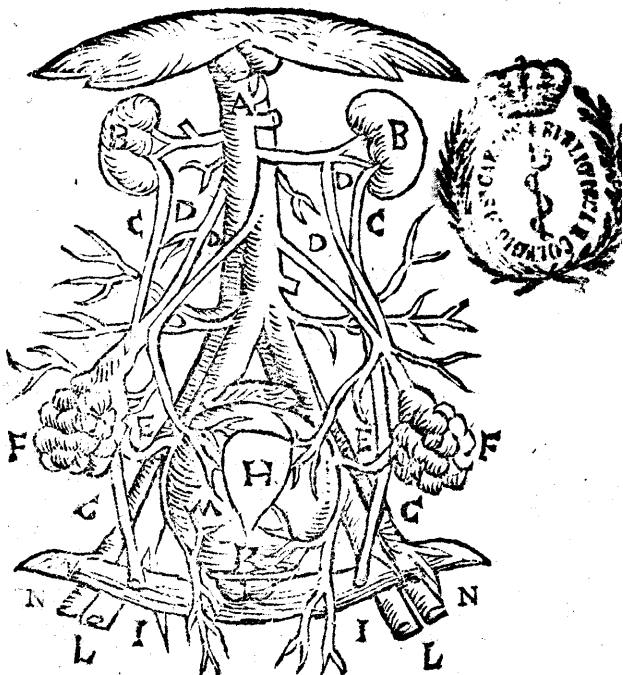
18. De primordijs.

lapso, ac demum crudo adhucdum, nec satis in inuolucris illis elaborato per testes emissio. Conuenienter igitur testiculis uti & mamillis non à propinquis vasis, sed à longissima substantia sanguinem & spiritum deducit natura, & quoniam diligentiori elaboratione indiget sperma sicut & lac, longitudo distantiae ipsi non sufficiebat, sed retiformes quidam amplexus requirebantur. Iam quemadmodum seminis virilis uti & foeminini eandem esse viam & ordinem motus necessario ostendimus, ita eandem esse vasa seminalia in mulieribus demonstrabimus, quae tamen natura viris perfectiora & ampliora contulit: siquidem ut à singulis ordiamur. Testes cornubus seu apicibus matricis adiacent, minores quidem & sinu leporinis similes. Et si quis vterum geminae naturae animo esse concipiat, ita ut tum extra peritoneum elabatur, tum sic inuertatur, ut quaecunque nunc quidem extra ipsum sunt, nunc quidem interna fiant, & quae intra ipsum sunt forinsecus appareant, fuerint testiculi in scroto vteri amplitudi-

ne in scrotum conuersa : eadem ratio est
cremasterū. Colli. in Vteri quod & ipsum
in foeminis intus est situm, in masculis est
ipsum virile pudēdū effectū, præputiū aut
virile, muliebre est pudendū in foeminis
prominēs: simili modo vasa Vteri & scro
ti sibi inuicem correspondēt. Vasa etiam
testes nutriētia ex iisdē venis et arterijs
procedūt: Atq; hinc constat nulla ratioe
marē à foemina, & vice versa mulierem
à viro superari, omnia etenim quæ geni
tales partes constituunt in vtrisque con
sistere apparet, hoc tamen vno differ
re, quod altera intus, altera foris collo
cata sint: altera rursus calidiores ac am
pliores, alia demū angustiores, minusq; ca
lidæ. Quare diuinū illum ac summū opifi
cem nihil frustra in humano corpusculo
cōdidisse rectē docet Galen sic omnia cen
ad Polycleti regulā redegit, nam oris ma
triciis eadē ferē est profunditas, quæ penis
longitudo. iam procreato infantulo proui
dit vnde alimentū suppeditaretur, duo pe
ctori adhibēs habera, quæ mulierib' quidē
ampliora & perfectiora cōtulit quàm vi-

20. De primordiis.

ris, tum quòd his parum decoris aut Utilitatis essent allatura, tum quòd mulieribus, id quod ante in Utero embryoni pro alimento erat in benignum magis humorem conuerteretur, idque ut fieret, ut postea latius, per amfractuosos quosdā meatus, cordi addidit hubera, ut calore cordis menstruus humor perfectiorem sortitus coactionem iam naturæ familiarior redderetur: sed hæc largius quàm res exigebat. Verum quoniam hic Uteri spermaticorumque descripsimus colligantiam, visum fuit tabella quadam Anatomica eandem studiosis ob oculos ponere.

A pars venæ cavæ est, *BB* renes, *CC* vri-
 teres *DDDD* venæ seminales candidæ *EE*
 venæ uterū amplexantes à quibus utero fœtui
 quoque dari nutrimentum putant, *FF* testium
 involucrum ex seminarijs venis, & arterijs
 cōstans, *GG* testes muliebres, *H* vesica *II*
 cornua seu apices matricis, *M* matrix, *LL*
 arterie aortæ truncus est in crura implantatus,
NN venæ cavæ truncus est,

De uteri facultatibus naturalibus,

Cap. II II I.

Quoniam igitur fœtus in utero & continetur & nutritur, et augetur, non iniuria uterum aut vulvam naturalibus facultatibus præditam fatelitur, quemadmodum rectè testatur Theophilus. siquidem quum in ea appetitus vigere dicatur, semen virile desiderat, atq; id quasi exuens ad se trahit, attractum igitur ceu domesticum & familiare amplectitur, seipsam undiq; in arctum compellens, propriumq; ostiolum claudens, adeo ut ne specilli quidem mucro introire valeat. Conclusum igitur masculinũ semen cum muliebri permiscetur, simulq; alteratur, atque ita ambo fermentantur, unaque substantia fiunt fœtus autẽ superioris menstrui & purgationis portione nutritur, & pederentim augefcit, carnistantum formam ad trigesimum diem sortitus, deinde Dei immensa hinc ut in alijs sapientia carnem illam in humanam speciem efformat, si fœtus mas fuerit diebus triginta

triginta figura largita si foemina summū
duobus & quadraginta. Huius autem cau-
sam suo loco latius explicabimus. Effor-
mata itaq; caro propriaq; figura in signis
alitur crescitque, motu in tertium vsque
mensem carens si mas fuerit, inde enim cio-
ri incipit: at si foemina nō ita vt mas, Hu-
milior enim imbecilliorque est, atque ideo
longiore tempore ad motum indiget, nam
quarto mense foemina mouetur. Paulatim
ergo crescit foetus & mouetur, donec no-
uem mēsum tempus elapsū fuerit: sub
decimum igitur mensem virtus reten-
trix suo perfuncta munere, alteri virtuti
expulsoe nominatē cedit, ea foetum ex-
pellit ac excludit. Primum igitur vulua
attrahit materiam foetus, ac deinceps eun-
dem auget & nutrit & locis suis conti-
net, ac postremo expellit. Easdem autem fa-
cultates recens concepto embryoni adesse.
Galenus passim testatur, tum eo libro quo
disputat Vtrum conceptus in vtero sit
animal.

De vuluæ situ, & quæ à conceptu
primò in ea generentur.

Vulvam nōcā appellamus sicuti vulgus, sed matricē, eius porrò sitū & magnitudinē & figurā & quibus annexa sit enarrabimus. Itaq; sic sita est vt peritonæo includatur inter vesicā & rectū intestinū media, hinc quidē toti incubens, magnitudo sane non equalis in omnibus existit, multo siquidē minor est eius quæ peperit quā pręgnantis, illius quæ nunquam peperit minor: nec non & ætatum ratione, nam ijs minor est quæ nunquam coierunt, & quibus nondum indulgere veneri tempus permittit: In summa in muliere, vti docet Alexander Benedict. nō multo maior (nisi vbi grauida est quā vt manu cōprehendi possit, vesicā figura fere representat, idq; maximē fundo, ac nisi processus quosdam ad latera faceret (cornua vocant) omnino ei similis, per hæc vulua ex testibus semen attrahit. Attingit autem vulua tenuia intestinā quæ mediocrem obtinēt magnitudinē, at vbi grauida est ilia inumq; ventrem replens, intestinis multis contigua est.

Alli

Alligatur autem intestino recto, ossi sacro & vesicæ, eidemque committitur uti & ano. Corpus vulvæ duæ tunicae absoluunt, obuersim inuicem sitæ, quarum exterior nervosa est, interior venosa, ea natura utriq; ut multum distendi & contrahi possint: Exterior simplex est atq; una, interior duplex, cuius partes inter se coherēt quidē, non tamē coalescūt vniūtūrue, sed adiacēte tātū vicina tunica circūdatæ. At vulvæ cervix musculosa cum sit carne dura & cartilaginea constat, duriorq; semper & cartilaginosa efficitur, ut quæ vel sæpe cōceperūt vel anus iā sunt, eā durā admodū & cartilaginosa habēt. Cervix foramē habet quo foemina & mēstrua expurgat, & maris gemiturā ad se recipit, per id etiam foet⁹ i lucē egreditur, quis enī credat meatū hūc pro tēpore, latitudīe & angustia variare? qui cum reliquo oī tēpore nucleū scalpelli vel paulo crassi⁹ aliquid admittat, pregnāte muliere adeo cōtinuet, ut nihil planē recipiat, cū verò à vulua liberatur foetus, parturienti labore adeo distēditur, ut mirū etiā dictū sit, per eū totū animal exeat.

26. De primordijs

Nunc quæ intra vuluam muliere grauida oriantur audiamus. Postquam igitur vt diximus, accepit iuncta semina, principio calor matricis velut furni leuiter assando (semen enim quia lentum est & omni ex parte coherens calore crassius fit & magis cogitur) efficit panniculum tanquam crustam circa semen, estque hæc initio velut ovi species, quæ membrana circundat semen intus ebulliens, propterea quia intus est spirituosum, atque fit hic panniculus ex exteriori seminum parte, ac præcipue ex muliebri quod humidius est, ac magis extendi potest, is panniculus græcis $\chi\omega\gamma\iota\epsilon\pi$ dicitur, Plinius secundas vulgus secundinam vocat, & non solum locus est reliquo semini, sed & habet alios vsus. Desinunt enim in matricem innumera orificia venarum, & arteriarum, & vt per ea sanguis menstruus influat, & vt foetus transmittatur nutrimentum, oriuntur enim non solum à vasis spermaticis, sed etiam ab alijs venis, videlicet caua vena. Porro hæc vasa velut radices quædam multæ

&

& exiles coalescunt, & coalescendo ma-
 iora quam prius euadunt, deinde maiora
 adhuc reddita omnia in duos veluti trun-
 cos terminantur, Venas quidem Venosa,
 arterias arteriosa: nam & Virunque vas
 dextra & sinistra foetui inseritur, per
 quæ veluti caudices quasdam ex utero san-
 guinem & spiritum attrahit. Restant
 nunc alia duæ membranæ, quarum prior
 à figura farciminis farciminalis seu ἀλ-
 λατοειδής appellatur, ex foemineo semi-
 ne generatur, initium suum ex meatu
 qui ἐν ἀρχῇ dicitur accipiens. Cæterum
 ad uteri apices emergit longa & angu-
 sta, ut quæ eminentibus tantum parti-
 bus clunibus pedibusque incumbit, ea-
 dem hæc ad vesicæ fundum lato & insi-
 gni meatu peruia est, ut inuicem per δι-
 σσυχὸν in medio utriusque situm commit-
 tatur, usus eius foetui est, ut urinam
 iam efformati animalis recipiat, cum sit
 melius non per pudendum foetum urinam
 reddere, sed per umbilicum, Itaque
 ne recrementum id acre ac mordax pulsioni
 noceret, statim ab initio vapore ac
 com-

26. De primordiis
conceptu defluente, qui perfectorum ani-
malium sudori respondet proportionem, me-
branam quandam generari erat necesse,
quam à mollitie & vires appellat, totum
orbiculatim foetum amplectentem, humo-
rem quendam in se continentem embryo-
ni amicum, in quo foetus veluti natans
lenior fit, sursumque vehit seipsum ut
minus sit grauis appendicibus & vehi-
culis, quibus ab viro suspensus est, hæc
autem cum similia sint polypi acetabulis
κοτυλιδόνας vocauerunt. Caterum inter
farciminalem dictam tunicam & secun-
das, nullum recrementum coaceruatur,
sed hæ quasi contiguae sunt, cum foetus
per posticum nihil egerat, neque enim is
quicquam sumit, nec ventriculus quic-
quam quod concoquat habet. Nam cum
foetus, Hippocrate teste, non secus ac stir-
pes alatur, alimentum sumit ex menstrui
sanguinis puriori parte, qui ex secun-
darum venis tanquam radicibus per ve-
nam cauam ad hepar delatus ibi confi-
citur atque in nutrimentum conuer-
titur. Porro panniculi hi seu mem-
bra

brana principio quidem tennes sunt, sensim verò grandescunt, præsertim autem chorion, quæ successu temporis crassa & fortis redditur. Præter has etiam mēbranas. Solet nonnunquam, ut inquit Spartianus, puerorum iam editorum caput membrana quadam ceu pileolo insigniri, quod obstetrices ilico surripiunt, ac causidicis diuendunt, dicuntur enim aduocati ad dicendas causas hoc iuuari, verum hoc rarum admodum est, vulgus galeam vocat seu armaturam conceptus.

Signa in vtero concepti embryonis.

Cap. VI.

FOE MINIS æquè ac viris semen necessarium ad concipiendum contra Athæneum ex Galeno retulimus, idque euidentibus argumentis demonstratum clarius euadet. Si enim hircus ouem iniens non hircum sed ouem duriore quidem lana generabit, & contra aries si capram cognouerit, caprisforme

ant

animans pilo tamen teneriore producet, maior genitura quantitas à foeminis ad embryonis generatiōem decidi videbitur. Proinde coeuntibus si præter consuetudinem sensibilis aliqua oboriatur voluptas, ac ipsius matricis tanta attractio ut penis iam exuzi videatur, his si accedat leuior quidam utriusq; rigor cum linguae balbutiæ aut palpitatione, si cernicis caliditas, spinæque dorsi frigiditas, indubitatum procul dubio signum conceptionis, ac tum demum uteri os ita comprimitur, ut acus cuspidi etiam inuium sit, quod aperte docet Hippoc. aphorismorū sectiōe quinta aphorismo 51. Quæ utero, inquit, gerunt ijs os uteri comprimitur, siquidem ut Galenus in commento eiusdem aphorismi docet ob solum conceptum vel durum tumorem aut inflammationem matrix contrahitur, quod obstetrices inmissis in vuluam digito facile perceperint. distinguitur enim ab eo qui in gravidis est uteridivitiæ. Reliquit et aliud diuinus ille Senescertum admodum conceptionis augmentum, inquit enim, si velis noscere an coeperit

perit mulier, cum dormitura est, ei aquam
mulsam potandam da, & si alui tormina
patietur, concepit, si minus non concepit.
Iubet autem, ut docet Galenus, mulsam
crudam exhibere, quoniam sic flatuosior
est, quæ qualitas (si volumus noscere) ne-
cessaria est volens & quiescere simul, &
cibus plenam esse mulierem: hæc enim am-
bo ad torsionum conferent generationem.
Sunt qui aliunde alia non incerta venen-
tur iudicia, ut sunt vera duriora, ac qua-
si in colliculos quosdam extuberantia, sic
tamen ut sit imparitas quædam. siquidem
pro sexus differetia alterum altero magis
excrescit: eodem referunt alterius hypo-
chondrij maiorem extensionem. Sunt rur-
sum qui ex facie coniecturam faciant, of-
fuscatur enim facies ob atras impuri san-
guinis fuligines, sursum latas, quæ alio-
qui statis temporibus per menses expurga-
ri solebant, Necessum igitur est ut obstru-
ctis naturalibus canalibus, aduerso gur-
gite excrementa labantur: Nam quan-
tumvis menstruum sanguinem in alimen-
tum foetus cedere dixerimus, non simpli-
citer

citer quoduis menstruum intelligendum est, sed percolatum & concoctione benignius redditum, quod enim super est excrementi varia symptomata conciliat, sic circa secundū mensem Galenus affectionē accidere dicit, quæ à pica auicula nomen accepit, alij tamen ab hæderæ similitudine quæ κίττος græca vocatur, affectionē hanc κίτταρ νόσ κίττασις græcis appellatam sentiunt. Nam sicut hæderæ varijs plantis prout occurrunt sese implicare solent, ita mulieres ex pica laborantes, canis more, varia edulia appetunt, atque ea contraria, quæ tum voluptatem tum insuauitatem gustanti exhibent. Hippocrates etiam ex oculis coniecturam facit, inquit enim, Mulierem gravidam si aliter non dignoscas oculi tibi demonstrabunt. Nam retracti & cani magis sunt, liuidiusque eorum album est. In summa si mulieres quæ ritè purgantur, & quibus sine causa manifesta supprimuntur menstrua purgationes, neque febre infestante, aut rigore superueniente & fastidia incidunt, indica ipsas in utero habere.

Con-

Concepti masculī aut
fœminæ notę.

Cap. VII.

Restat ut signa concepti masculī
& fœminæ quoad fieri potest ex
Hippocrate & Galeno demonstremus.
Fœtus igitur mares quidem in dextris
magis, fœminæ verò in sinistris gestan-
tur, siquidem quò, ut ante diximus,
in mare perfectiora sint visa spermati-
ca, necessario requirebatur maior calor,
qui dextro quàm sinistro lateri propter
hepatis vicinitatem maior est: quod idem
demonstrat Galen. in semine muliebri ex
sinistro matricis cornu effluente, quod a-
quosum admodum & tenue est, respectu
eius quod è dextro fluit. Atque ea etiam
ratione dextera uteri pars magis tumet,
similiter & mamilla eiusdem lateris con-
cepto masculo, & contra si prægnañs fœ-
mellam gestarit. Adhæc mulier si marẽ
concepit, bene colorata est, si fœminã ma-
lẽ, motiones præterea validæ ac frequen-
tes masculini sexus conceptum indicant,
quom enim mas fœmina robustior sit, ac

C perfe-

perfectior validiores facere motus consequense est. His addunt concepto masculo motus animi per omnia sibi respondere, neque dubitant alij ex motu pedum vel brachiorum coniecturam facere, si enim (aiunt) prægnavans alio sese mouens dextrum pedem primo subleuans progrediatur aut dextero cubito innitatur, signum est foetus masculi concepti, contraria omnia in foemina.

De foetus formatione.

Cap. VIII.

PErpulchra collatione Hippocra, foetus formationem cum stirpibus confert, ex quarum semine duplex quaedam progenies fieri conspicitur, deorsum sane in terram una, in aërem vero supra terram alia quaedam persimilis, quæ quomodo per initia graciles existant, temporis progressu grandescunt simul & in longum porriguntur, ac ubi iam magnitudinem notandam obtinent, in ramos scinduntur, quomodoque hi rursus in alias propagines diuidantur, deinde illæ in alias, quolibet temporis momento omnes ipsas simul et nutriri, et augere

gere contingit, quin & fructus vniuersis
ipſorū extremis vbi ſtirps adoleuerit inna
ſci. Cōceptus etiā primo tēpore parciffimē
increſcit, quō diſtingui manifeſte incipit
amplius, quē admodū quō iā diſtinctus eſt
maximē, multis in partibus natura quæ
ipſum diſpenſat operāte. Neq; enim in ſœti
bus manifeſta conformationis, neq; motio
nis, neq; editionis in lucem vnus idem que
præfinitus eſt terminus. Nam & admi
randus ille Hippoc. quatuor ſœtuum tem
pora deſcripſit. Primum in quo circa abor
ſus, & circa diſſectiones ſeminis ſpecies
exuperat, & dominatur, quo tempore ne
que ſœtum eam animalis conſtitutionem
vocat, vt paulò poſt in genitura ex vte
ro elapſa audiemus. Poſtquam verò exple
tus ſanguine ſœtus fuerit, cor vero &
cerebrū & hepar adhuc inarticulata ſunt
firmitatem tamen iam aliquam & ma
gnitudinem memorabilē habent, hoc ſecū
dum tempus erit, carniformis igitur &
nō amplius ſeminiformis eſt ſubſtātia ſœ
tus, ergo neq; geniturā amplius huiusmo
di ſpecie Hippocrates, ſed ſœtum appellat.

36. De primordijs.

Tertium tēpus cōstituit, quando tria principia manifestè videre licet, reliquarum verò partium omnium designationem per lineamenta, & quasi adumbrationem, euidentem nanque videbis circa tria principia formationem, obscuriorē verò partium circa ventrem, & multo obscuriorem ab his circa artus, hi enim posterius, vt loquitur Hippoc. ramificant, proportionem quam ad ramos habent, per hanc appellationem ostendere volens. Quartum demū ac postremum tempus hoc est, quom iam omnia in articulis sunt plenè articulata, et non fœtum solum, sed iam etiam puerum nominat id, quod in vtero conceptū est, diuinius ille Senex, quādo & pedibus calcitrare, & velut perfectum animal moueri dicit. Itaque quom ad fœtus perfectionem singulæ particulæ, tum ad generationem, tum ad reliquam dispensationem, idoneo egeant alimento, idque à grauida suppeditari dixerimus, fieri non potest vt particula aliqua absque substantia sanguinea gignatur: locinor autem cum sanguini substantia quam similitimum sit, celer-
rime

rimè generari ratio postulat, idque non ideo tantum sed ut fœtui inde nutritio suppeditaretur, ut iam dictum est. Id autem ita se habere evidentissimè ostendit Hippoc. in fœtu septiduano elapso. Genitura, inquit, cum sonitu in terram effluxit, qualis autem erat ego referam. Veluti si quis ovo crudo externam testam circum circa adimat in interna vero pellicula inclusus liquor pellucescat, modus quidem talis erat, ut abunde dicam, ruber erat liquor, & rotundus, in pellicula verò fibræ quædam albæ et crassæ inesse videbantur, cum cruore crasso & rubro obvolutæ, circa autem pelliculam foris cruenta vestigia instar sugillatorum. Hactenus Hippocrates, docens hepar primis statim diebus generationis suæ rudimenta suscipere, quod enim rotundum rubens intra secundas vel pelliculam apparere dixit, id nimirum erit iecur rude adhuc informe. Absoluto igitur locinore ex venis quæ in gibbis partibus sunt, quasi radicibus quibusdam caudex colligitur, maxima venarum quæ in corpore sunt iecora-

38. De primordijs

riam Hippocrates, alij cauam, magnitudinem eius hoc nomine indicantes, vocant: ex hac, quom sursum deorsumque vergatur, cordis generationi materia suppeditatur, neque enim foetus in principio generationis arteriarum, neque pulsum, neque cordis necessariam vtilitatem habet. Atque quemadmodum hoc iecore posterius nasci consentaneum erat, ita & cerebri structura longius producenda, propterea quod neque quicquam eget foetus siue animal quod i vtero gestatur cerebro, quom neque visu opus habeat, neque auditu, neque gustu, neque odoratu, quemadmodum etiam neque artuum actione, neque alia poenitus actione voluntaria, neque tactus sensu, neque imaginatione, neque ratione nec memoria. Huius autem clarissimæ exemplum adhibent abortus triginta dierum: Hepar enim reliquis maius ac vtero propius, quom tamen prope inter se inuicem sita sint, reperitur collocatum, huic statim contiguum cor est, hoc cerebrum remotius vt quod posterius generetur.

hominis.
De geminis & superfœ-
tatione.

39.

Cap. IX.

Contingit non raro ut διδύμοι (sic enim propriè appellât græci eos qui vno partu nati cōiunctis, cōnexisq; corporibus prodeūt) ex latebris erūpāt, cuiusmodi nos dum hæc scriberemus vitulū vidimus, erat is biceps, octupes, vtrique fronti duo inerant oculi, binæque aures, & ne quid deesset clunibus duæ appendebant caudæ, et tamen hic cum omnia essent geminata dupliciaque venter thoraxque vnicus erat. Atque hic quidem vitulus ut monstruosus & præter naturam erat, ita non solum sibi sed & matri ante parturiginem vitam ademit, quo minus mirum esset, monstruosos omnes partus mulieribus horrendos formidandosque esse. Sæpenumero etiam gemini seu gemelli quos διδυμοί, Greci tergemini qui τριδυμοί dicuntur, vno eodemque partu excluduntur. Sed & frequenter usu venire videmus, ut aliæ statim post

C iiij par-

partum, in animo quodam pōdere (molam
 vocant) liberentur, aliæ quod rarius est,
 vno partu liberæ post dies aut hebdoma-
 das aliquot parturiginem non frustra ex-
 periantur, quas superfœtare latini dicunt.
 Gemellorum autem & tergemina-
 rum causam Erasistratus repetitam concep-
 tionem existere arbitrabatur, Empedocles vt
 docet Galenus, ob seminis copiam & di-
 uisionem fieri putabat: Asclepiades autem
 secundum seminum differentiam nasci di-
 dymos perinde vt hordei grana quorum
 hæc in duos, illa in tres propagatas edunt
 spicas. Stoici Hippocratem secuti ad ma-
 tricis loculos causam referunt, locorum
 enim in quos seorsum semen ceciderit di-
 stinctio, fœtuum numerum designat. Si igitur
 id quod vir ei aculatur semē in vterū de-
 lapsū vtcunque sinū subeat, hisque quæ
 admodum ad conceptionem requiri dixi-
 mus, conclusum foueatur affluente mulie-
 bri semine & menstruo gemelli genera-
 buntur, at ij si eiusdem sexus sunt iisdem
 secundis inuoluentur vna simplici que mem-
 brana ne contriti se mutuo ledant seiun-
 ti,

Et, habet tamen quivis suum Umbilicum propriaque tum sanguinis tum spiritus vasa. At si utrunque sexum utero concepisse contigerit, diversis usque seiunctis secundis integuntur. Ceterum Hippocrates sexum variari author est pro locelli in quo semen conceptum est varietate. si enim in sinistro uteri sinu conceptum viri semen, diuisum cum semine muliebri & menstruo fermentetur, foeminini sexus proles generabuntur, si in dextro masculini, si in utroque utriusque sexus, dicit enim, mulieri utero gerenti geminos habenti, si altera mamillarum gracilis fiat, alterum abortit, & si dextera marem, si sinistra foeminam. Aristoteles sanè in hominum genere utriusque sexus geminos seruari non posse author est, quod videlicet partus huiusmodi laboriosi & contra naturam sint, nam partus geminatio, ut inquit, homini maxime contra legem naturæ suæ accidit, singulos enim parere sancitum est, tum in geminis ipsis, natura foeminam ac marem creari recusat. Verum si semen diuisum in locellis cum muliebri

42. De primordijs

liebri quidem misceatur, sed ita, ut quædam proportionum sit inæqualitas, cum fiet ut foetum mola subsequatur, laboriosus me hercules si quisquam alius partus. Atqui si non vno tempore sed multorum dierum interiecto numero partus fiant, id ex diuerso mulieris cum viro congressu fit, dulcis enim illa veneris prurigo, lenes muliercularum animos ad iteratos coitus facile pellexerit, vnde & superfœtare nonnunquam solent, sed canibus suisque, atque alijs id genus animantibus quemadmodum frequens est ita mulierculis admodum rarum, quod menses viri consuetudine non solum prouocentur, sed & quod vulua titillatione illa quodammodo iam dehiscens, non solum non concipiat, sed conceptam iam genituram respuens reijcit, atque abortiuū quid pariat. Itaque si ex diuersis congressibus semen in vtero concipere contingat, quemadmodum concipiendi, ita & pariendi tempus varium erit.

con-

hominis.

43.

J De progenitorum similitudine.

Cap. X.

T Riplex omnino similitudinis genus est: vnum in specie, alterū in sexu, tertium in effigie: de specie quidem diximus vbi multo copiosorem foetui à foemina materiam, quàm à viro conferri ostendimus. Sexus item similitudinem ex temperatura & moderatione agentium, & principium quæ in seminibus insunt qualitatu provenire, vt si vtriusq; parentis semen calore siccitateq; plurimū excellat mas vt procreetur occasiōe & causam præbebit, & vice versa. Sic Parmenides ille Græcus longè antè, Galeni tempore libris suis quos de natura scripsit, hermaphroditos & qui vtriusq; veneris appetentia teneantur, (μαλδύκας, Græci nostri subactos vocant) natos progigni auctor est, vbi videlicet virtutes quæ seminibus insunt permixto semine corporeo seperatæ permanserint, cuius quia versus Græcos bene Latinos Cælius methodicus reddidit, asscribemus.

Fœmina

44. De primordijs

*Fœmina (inquit) Virque simul Veneris cū
germina miscent*

Venus infirmas diuerso ex sanguine virt⁹.

Tēperie seruās bene cōdita corpora fingit.

Nā si virtutes permixto semine pugnet.

Nec faciāt vno permixto in corpore due.

Nascētē gemino vexabūt semine sexum.

*Formæ autē & effigiei similitudinē alijs
aliæ assignant causse: Galenus robori fa-
cultatus conformantis quæ in semine opi-
fex est refert acceptam, atque hinc inter-
dum vsu venire videmus, vt sexus alte-
rum imitetur forma alterum, cum vide-
licet neutrum semen alterum euincat, Nā
quantumuis virile natura valentius sit,
materno, præpollet tamen hoc interdum
propterea quod nouem mēsiū spacio vim
plurimam sumit ex menstruo. Sic Em-
pedocles similitudinem quidem secundum
seminum excellentiam, dissimilitudinem
verò vbi à dextris matricis partibus se-
men effluit, matrum verò vbi à sinistris.
Plinius certè naturalis suæ historiæ libro
septimo altius paulò rem scrutatus vide-
tur, Hauſta enim (inquit) imago sub ipſo
con-*

conceptu similitudinum reputatio est, cogitatio enim utriusq; parentis animo subito transuolans, effingere similitudinem existimatur, hinc alios auis similes, alios è patribus nasci videmus, nonnunquam etiam ex albis parentibus partum ipsam in Ethiopem de generare. Huius autem euidentius argumentum est si mulieri quæ nuper utero concepit, vel cerasum vel fragum, vel vinum in sinum aut faciem effuderis, animoque id grauius ferens apprehendat, ibidem notam infantem referre. Cuius certè certissimum idque euidentissimum exemplum nobis dedit mulier quædam dum hæc Goudæ recuderemus, hæc etenim forte fortuna, cum greges Indicorum gallinaceorum conspiciata esset, ac inter hos gallum quendam præ ceteris spectatæ formæ caudam cristasque erigentem, variasq; Protei in modum induentem formas animo consternata monstruosum eumque admodum laboriosum partum edidit, Infantis enim facies tota dehonestabatur inormi quadam eaque cariniformi excrescentia, nam labrum infe-

rius Varicolori quadam cuticula circumtegebatur, quæ sane ut omnes variosq; Indicorum gallinaceorum colores expressit, ita etiam eiusdem depēdentes malas, quàm appositissimè delineauit. Possēmus multa huius generis exempla in medium producere, quæ breuitatis causa volentes omittimus, vñ certè cuius in Cosmographia sua meminit Munsterus, quod præ ceteri admiratione dignum sit, hic ascripsisse iuuabit. Colloquebantur, ut scribit, nō præcul à VVormacia anno salutis humanæ supra millesimum quadringentesimo nonagesimo quinto duæ mulieres, quarum quom altera vterum gestaret, ac tertia quadam ex insperato superueniens colloquentium capita concussisset. grauida animo consternata, in concepto iam foetu manifestum concussionis huius reliquit signum. siquidem cum iam parturiginis tempus adesset, enixa est. didymos: erant duæ puellæ corporibus integræ sed in vertice fronte tenus connexæ inseparabiliter, & se mutuo inspicientes cogeabantur simul incedere, simul dormire, & surgere, & quom vna proced

cederet, altera retrocedebat, nisi Vtriusque seseferè contingebant, oculi vero non in directum sed in latera tantum torqueri poterant quia paululum supra oculos frontes cohærebant. Extensa est Vitaillarum ad decimum annum, & quom tunc una moreretur, illaq; à superstite refecaretur, Vina ex accepto in capite vulnere, aut potius ex vulneris fœtore, & cerebri putrefactione sororem paulò post per mortem est subsecuta. Hactenus Munsterus, quæ nisi is sese suis oculis vidisse affirmaret, quoniam supra hominum fidem sunt, non crederemus, adeo mirum nemini videri debet, si imaginatio similitudinū aut dissimilitudinū causa dicatur, sæpenumero siquidē quom statuas & simulachra inter cocundū mulieres maximè amassent, sibiq; posuissent ob oculos, similes postea eas edidisse fœtus in lucem pro comperto habemus, cui non dissimile est quod gallinis alijsque auiculis oua incubantibus, si albis circumtegantur linteis albos nasci pullos, Varijsque, Varios videamus produci pullos: neque ab hoc dissonat quod Genesis

tricesimo *Hebraeus* ille *Iacob* obiectio *Variculorum* praestitit. *Stoici* sane, ut alibi docet *Galenus* quamquam ab hoc non omnino diuersum sentiant, alio paulum similitudinum dissimilitudinumue causas referebant, nam secundum consensum mentis atque fluxionis, nec non secundum radiorum insinuationem fieri aiunt similitudines, quo alludens *Alexander Aphrodisaeus* homines stultos, liberos sapientissimos procreare dicit, quod hi quom concumbunt, totos libidini sese dedant, itaque animo penitus in corporis concreationem demerso astrictoque tantum rei venereae, semen vires optimas tum rationales tum naturales adeptum effluere, crearique proinde hominem prudentiorem: Homines contra prudentes & docti, semper aliquid vel honesti vel utilis animo complectuntur, ne in ipso quidem venereo coitu animo a rerum studio desistunt. Itaque animo remissiori profluens semen, expers longae illius facultatis animalis incubit, quasi facultas illa seminis conformans, ab imaginatione viresumat. Atque hinc quoque

hominis.

49.

que ratio deduci potest, cur homines stulti & indocti filios robustos maxime procreent, prudentes et docti imbecilles. Alij dissimiles parentibus filios nasci dixerunt fortuitò & casu, Vbi scilicet perfrigeratum sit semen viri & mulieris.

De conceptionis impedimentis.

Cap. XI.

VT menstruæ purgationis retentio, non solum mulieribus perniciosa est, sed & si eadem fluat quidem verum ita leniter vt vix percipere queas, sic eiusdem redundantia periculo non vacat, & quemadmodum plus æquo fluentia & ex toto suppressa menstrua diuersorum morborum causa & origo sunt, ita ad sterilitatem non parum faciunt, siquidem non nisi matrice male affecta redundare deficere possunt, quare cum ad conceptum vteri & locellorum temperies quædam & sana constitutio requiratur, menses quoque moderatè sese habere ratio postulat. Ad hæc vt author est Hippocra-

D

tes

30. De primordijs.

res quæcunque frigidos & spissos Vteros habent , non concipiunt & quæcunque præhumidos Vteros habent non concipiunt, extinguitur enim in eis genitura, et quæcunque siccos magis ac adurentes, nã ex defectu alimenti corrumpitur semen, quæcunque verò ex hisce mediocrem habent constitutionem, hæ secundæ sunt. In genere ante omnia vulvæ vitia sterilitatem prænunciant , cuius generis sunt pruritus, Ulcera, apostemata , matricis dislocatio, contorsio , compressio, hæmorrhoides, eiusdem demum suffocatio, scyrrhus, carcinonia , ruptura , inflatio , mola procidentia, & omnis dolor pungēs, continuus, vehemensque : & quemadmodum solius Vteri vitio frequenter accidit sterilitas, ita non raro muliebris totius corporis intemperies impregnationem impedit, nam præpinguis mulier , & admodum exhausta exuccaque non est conceptioni idonea , totius enim corporis constitutionem magna ex parte Vterus subsequi solet. Tertium quemadmodum mulieres in causa esse diximus quo minus fecund.

hominis.

SI.

cundæ sint, ita frequenter visu venire videmus ut vir in causa sit, sit enim ut semen eius feruidum nimis sit, & veluti torrefactum, vel frigidum & tenue & aquosum languidumque emittatur, quale decrepitorum magna ex parte est. Est ubi & crassius quam deceat ei aculetur, illud namque solum prolificum est, quod quam maximè coherens temperatumque sit, quale excernunt ii qui quam temperatissimos testiculos habent. Iam & ipse penis interdum in causa est, nam quibus brevis est omnino infœcundi sunt, quod semen in vulvæ fundum eiaculari nequeant, eadem ratio est si aqualiculus vsque adeo promineat, ac distendatur, ut prohibeat quo minus hastula ad os matricis pertingat: Huc etiam refert Aristoteles eos qui immodico longissimoque pene procreati sunt, ac eos tantum fecundos dicit, quibus mentula omnibus suis numeris constet, Ceterum sicuti in mulieribus iam ante vitio vertimus epicureum pingueque corpus, ita idem in viris nō

D ij

pre-

probamus gracilesque cum Hippocrate ad
 proliferationem ineptos dicimus, spiritus
 enim propter corporis raritatem extrafer-
 tur, ut semen non trāsmittatur ad os,
 vel propter crassitudinē humor non exit
 foras, Gracilitatem autem que temperatē
 calida sit & humida, est enim ea ferti-
 ssima, incusamus, sed que calida sit &
 sicca, qualem Celsus biliosam definiuit, in
 ea enim & torretur & assatur semen. In
 summa ad conceptum viriusque requiri-
 tur tam voluptas quā voluntas: inuiti
 enim coitus teste Aëtio inanes ac steriles
 sunt, amor enim genituram conciliat, et
 propterea foeminae amantes crebro pariūt
 foecunditatis autem primariam preroga-
 tiuam, possidet naturæ æqualitas & tem-
 peramentum. Docet autem nos Hippocra-
 tes oraculo quodam coniungere, sitne vir aut
 mulier sterilitatis causa. Si mulier iquit,
 non concipit, scire autem vis si conceptu-
 ra sit, pannus circumtectam de subter suf-
 fias, & si odor per corpus videatur ire ad
 nares & os, scito quod ipsa non ex se ipsa
 est sterilis, indicat enim vterum & ver-
 spir a.

spiratu facilem: nam ita suffitorum qualitas ad cerebrum peruadet: durum enim ac densum vteri corpus à conceptu alienum diximus. Sunt qui alijs coniecturis id experiantur, excipiunt enim viriusq; lotium diuersis vrnis, ac deinde scarabæi vtrique inijciunt, eosq; ad decem plus minus dies in dictis vrnis macerāt, ac proinde si alterutrius cantaber graue oleat, et vermes ex sese genuerit. sterilitatis indubitatum signum arguunt: si neutrobique graueolentia aut vermes appareant, nullā esse sterilitatis suspicionē affirmant. Alij alia comminiscuntur, nobis hæc sufficiūt. Nam quod ex morbo steriles reddantur, argumento sunt ischialici, & quibus longo tempore extenuata sunt corpora, & quod victus ratio ad sterilitatem vel fecunditatem non parum momenti habeat, clarius est quàm vt dici debeat. Conceptionis autem opportunissimum tempus est incipientibus vel desinentibus mensibus, quamuis enim reliquo toto expurgationis tempore aperta ora vasorum quæ interiori vuluæ partem penetrant sunt, non

tamen tunc mulier genituram ad se recipere poterit, quod semen videlicet in vulua remanere nequeat, sed ab influentis sanguinis copia eluatur, at cessantibus vel incipientibus menstruis, & ora aperta sunt, & menstruum nec multum, nec vniuersum, sed paucum & paulatim emanat, quasi madore quodam sanguineo resudante, eoque semen ob vuluæ asperitatem adheret, satisque alimenti ex sanguinis confluentis paucitate habet. Nam antequam menses veniant, mulier non facile conceperit, quia & alimento caret semen, & adhaerentiam nullam inuenit, siquidem quomodo eo tempore coniuuentibus vasis lenis vulua relinquitur, defluit neque vni cum tunica eius potest, asperum siquidem magis idoneum est ad coalescendum quam lenè.

De sterilitatis remedijs

& quæ venerem
stimulent.

Cap. XII.

Olim pro maximo Dei beneficio
prisci illi tam Iudæi quam Ethni-

ci meritò vxorum fœcunditatem habuerunt, vnde hi quidem omnes illecebras ad concitandam venerem (nam inuiti coitus inanes ferè ac steriles sunt) omnia præterea quæ & genitale semen augent, & proliferationem promouent, inquisuerunt, adeo vt in hymeneis ipsis seu nuptijs, quam maximè optatos atque expetitos scient concubitus plebiscito sancitum sit choreas agere, vt continua illa iugique pedum tibiarumque ac totius corporis agitatione leuis quædam voluptas oboriretur & muliebres loci humectarentur, ac proinde virile semen facilius susciperent, nã quom opportunissimũ cõcipiendi tẽpus, incipientibus desinentibusque menses scient; quod tum loci ceu roris quodam imbuti virile semen vt agnatum facilius susciperent, naturam imitati leni illa titillatione quoad fieri potuit maximè eosdem humefacere studuerunt, cuius sane rei vsum tum experientia tũ obstetrices docuerunt. Cæterum ad sterilitatem arcendam communiter & viro & mulieri cõgruit conseruare integram sanitatem. Si igitur

tur calidior quàm conueniat sit corporis
 habitudo, sanguinis missione ex Iecoraria
 dicta Vena aut ea quæ sub talo est, aut al-
 ui deiectione curanda est humoribus an-
 te præparatis Vtriusque intybi callitri-
 chi adianthi cirsij, & id genus aliorum
 decocto. Cathartica autem sint, aut ca-
 sia nigra dicta Auctuario, aut rhabar-
 barum, diasemie, diacatholicon, aut si
 quod aliud congruentius sit, prout res exi-
 gere videbitur: interim pessi nonnun-
 quam indi possunt, ex gummi arabico,
 thure masculo, mandragora, & modico
 caphuræ: Contra si temperies frigida sit
 & humida exercitijs frictionibusq; opus
 est, adhæc Virtus ratio calida & exiccans
 obseruanda est, quinetiam stiptica & au-
 stera ad huiusmodi affectus summopere
 commendantur, cuius generis sunt len-
 tisti, myrthi, rosarum, rhois obsoniorum,
 balaustiorum tum potiones tum fometa-
 tiones. Quod si locelli aridiores sint, con-
 trariam omnino curandi rationem effla-
 gitant, si flatibus ijdem distendantur, ab-
 stinentia omnium optimè contulerit, ac
 cimi-

ciminum, anethum, apij, ruthæ, ac anisi
semina commodissime exhibetur, tū in cibis
tum potionibus, tū genitalibus indita. Con-
tractos autem locos aperiunt benè olentia
(suffitus enim aromatum ciet muliebria)
præsertim additis malacticis, qualis est
muccago seminū lini, althææ aut malvæ.
Si verò humorū crassities in causa sit hu-
morem considerare oportet, mordentem-
que lactis sero purgare, ac cibos boni suc-
ci offerre vomitumque per intervalla mo-
nere. Verum quoniam inuitos coitus ina-
nes ac steriles diximus hic danda opera
est ut ad prolis vberiore procreationem
venerem quoad fieri potest stimulemus,
ac iocunditatem quandam cum voluptate
conciliemus, adhæc ut sperma generan-
tia exhibeamus, ita enim fiet ut dulci
quadam pruriginē illecti alioqui abhorren-
tes, progignendis liberis liberius operam
nostram impendamus. Ex edulij igitur
ea quæ amplius nutriunt & inflant, &
medicamenta omnia flatuosa ac calida, ve-
nerem tum augmentum semen prouocant.
Huius autem generis sunt bulbi, cicer co-
lum

58. De primordijs

lumbinum præsertim quod & venerum ob id vocant, pineæ, pistacia, fabæ, ac ficus, amigdalæ saccaro conditæ, auellanaque cum melle comestæ, Author est Dioscorides lini semen venerem stimulare, si cum farina piperis & melle exceptum, largius sumatur, eandem concitat eruca cruda comestæ, ut docet Martialis. eo versu.

Et venerem reuocans eruca morantem.

Et Columella.

Excitet ut veneri tardos eruca maritos.

Semen autem eius eodem affectu prodest, mercurialis autem herba, à Mercurio inuentore sic dicta, mas (est enim utriusq; sexus herba) author Dioscoride, si a purgatione bibatur, et trita folia genitalibus admoveantur. efficit ut mares gignantur, femina verò ut alterius sexus proles producantur, Plinius altero à purgatione die exhibendam docet per triduum & quarto die à balneo mulieres coire iubet. Sic cynosorchis radices Dioscorides edidit, ex quibus si maiorem viri edant, mares generari dicuntur, si minorem mulie-

hominis.

59.

licres infans sexus fœminini orietur, *Heri*
ba aut *satyrion* (quàm à *Satyris* dijs syl-
uestribus ad *Venerem* propensis nomen
accepisse crediderim, vel quod ad *Vene-*
rem concitandam ipsam inuenerint, si-
ue quod quemadmodum sunt natura ad
ipsam *Venerem* potentiores, sic herba hæc
ad eadẽ duret, & cõcitatiores firmioresq;
reddat) quũ coeundi incesse-rit cupiditas re-
Etẽ administrari putabatur antiquitus,
Venerẽ enim vt produnt, si omnino manu
teneatur radix stimulat, eoq̃ue magis si bi-
batur. Idem faciunt *scinci* carnes quæ re-
nes amplectuntur, si *drachmæ* pondere bi-
bantur. *Menthā* autem *Aristoteles*
sua frigiditate genitale semen corrumpere
arbitrabatur. At *Dioscorides*, *Galen⁹*,
Paulus Aëtius, omnes vno ore tertij qua-
si ordinis excalefacientium esse dicunt,
humiditatisque superflue participem ex
hortensi cultu, vnde & ad *Venerem* mo-
deratẽ stimulet: eiusdem etiam facultatis
est *horminum* si cum vino bibatur.
Exhibentur etiam antidota composita ad
hunc vsum, vt est *diascincon* *Auētuarij*
diasu-

*diafutyron & id genus alia. Vol: pratem
 autem & delectationem in coitu augent
 tum hæc tum mel cum pauxillo piperis pu-
 dendo illitum, proderit etiam cubebasore
 commasticare, eaque salina mentulam il-
 linere ac perfricare, idemque faciunt fel
 apri & verris. Ad conceptum autem
 promouendum magnus usus leporis est mu-
 lieribus, nam non modo vulua ipsius, ipsis
 foecunditatem affert, sed & conceptus
 leporis, & testiculi & coagulum vt docet
 Plinius lib. 28. cap. decimo. Si enim vul-
 ua leporum, inquit, in cibis sumantur
 mares concipi putant, hoc et testiculi eo-
 rum & coagulo perfici, Conceptum lepo-
 ris vtero exemptum, ijs quæ parere desie-
 runt restibilem foecunditatem afferre,
 Idem facere dicitur vulua porcellorum
 in puluerem redacta, & sui que reseruata:
 sunt qui ad hanc rem pudendum cerui-
 num in potu pro amuleto exhibeant, alij
 etiam deciduum infantis vmbilicum. Se-
 renus sammonicus, ouis ruminantis spu-
 mam cum vino exhibet, dicit enim.*

Aut ouis in stabulis fractas cum ruminat
her

herbas.

Pendentem spumam molli deducit ab ore.

Atq; illâ meminit mixto potare phalerno.

*Plinius abrotanum contra sterilitatem
oportunissimè subli author est. Possunt
etiam pessi ad concipiendum subdi, quales
sunt qui recipiunt coaguli leporis ac eius-
dem fimi partes duas, aluminis scissi par-
tem unam, melle excepta in formam pessi
redigantur. Potest & alius ad hunc mo-
dum confici, qui recipit, styracis calami-
tidos nucum myristicæ & cupressi, la-
chrymæ lentisci, thuris masculi, singulorū
drachmam unam succini adorati scripti-
lum unum opobalsami drachmæ semissimam
ex mero tunsa componatur pessus. Oportu-
nissimum autem hæc & id genus alia
exhibendi tempus præcedenti capite di-
ximus.*

Abortus causæ.

Cap, XIII.

A Bortiant mulieres varijs de cau-
sis, nam aut ipsius embryonis im-
becillitas, aut matris aliqui cor-
pus

pus varijs laboribus confraetū, aut morbis vires collapsæ abortū facile conciliabunt, atq; hoc Hippocrates voluit dū dicit, quæcunq; præter naturā tennes existētes vtero gerūt, abortiunt priusquā crassescūt, foetus enim sufficienti indigens alimento corrumpitur. His addere licet anni ipsius constitutionē, siquidē quemadmodū idē senex dicit, Si hyems australis et pluviosa et serena fuerit, Ver autē ficcū et aquiloniū mulieres quib⁹ part⁹ ad Ver inest ex quacunque occasione abortiunt, quæ Verò parient, imbecillos & morbidos infantes pariūt, quare vel statim interiūt, vel tennes et valetudinarij viuūt, nam corpora, ut ait Galenus, humida & mollia & rara sunt Et hyeme serena, ad intimas sui partes Aeris ambientis frigiditatē facile admittūt, ita quod quicunq; infantes longo tempore calori sunt assueti, percussi vehementer à frigore non absq; causa hi quidē iam mortui in utero sunt, hi Verò in ipso partu moriūtur, vel exiles atq; insalubres creati vix in vita perdurāt, hætenus Galenus, alij alias assignant causas, Nam quū

vehe-

vehementius salutarint, aut subito horrendi quid conspiciatæ fuerint mulieres abortiunt, est cum ex dolore vel insigni cruditate, vel medicato aliquo cibo, vel puri medicamenti portione, vel quod insit aliquid abortiui, iam propter sanguinis missionem eoque magis si foetus maior sit, sanguinisque è vulnere profluvium eodem referri potest, sunt etiã quæ ex nimia hæmorrhoidæ, immodicoq; alui fluore abortierunt: sunt præterea aliæ quæ vulvæ ceruicæ profuso sanguine iam diu prægnantes partum tandè eiecerunt, nec desunt quæ febribus correptæ abortierunt, ut author est Hippoc. Nã quæcunq; inquit utero gerentes à febribus corripuntur, & fortiter calefiunt, sine occasione manifesta difficulter pariunt, aut cum periculo, aut abortum facientes periclitantur, huc addæ vasorum ora ad uterum venientium ex quibus secundæ pendent (acetabula vocari diximus) mucore plena, huiusmodi enim secundo aut tertio mense, quemadmodum docet idē Senex facile abortiunt. Signa autē futuri abortus sunt manifesta, si etenim
quæ

quæ utero gerunt, lac multum è mamillis
 effluat, foetus imbecillum significat, &
 abortus periculum, fastidit enim foetus
 alimoniam oblatam, mammae etiam si gra-
 cilescunt periculum praesagiunt, idque
 propter alimenti foetui defectum, commu-
 nes enim quasdam Venas mammae ac ute-
 ris diximus, siquidem in gravidis men-
 struus sanguis quom desinit fluere, in tres
 partes distribuitur Vnam puriorem attra-
 hit foetus, qua nutritur, alteram minus
 impuram regurgitat matrix per Venas
 quæ ad mamillas tendunt, à qua lac
 fit quo editus infans alitur. Tertia pars
 quæ impurius cæteris subsidit in matrice,
 & edito infante expellitur, ideoque Hippo-
 crates lac mēstruis cognatum scitè dixit
 oritur enim ex sanguine superfluo & mi-
 nus impuro : Sanguine igitur deficiente
 aut aliqui modico gracilescūt vbera me-
 dia itaque nonnunquam perimitur foetus,
 nonnunquam verò ad excretionem exci-
 tatur, siquidem infans corporis constitu-
 tionem mediocrem consecutus, plus alime-
 ti requirens quàm exhaustæ matris te-
 nellum

hominis.

65.

nellum corpus suppeditare possit, calcitrat
ac membranas disrumpit, atque initium
parturiginis misellæ affert, hinc quoque
fit ut mulieri utero gerenti, si altera mā-
ma gracilis fiat geminos habenti, alterum
abortiat, & si quidem mamma dextera
gracilis fiat marem, si vero sinistra fœmi-
nam. Præcedit autem futurum abortum
aquosa primum euacuatio, deinde saniosa
& cruenta. & velut carniū lotura,
ubi vero plane exolutio venerit, purus
sanguis, deinde grumi, ac demum fœtus
ipse formatus aut informis egreditur, ple-
risq; etiam lūborum et coxarum grauitas
adeſt, & superioris ventris capitisq; &
oculorū dolor, stomachi morſus, extrema-
rum partium frigiditas, animi deliquium,
horror febrilis, quædā etiā cōuulsiones re-
trorsum *ὀπίσθιόν τινος* vocāt, idq; ūs potis-
simum quæ ex medicamentorum violentia
abortum procurarunt. Ceterum
fit interdum ut fœtus in utero mor-
tuis sit, quod dignosces si sentiatur
reuolutio grauis de latere in latus, efflu-
unt præterea virulenta quædam et fœti-

E

da

36. De primordijs
da, præsertim si morbus acutus sua acrimonia infestans præcesserit, infans enim recusans alimentum, in ædia consumitur, demerguntur autem sub id tempus oculi prægnantis in profundum, eorumque album offuscatur, riget quandoq; auris, extremaque nasi cum rubore labiorum.

De partus temporibus.

Cap. XIII.

DIximus quod quemadmodum in ijs quæ secundum artem constituuntur, non omnes simul perficiuntur particule eius quod constituitur. sed in domo quidem fundamento, in naui carina initiantur, vltut elementa ipsorum quæ sunt, ita in animalis particulis non in vno tempore proueniunt vniuersa ad generationem nam si intentio vniuscuiusque particule erat vtilitas eius, vnamquanque formari conueniebat, quando vtilitas requirebat. si quidem post parturitiones & dentes & pili nascuntur, etenim & hæ particule existentiam totius & vtilitatem simul & actum præbentia tarda generantur.

Porro

hominis.

66.

Porro postquam natura embrionem iam plenè in utero conformavit in semet conglobatus situatur, ac totus incurvus ac contractus talos ad nates applicat, manibus genua apprehendit, in quæ caput sic dimittit ut oculi manuum pollicibus veluti affixi adhereant, nasus vero inter genua procumbit, prior corporis pars in matris abdomen, posterior in dorsum vergit, idq; si mas geritur, nam foeminae adverso situ collocantur, atque hoc modo umbilico vinctus pendet à secundis & utero.

Exhibemus hic geminos utero & secundis dissectis ut hinc clariora reddantur ea quæ iam antè dicta sunt, & quæ deinceps dicentur.

E ij

A Matrix: *B* Panniculi seu foetuum involucria. *C* Meatus ab Umbilico foetus ad collum et axillas deuolutus. *D* Rugæ seu nodi circa eundem meatum de quibus ca. 17.

Hic nunquam nisi ex Vtero lapsus vocem emittit, velut præfagiens calamitatem Vitæ huius in quam egreditur, plorat autem ideo, quia motus ille ac tractatio non fit sine dolore aliquo ac offensione tenelli corpusculi. Verum ut ad propositum veniamus, sicuti particularum formationis non vnus idemque est terminus ita editionis in lucem, varia
sunt

sunt tempora, sunt enim quæ sexto, septimo, octauo, nono, decimo, undecimoque mense partus suos excludant. Infans autem sexto mense aut citius editus non viuit, nondum etiam plane perfectus est aut absolutus: at septimo mense editus superesse poterit, tum enim natura opus suum absoluit, ac omnibus modis perfectum dearticulatumque corpus reddidit, & tamen quod mireris octauo mense editi non solent viuere, septimo namque mense mouetur foetus ad exitum, estque is mensis criticus, quare cum natura foetus valida esse editur, si autem adhuc inualida debilisque, iam non sufficiunt vires expulsionis, manet autem in aluo donec vires resumat, menses videlicet duos, transfert enim se in aliam vteri partem, quom igitur post septimum mensem statim octauo editur, non potest durare, fuit enim natura imbecillis, nec prodest post criticum tempus moueri materiam, præterea gemina migratio affligit infantis vires, ut docet Hippocra. nam & septimo mense transtulit se foetus in aliam

Vreri partem, & postea statim octauo edi-
 tus est: Non potest autem natura foetus
 iteratos statim ferre motus, & conatus.
 Neque deest astrologica ratio quare men-
 sis septimus criticus sit, aut enim sol vehi-
 tur in signo quod est oppositum signo cōce-
 ptus, aut si singulis mēſibus singuli plane-
 tae respondent, Vt volunt Ptolomeus Fir-
 micus & alij, Saturno rursus tribuetur
 octauus mensis nascentibus inimico, astro-
 rum enim reuolutionum, vel ipso Galeno
 de diebus decretorijs authore, mirabilis
 vis est in ortus nostri principijs fingamus
 enim, inquit, quodam nascente salutare
 planetas in ariete, malignos in tauro esse,
 is homo nimirum cum luna in ariete, can-
 cro, libra & capricorno fuerit pulchrè
 deget, cum verò taurum ipsum vel tetra-
 gonum aliquod aut diametrò signum oc-
 cupat, malè tūc & moleste vitā trāſiget,
 nā & assimilationis causas nonnulli hinc
 expiscantur, bonos enim positus syderum
 in formis venustatem hilaritatem &
 quasi lumen efficere, foedos verò, insigni-
 ter defoedare corpora, Nasci autē septimo
 mense

menſe eos ſuſpicatur Plinius, qui pridie poſteró & plenilunij die aut interlunio cõcepti ſunt. Verum quom nono menſe frequentiſſime edantur partus, Hippocrates ſtati & fixi temporis nobis regulam reliquit, ſiquidem ſi à conceptione ad formationē dies duplicentur, indicant diem mortis, poſtea hi rursus triplicati indicant diē partus. Vt ſi foetus formatus eſſet quadrageſimo quito die, moueretur nonageſimo, elexeretur ter nonageſimo, ſed cum menſis vti alibi docet Hippocrates diebus viginti nouem & ſemis conſtituatur reſultabunt nouē integris menſibus dies tantum 265 & ſemis. Admittit autē Hippocrates partus decimeſtres ac vitales affirmat, ad vndecimum verò menſem egerendi partus tempus nunquam protrahi author eſt. Plinius tamen veſtiliam C. Herdicij ac poſtea Pomponij cõugem Suillum Ruſſum vndecimo menſe enixam tradit, reliquas vero ſeptimo conſueſſiſſe, quanquam illud Senex ille errori muliercularum tribuiſſe videatur. In ſumma tantum Romana pudicitia olim conceſſum eſt, vt vel totos

quatuordecim menses partum tulisse crederentur, si Plinio credimus, quoniam nulum statutum pariendi tempus videretur.

De grauidarum obseruatione.

Cap. XV.

Quoniam impregnationis impedimēta, ac conceptionis signa satis declarauerimus, restat, ut quibus modis embryo antequā in lucē edatur, optimē conseruetur, enarremus, cæterum cū matre male valēte, & improba victus ratione vitē fœtus bene valere, & bono succo ali nō possit, prima ratio habenda est grauidæ. Vitet igitur corporis motus omnes violentos, tum quod abortum faciant, tum quod corpus fatigent. Animi autem motus immodicos perniciosos esse satis constat vel ex Iulia Pompei magni vxore, ut alia omittamus exempla. Vescatur autem grauida cibis Euchymis, graucolentiam & sonitus vitet, res aspectu immunda, procul ab ea arceantur, exercitijs temperatis lenibusque vii suasirim et obambulationibus. Coitu autem si omnino absti-

nere

nere possit laudari idque imprimis duobus aut tribus primis mensibus, nam viri consuetudine menses prouocantur ceteris minus obest, postremis praesertim, partum enim sollicitat: Sic & a diureticis mensesque prouocantibus abstineat, qualia sunt acrida omnia, ut cappares, cepe, cicer, phaseoli, oliuæ immaturæ, allia, crocus. Vinum meraciusculum ac vetulum esse debet, diluto colore vel flauo, subaustero sapore. Panis sit bene fermentatus & probe subactus ac in clibano coctus non assis, qualem αὐτόσιγον dicunt, inter fructus vuae passæ commendantur plurimum, idque secunda mensa potissimum, post has pira, mala cidonia dulcia, persica mala μέρα (quæ corrupto vocabulo muza vocant Arabes) punicaque non nimium austera. In summa conueniunt stomachum roborantia, & appetitum prouocantia, in quem usum exhiberi poterit confectio diarmariton aut diambrae siue moscho, hæ enim & stomachum & matricem roborant, sunt qui scutum stomachicum defecto ventriculo adhibent. Arceantur autem à pingui-

pinguibus dulcibusq; graviora, caueant
 ab odoramentis acris, ut cinamomo, pi-
 pere, Zinzibere, utatur autem caryophyllis
 nuce myristica, macere sunt enim astrin-
 gēte facultate prædita. Quod si alius atri-
 etior sit, iusculis aut sorbitiunculis pri-
 mum emollienda est, & si ne sic quidem
 succedat, glandibus & lenibus enematis
 ex capi decocto, casia & saccharo rubeo cō-
 fectis alius irritanda, pharmacorum au-
 tem exhibitionem non ita temerè suase-
 rim primis præsertim & postremis men-
 sibus: Casiam enim cathartica quam
 omni etiam tempore tutam arbitrantur,
 ego propter flatuum quos gignit copiam
 non ita commendarim, melle certè ærio,
 manna vocāt, aut rhabarbaro: si ita ferat
 occasio lubentius vsurus. Porro sub par-
 tus tempus vnicè cauendum est, ne colon
 excrementis distentum parturienti labo-
 res adaugeat, in quem vsus in princi-
 pio pastus utatur prunis aut siccis aut non
 siccis sed coctis in aqua quæ cum saccharo
 comedantur, sic enim alium mollem effi-
 ciunt, Nam in vino cocta aciditatis nescio
 quid

hominis.

47.

quid adipiscuntur, unde & astringenti facultate prædita sunt. At si febrile prægnantem contingat, regatur non secus ac febriens, quam si purgare opus fuerit, purgetur iuxta Hippocraticum illum aphorismum, à quarto mense usque ad septimum, non duobus postremis aut tribus primis mensibus. Venã tamen si incidere necesse fuerit, incidenda potius tribus primis mensibus, quod eo tempore fœtus parvus sit, minoreq; nutrimento egeat quàm maior.

De partus acceleratione ac obstetricis officio.

Cap. XVI.

V Tigitur tam faciles quàm laboriosos partus quoad fieri potest leuemus, industriam omnino & sagacem oportet esse obstetricem, quæ instantis partus indicia præfagiat, ne nixuriẽtẽ ex improviso molestiã obruant, imparatamque adhuc indomita illa tormenta adoriantur, Esto igitur obstetrix robusta, non annis confecta, prudens, perita, ac in eo munere facilis, audacula quæ prosternatum pri-
mi-

mipare animum excitet ac demulceat, timidiusculas redarguat, ne tamen nimis sit garrula, sed faceta ac hilari, et in summa quæ difficultati partus oportunè expeditèq; succurrat, ac ingeniosè agat quæ ex insperato accidit, et quæ in decidendo præligandoque infantuli umbilico nõ sit impigra, atque id ante omnia caueat, ne ad labores parturientem adigat, priusquam partus sese exhibeat, at videndum se præbeat, antea enim quã hæc fiunt irritus labor est, qui à nixuriè suscipitur. & parientes labore conficiuntur, de quom postea laborandum fuerit labori non sufficiant. Si igitur ingestabile fœtus oritur, ac sub umbilico grauitas, & in lumbis inguinibusq; continuus cruciatus sentitur, si ventris caliditas, si genitalis natura tumet, si locelli humectantur, si Urinæ sit incontinentia, si matrix resolui atque relaxari sentiat, parturiginis indubitata signa sunt. Grauidas autem si tormina vexant ocysimè pariant, ac sæpius moriuntur, quæ lumbos dolitant vix pariunt, quæ inum ventrem expeditius, in genere autem mascu-

li foetus facilius in lucem eduntur, foemini verò laboriosius, Itaque si mas nascetur sanguis est dilutior ac pallidus: si foemina cruentus, quanquam nonnullis eueniat ut nihil horum fiat. Accersita igitur obstetrix omni conamine partum promouere studebit, nam cum hic si usquam alibi noxia sit mora, cane peius et angua fugienda sunt ea quæ partum retardant, cuius modi sunt, nixurientis pudor, mœstitudo, mœtus. Suffusa igitur alijs mulierculis sensim ac leniter obambulet, brachia interdum substollens ac virinque latus comprimens. Quod si dolores exagitantur ingruantque vehementius ac gurgēs ille magis ac magis profluere sentiatur, tum demum ad excludendum partum sese componat, anhelitum comprimat, præpinguis si sit, demissis telluri genibus, capite cubitisque pariter scamno procumbens innixio spiritu commodius pariet, Obstetrix autem cum fert occasio, digitos oleo sisamino, aut liliaceo inunctos leniter muliebribus indet, eaque demulceat, liniat, lubrica laxaq; reddat, nā quom nascente foetu

os illud sacrū (ob id, vti reor, ita dictum)
 diuino naturæ munere quàm maximè
 hiet, necessum est vti tendones musculiq;
 laxiores sint, constat autem id multipli-
 ci compage, vti fœtui nascenti amplior pa-
 teat exitus, peractoque opere in natu-
 ram suam redit, hinc certè fit vti non ra-
 ro altero geminorum in lucem edito, alte-
 ro hærente, vel etiam secundis moratibus
 parturientibus non parum periculi attule-
 rit, sc̃se intempestiue comprimens. Oscita-
 tio porro in enixu lethalis est sternutatio-
 que à coitu abortiuum.

Quomodo excipiendus sit fœtus.

Cap. XVII.

Postquam è latebris quibus hætenus
 delituit infantulus emerfit, continuo
 ohuijs vlnis excipiendus est, ac statim um-
 bilicus præscindendus, qui (non secus ac
 pediculis suis arboribus poma suspendun-
 tur) fœtum vtero alligabat, sed hic ma-
 gna cura & studium adhibendum ne in
 præsektione aberremus, quatuor igitur
 plus

plus minus digitis ab infantis corpusculo
filo Umbilicus deligandus est, ac à nodo ob-
ligato acutissimo forfice præscindendus,
sed rursum hic cauendum ne strictim ni-
mis ligetur, ita enim tenellum corpus do-
loribus afficeretur: præterea ne nodus ille
nexûsue laxior sit quàm conueniat, quod
hinc faciliè in resolutionem et mortem
incidant. Cæterum Auicennas præfagia
quædam ex Umbilici præfectione colligit,
Inspecti enim iubet Umbilicum mulieris
quæ primum foetum edit, nam si parte
qua corpori proximus est, sinus quosdam
præ se ferat residuam sterilitatem signifi-
care. Contra si rugas quasdam seu nodos
habeat, totidem consequuturas proles quot
numero ij fuerint, ac proinde si multum
inter se huiusmodi nodi dislent, multũ
inter parturiginis tempus restare, contra
si contigui quodammodo sint nec magno
spacio disiungantur, paruum conceptionis
interuallum significare. Atque iterum
si ijdem nodi ruffiores sint, masculum, si
pallidiores foeminam indicare. Præcisus
autem Umbilicus. ferè septimo decidit
die,

die, quem in occidua Flandriae plaga magna superstitione patribus seruandum obstetrices per manus tradidere, cuius rationem cum hætenus ex his expiscari non licuit, hinc sanè consuetudinem inoleuisse crediderim, quod is gestatus & collo appensus, colicis affectibus præsens esse remedium dicatur, et quod potius idem foecunditatem conciliare credatur. Porro si is plus quam conueniat præscindatur, disspnæa periculum ferè incurrunt miselli. Dissecto itaque iam Umbilico statim laudus est infans, æstate quidem tepida, hyeme verò calidior, frigida enim vsus etiam torrida æstate suspectus est, quod astrictiōnem cutis faciat, quæ multorum morborum causa & origo est, atque hinc fortè Galenus se Germanis non scribere alibi testatur: quod videlicet hi recens natos infantulos Rheno abluerent. Quod si fortè temperaturæ humidioris ac laxioris fuerit infantulus, tum corpus abluendum ex aqua in qua myrthus, rosæ, balaustium & id genus alia incocta sunt, eaque tepida exhibenda sunt: Omnes deinceps sor-

des

des et illuviis mudentur, narium mucus
digitis eximatur, aures purgentur, palpe-
bræ diducantur, exterganturque oculi, os
curandum, ac cavendūque est, ne quid vi-
rulentii reliquum sit quod suppuret. Purga-
tum infantuli corpus fasciis diducatur, ac
componatur, nam quom recens coagulato
casco quam similima sit infans iam
iam nati constitutio, quamvis figuram
omnemque formam facilius suscipiet.
Cavendum igitur est, ne indebita deli-
gatione aut Varos, aut Valgos efficiamus:
author enim est Hippocrates libro de
aëre, aqua & locus, Macrocephalos quo-
niam maximè generosum apud eos ha-
bebatur, quam maximè longum habere
caput, quom recens natus infans esset,
caput eius ac tenerum ac molle existens,
quam celerrimè quondam constrinxis-
se manibus, coaptantesque coëgis-
se in longitudinem, quin & vin-
culus connexuisse, ac aptis instru-
mentis colligasse, quo rotunditas ca-
pitis prohiberetur, ac longitudo au-
geretur, & ea quidem consuetudo

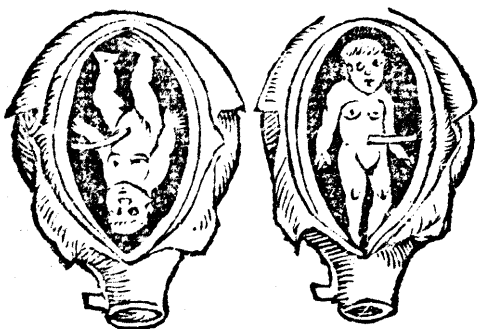
à principio id effecit, ut longa capita sortirentur, temporum progressu (quom semen ex vniuerso fluat corpore, à sanis quidem sanum, ab infirmis verò inuolidum, natura quoque tales produxit, ut non necesse esset amplius consuetudine priore cogere. Sed neque iam iam exclusus infantulus cuius statim in manus tradendus est. Sed ei quæ & temperatissima sit, & fluxu menstruo non laboret, menstruosæ enim virus quoddam, teste Plinio, venis alunt, idque exhalant, quod totum corporis habitum sub id tempus inficit, unde puero venisse in cōsuetudinem, ut prouectioribus ætate, his siquidem natura menstrua suppressitur purgatio tradantur.

De partu difficili ex AEGINETA.

Cap. XVIII.

Difficilis partus accidit aut vitio parentis, aut foetus aut secundarum, aut foris aduenientium. parturientis: quidem si crassa obesaque sit, aut vulua tota exigua, aut dolorum imperita, aut timidiuscula, aut inflammationem in locis genitalibus

talibus aliâue particula experta, aut alio quodam modo laborans, aut natura imbecillis ut foetus nequeat expellere, aut si ante tempus pariat, At foetus vitio si vel inusitatae magnitudinis sit, vel exiguus & modicae grauitatis, vel magni capitis & monstruosus, verbi causa biceps vel mortuus, vel vnus quidem sed imbecillis ut foras non possit procedere, vel si plures sint, nam Herophilus vno partu mulierem quinque foetus edidisse memoriae prodidit. Plinius in Aegypto vbi foetifer potu Nilus est, sextenos simul utero gigni auctor est. & nos mulierem vidimus, quae quouis partu tres, quatuor, quinque & eò amplius, proles pareret. His addere licet si figuram naturae contrariam obtineat, naturalis siquidem figura est foetui prima quidem quae manus & moribus porrectae sunt, caput ad os vuluae recta dirigitur: proxima huic (Auicenas praeternaturalem vocat) vbi in pedes conuersus est.

Alia omnes quales suo loco sigillarim recensuimus à natura abhorrent. Ob secundam autem quæ & locus appellatus partus redditur difficilior, si nō auellatur propter crassitiem aut priusquam opus est propter subtilitatem abrumpatur, humore namq; euacuato, infans præ siccitate egrè mouetur, ab externis difficultas oritur, aut frigore quod vuluam densauerit, aut calore immodico qui vires dissoluerit, aut ex quodam fortuito accidente. Hactenus Paulus, alij alias causas adiungunt, vt sunt totius corporis grauidæ breuis statura propter ætatem, hæc et exim vterum reliquis corporis partibus correspondentem habent

hominis.

85.

bent. Huc addunt cervicis obliquitatem, & ossa pubis nimium conferta, dum in partu dilatari nō possunt, neq; enim velut in viris ita in mulieribus ossa pubis alternatim conferuntur, sed forti copula connectuntur. Primiparas autem ex *Egineta* difficulter parere diximus, eò tamē agrius, quo prouectioris ætatis sunt. Lumborū item cavitās compressionem faciens et excrementorum copia in recto intestino retenta, labores parturientibus adaugent.

De partibus contra naturam ex *Aëtio*.

Cap. XIX.

EXitiales & periculo non vacantes partus varij sunt, siquidem præter naturam caput in dexterā vteri partē vel sinistrā declinat, aut altera aut utraq; manus exeritur, aut crura intus inter sese diducuntur, reliquis tamē figuris min⁹ suspectā diximus, quæ in pedes cōtingit, præcipuē si manib⁹ super utroq; scemore extentis prodeat foetus qui altero

F iij

pede

pede prorūpunt, altero intus detento, aut duplicati alicui parti vulue innituntur, directione indigent, sicut et qui manus expansas habēt. Cæterū qui obliqui prodeunt, min³ improbādi sunt, atq; hoc quidē tripliciter contingere potest, aut enim in alterutrum latus, aut in ventrem prodeunt. sed tutius est in latus progredi, ita enim obstetricis manui locus datur, vt in caput. aut in pedes nascētē dirigat, At qui duplicati prodeunt, in pessimā figurā illapsi sunt, maxime si in coxarum vertebrae deferuntur. Tripliciter autē duplicari solēt, n̄ vel capite & cruribus, vel vētre, vel coxarum vertebrae, vtero incūbūt, Verū præstat in vētrē incūbere, eo enim à nobis dissecto, et interaneis exēptis cōsidente corpusculo facilis est figuræ trāsmutatio hucusq; Aëtius, exquisitē quidē cōtranaurales partus enumeravit, cōtentus geminorū partū laboriosum dixisse, verū quū hic vt in alijs innaturalis situs nonnūquā deprehēdatur summa sedulitate opus erit ne mater deficiat: fit enim vt nō capite sed pedibus priores exeāt, hic dāda opera vt quā cōmodissimē

hominis.

87.

simè unū post alterū excipiat obstetrix, sit etiā vt diuerso modo ad exitū tēdant. ita vt alter capite alter pedib⁹ se exhibeat hic summiē studēdū est, vt eum prius educat qui prior ex his fuerit, ita tamen vt neuter alterū inter eximēdū cōritu ledat, quanquā in hoc laborādū est, vt si is qui posterius prodit, in pedes procidit, si fieri potest, cōuertatur caputq; vuluæ foribus obducatur, id enim tutissimum erit.

De secundis remorantibus ex

Aëtio, Cap. XX.

Secundā dictā volūt, quod velut secundū domiciliū vel receptaculū sit, ab vtero et velut foetus indumētū, quē admodū ὄστρον quasi ὄστρακον, id est alueū infantis dixerūt Græci. Si igitur detinetur, interdū vteri os clausum, interdū apertū inuenitur, aliquādo inflāmatū aut citra inflāmatōnē, & modo vteri fundo secūda coniuncta reperitur, modo seiuncta. Si ergo os vuluæ apertum & secunda seiuncta reperiat, circa aliquam vteri partem instar pilæ circumuoluta facilima esteductio: sinistram enim manū calidā et

E iij

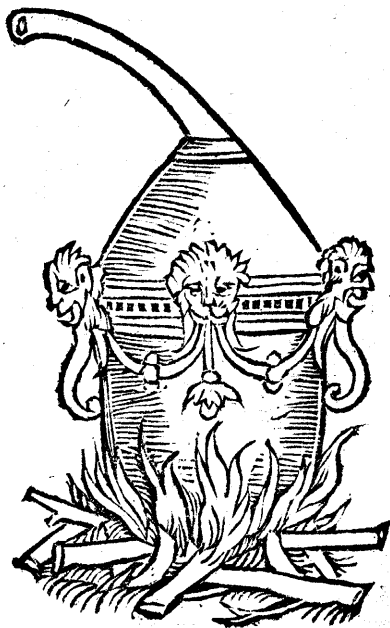
pin-

pinguefactam in profundum immittere oportet, & arreptam secundam attrahere. Si verò uteri fundo connexa fuerit, similiter quidem manum immittemus, verum apprehensam secundam non statim attrahemus, rectâ, propter prolapsus vulvæ timorem, sed sensim nulla violentia adhibita, primum in obliquum placidò ducemus, hac & illac obuertentes, deinde aliquando validius attrahemus, sic enim obedit & à concretionem exolvitur. At si uteri os clausum fuerit, per fasonibus pinguibus utemur, & per se sinistrae manus digitos leniter adaperire, ac paulatim dilatare conabimur, & si non successerit, superiorem ventrem ex cruda hordeacea farina, aqua calida aut oleo subacta integere oportet, rursusque locos perfundere, pinguiâque fomenta adhibere & si vires non fuerint debiles, etiam sternutatorijs utendum ex castoreo pipereque preparatis, atque hæc prima et secunda die facienda, suffitibus etiam utemur ex olla, quales sunt, qui ex casia lignea, iunci odorati flore, arthemisia, iride, dictanno confiunt,

hominis.

89.

ita ut olla sellæ supponatur, cui mulier insideat vndique vestimentis contacta. Excipietur autem commodissimè suffitus huiusmodi aeneo aut vitreo instrumento, si eius extremitas vulvæ indatur.

Postea veró tentabimus & si uteri os apertum inuenerimus. sicut dictum est, manum immittere conabimur, eamq; dextrorsum ac sinistrorsum diducemus nõ re-
 Etã attractione facta. Sed neq; vehementẽ oportet esse secundarũ agitationẽ, sed quẽ lenis sit, ac sensim fiat. Et si nẽ sic quidem educã fuerit, perturbari non oportet, intra paucos enim dies putresacta & in sanie dissoluta decidet. Quando quidem verò ob graueolentiam caput replet. & obturat & stomachum subuertit, odoramenta assiduò suffiantur. Conuenientia & ad hunc vsum probata sunt ladanum, thus, cardamonium, sabina, styrax, conueniunt etiam leniora cientia menses, facit ad hoc ouis, & capræ secunda arefacta, trita & è vinopota, aut cum vnguento subdita, aut pro amuleto gestata.

De embryonis in lucem editi educatione.

Cap. XXI.

Super

SUperest ut quom natura admiranda
 dam industriam in educatione embry
 onis in utero materno, ac demum la-
 boriosum eiusdē partum enarrauerimus,
 eiusdem nō minorem sagacitatē in iā editi
 enutritioe contēplemur. Quū igitur men-
 struum sanguinem embryoni alimoniam
 suppeditare dixerimus, necessum fuit ut
 eiusdem naturæ, seu temperiei iam nato
 nutrimentum exhiberetur. Imposuit igi-
 tur summus ille rerum omnium conditor,
 hubera non ad decorum solum uti vulgus
 existimat, sed ad generis humani neces-
 sitatem quādam pectori, tum ut cordi præ-
 sidio essent, ipsum subiectum contegentia
 pariter & fouentia calore, reciprocum
 quoddā licet exiguū beneficiū ipsi retribuē-
 tia, ab eo enim incallescetia mutuum ei ca-
 lorem retribuant, tum ut recens nato pue-
 rulo alimonia hinc commodissimē suppe-
 ditaretur, sunt enim ea consensu quodam
 prædita cum menstruis & vulua ut pro-
 prius inspicienti perspicuum est, nam ma-
 trice adhuc parua existente, illa vix ex-
 tuberant, atqui quom hæc ita excreuit
 ut

ut virum iam admittere possit, sustolluntur illa vicissim, ac velut in duos colliculos exurgunt. sunt & duæ matricēs mammarum numero correspondentes (vulvæ sinūs vocant) quod satis declarat Hippo. eo aphorismo quo dicit, mulieri utero gerenti si altera mamillarum gracilis fiat, geminos haberi, alterum abortit, et sequidem dextera gracilis fiat masculum, si vero sinistra foeminam, unde veterum νολλι, mulieris uterum à duplici sinu δι-κολλπορ animalium, verò quæ multos pariat πολλυκολλπορ hoc est multi summatum vocauerunt. Vulvæ igitur officium est semen excipere, ac foetum absolvere, mammarum autem in lucem editum nutrire. Itã eandẽ esse affinitatẽ cum menstruis vel hinc elucescet, quod eis nõ probe fluentibus, aut intemperie, aut alio quovis modo suppressis, hubera vel ipsis virginib⁹ (quãquã id varius) lacte impleri cernamus, ut docet Hippo. Nam si mulier inquit, quæ neque gravida est neque peperit lac habet, hinc menstrua defecerunt, convertitur enim materia, ut vult Avicennas, quæ

non

hominis.

93.

non inuenit virtutem expellentem per
matricem propter paruitatem ipsius, &
peruenit in vbera fitque lac. Sunt igi-
tur mamillæ mulieribus datæ lactis cau-
sa, vt illo donec ad solidioris cibi conco-
ctionem idoneus sit infans viatur. Ge-
neratur autem naturaliter & suo tem-
pore lac in ijs quæ vtero gerunt, ex san-
guine qui ad vbera fertur, et inde ab ade-
nibus qui inibi sunt in lac transmuta-
tur, nam quemadmodum in alijs anima-
lis partibus virtus est alteratiua (vt te-
statur Galenus, per quam assimilant ali-
mentum sibi ipsi, sic etiam in mammis sunt
adenes, qui vim habent id quod ad eos in-
fluit alterandi, at hi cū natura sint exan-
gues & albi propriū, & ad sibi ipsius simile
ideam, efficiunt humorem, talem qualis
est lac, quando plus alimenti ad ipsos de-
fertur. Corpore igitur existente sano, fie-
ri non potest vt menstrua fluat purgatio
& lacte abundant mamillæ, quo fit vt nō
satis mirari possim tenellas istas mulieres
& in Sardanapali grege enutritas, quæ
vix dū exclusum infantulū alijs educandū
elo-

elocant. feris me hercules immaniores, si enim Indica tygris panthera & id genus immanissimæ feræ enutrendis catulis omnem diligentiam impediunt. si auiculas vberibus carentes dulces pipionum si surri delectentur, pudeat nos quibus vel scintilla rationis superest, proles maximum à Deo Optimo Maximoque donum mortalibus, ignotis ut alienos exponere, non considerantes animi mores corporis temperaturam sequi: si enim qualis sit sanguis talis sit & spiritus, & rursus hunc imitetur anima, proculdubio consequens erit, infansulum nutricis temperiem non solum, sed & mores imitari, quod satis indicat poeta ille cum dicit.

Hyrcanæque admôrunt vbera tygres.

Nam quod impotentiam quandam enutriendi infantulum frustra incusent, esse subterfugia quærentium. si enim concipere, & in utero conceptum in lucem edere potuit, quid tandem obstabit, quid eum genitum iam suis vberibus alar? quomodo uteris & vberibus communes esse venas quasdam omnibus plus satis notum sit? Huc adde

hominis. 98.

adde admirandam naturæ hoc est Dei, hic
ut in alijs omnibus providentiam, qui non
singula sed bina pectori addidit, ut vno
malè affecto, aut alioqui exhausto, altero
infantulo alimonia suppeditaretur, præser-
tim quom prærogativa quadam excellen-
tia mater nutricibus præferenda sit, si Pli-
nio credimus, qui lac fœminæ non corrup-
pi alenti partum, si ex eodem viro rursus
conceperit arbitratur. Nolim tamen in-
ficias ire esse, quæ longis morbis extenuatæ
papillæ sue deficiētibus, aut exilioribus alijs-
ue de causis vel inuitæ cogantur proles elo-
care, sed hic opus hic labor est, quibus enu-
trandas committas, paucis igitur perstrin-
gemus cuiusmodi nutrix sit eligenda.

¶ De Nutrice.

Cap. XXII.

Olim obstetricibus id incumbere
oneris, ut eos coniungerent qui
Rempublicam plurima, optimaque
indolis prole locupletarent, ac demum par-
turientibus salutari præsidio & subueni-
rent, & partum promouerent, enixas iam
fo

96. De primordijs

fouerent, fœtum exclusum & in lucem editum exciperent, eumque à sordibus mundum enutriendum curarent, matri quidem primum, si proba, pudica & honesta esset, nutrici contra si aut dolore partus enecta esset mater, aut alioqui non satis morata, putabant enim à teneris id quod imbibebatur alimētum, corporis temperaturam effingere ac nouam quasi indolem imprimere, eamque tempericm & naturam in multos annos perseuerare quæ à teneris hausta esset. Nam si Aristoteli consuetudo recte altera natura censetur, non parum refert quibus iuuenes assuescamus moribus, quod satis aperte declarat Satyricus dum dicit,
 Nil dictu fœdū visūq; hæc limina tangat.
 Intra quæ puer est, procul hinc, procul este puellæ.

Lenoni & cantus pernoctantis parasii.
 Maxima debetur puero reuerentia, si quid Turpe paras nec tu pueri cōrepsers annos.
 Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.

Non immeritò igitur veteres illi rigidissimi morum censores, in eligendis ob-

stetricibus & nutricibus curam & diligentiam adhibuerunt, utpote à quibus totus Reipublicæ status si rem propius intueamur dependeat. Quom igitur corporis temperaturam mores sequi passim doceat Galenus, eligenda erit quàm temperatissima nutrix, qualis sanè erit, si lato pectore, extuberantibus amplisque mammillis eisqueterebibus ac scitè formatis sit, toto corpore bene habito, probeq; carnosò. superiores partes exercente, ut calefiant & sanguis illuc trahatur, rusticæque urbanis præferendæ sunt, quod videlicet hæc per ocium excrementiciæ magis sint. Nam & exercitiij, cibi potus somnique obstetricibus nõ parua ratio habenda est, ut lac egregiè temperatum sit, quale certè erit si sanguis eius quàm optimus est, atque is porrò talis est qui nec flaua abundet bile, nec atra, & qui nec pituitosus nec serosus, nec aquoso liquore permixtus. Nascitur autè talis sanguis ab exercitatione moderata & cibis tum boni succi, tum iusto tempore modòque assumptis, præterea potione tempestiua modiceque sumpta. Sed neque horum

G solum-

solummodo habenda ratio est, verum etiā
 ut quā optimē formata sit. Nam quem-
 admodum agra egrum, insana insanum,
 ebria conuulsioni pręparat, atq; debilitat,
 ac ebrium & intemperantē facit, ita lusa
 luscum efficere dicitur nō lacte sed intui-
 tus consuetudine. Plurimum nanque po-
 test nutritrix & ad mores & ad corpus ef-
 formandum. Nam quę nigris oculis est,
 infantis oculos etiam si albi fuerint deni-
 grare fertur. A venere autem omnino
 abstinendum esse ei quę lac prębet, monet
 Galenus: nam & menses viri consuetu-
 dine prouocantur, & lac odoris gratiam
 in deterius mutat, quin etiam aliquę in
 vtero concipiunt, quo alienius à puello la-
 ctante nihil est, ita enim quicquid est san-
 guinis optimi in fœtum absimitur, quip-
 pe is cum proprium in se vite contineat,
 & huius moderamine agitur, & assi-
 duē conueniens sibi alimentum trahit,
 vtero vero ipsi veluti radici adherens,
 nec vsquam ab eo nocte dieque discedens,
 interim non minor modo, verum dete-
 rior etiam redditur rationabiliter ipsius
 gra-

gravidæ sanguis. Abstinendum præterea censeo ei quæ lac præbebit à calidis succisque cibis, quod sanguinem & lac biliosiora reddant, eaque minuant, nisi fortè pituitosæ sint, quibus non sine magno adminiculo adhibentur, præsertim viridia, cuius generis sunt apium, petroselinum, asfaragi & similia. Quod si dolore aliquo exagitatus ploret infantulus, non minimum ipsi dolori lenimen erit, si papillâ ori indat, nâ tria hæc doloris infantium remedia nutritricibus ipso usu edoctis inuenta videmus, vnam quod modo retulimus, & altera duæ motum mediocrem & vocis modulationem, quorum perpetuo usu non solum mitigant, sed etiam somnum conciliant, vel hoc ipso testificante natura ad musicam eos & exercitia suapte ingenio esse propensos, sicuti etiam à sordibus & immundicia natura planè abhorrent, quemadmodum docet Galenus, qui oblato quodam puellulo, totum diem irato ploranteque, ac immodicè sese inordinateque iactante,

G ij nutritæ

nutrice ipsa omnis cōsiliij inope, deprebēdit quod offendit, quippe vt neque papilla in os immissa, neque à nutrice prolatus si forte mēiere aut aluum exonerare vellet, lenitus est, sed cum nec ab vlnarum agitatione reclinari est ceptus, aduertit, tum lectū, tum inuolucra, tum vestes ipsas esse sordidiores, præterea ipsum immundum atque illorum. Loro igitur detersoque infantulo, lectulo mutato, vestibus tersis mundisque exhibitis, protinus ab immodico agitato conuenit, ilico dormiuit non suauissimū modo sed & profundissimum somnum. Porro solo lacte vescetur puellus, quoad priores dētes emiserit, quo tēpore eū solidiori quodam, modo cibo assuefacere conueniet, quod etiam experientia planè doctæ mulieres faciunt, primum panem, mox legumina ac carnes, et similia omnia prius māsā puellorum osculis immittentes.

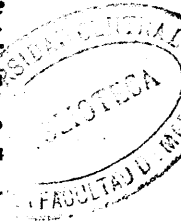
Lactis boni, contrarijque notæ ex Galeno.

Cap. XXIII.

Pne.

PVeros calida humidaque dieta refici, docet Hippocrates eo aphorismo, quo dicit, victum humidum febricitantibus vtilem præcipue vero puellis & qui tali victu vti consueverunt, nam puerorum substantia citissime & plurimum diffatur, & dissipatur, Vipote qui cæteris ætatibus temperamento sunt humidiores: alimento igitur calido & humido copiosiore ad incrementum indigent: Huiusmodi autem potissimum lac esse diximus, quod gustu odoratu ac visu diligenter explorandum considerandumque monet Galennus. siquidem quod optimum est, id gustanti olfacienti que plane suaue est, intuentique candore splendens æquabile ac liquidi crassique medium apparebit, quod vitiosum est, ediuerso aut crassum & caseosum, aut liquidum & seorsum, et liuidum, tum consistentia ipsa coloreque planè inæquabile videbitur, idem gustantibus amarorem aut sulfedinem, aut qualitatem quandam extraneam exhibebit, tale verò nec olfacienti suaue erit: Atq; hæc lactis probi improbi que sunt indicia, quibus dili-

G ij gen-

genter animaduersis, quoties vel concepit mater vel morbo aliquo esse affecta, ad aliam nutricem quæ indicio delectuque paretur festinandum censeo. Aliqui autem lactis probitatem pilo experiuntur, nam si pilus lacte madens suspendatur, & lac delabatur, & vni alicui parti guttula adhæreat, lac reprobandum esse censent, quod si totum pilum circumspiciat optimum esse confitentur. Alij lac per coagulum concretum digitis exprimunt, deinde feri aut casei mensuras expendant.

De partus emortui extractione ex Aëtio.

Cap. XXIII.

Partus difficultas si ob foetum mortuum in utero fuerit, fortiora sunt adhibenda praesidia ad eum extrahendum, quam si viueret foetus enim viuus suo motu nisuque partum adiuvat, & accelerat, mortuus verò prorsus cessat à motu, ventrisque tum demum frig-

giditas adest, dolorque iuxta Umbilicum grauis spiritus exhalatur foetidus, faciei que color adest prauus, oculi intro recessisse videntur, & color albus in ful-
 num & ferragineum conuertitur, oculi
 nasi que obstupescunt, & horrent, labia
 autem linefcunt, foetidique humores ex
 locis profluunt, praesertim post morbum
 aliquem acutum, vexatur insomnijs stran-
 guriaque continua molesta est. Primum
 igitur opera danda est vt quam citissi-
 me propellatur, sed hic rursus atten-
 dum erit, num salua & incolumi matre
 pelli possit, quida enim tales sunt vt vna
 etiam et superstie matre eximi possint,
 alij contra id non admittunt. Si igitur in-
 ter pariendum animo saepe linquat ma-
 ter, si obliuiosa sit, si langueat, si las-
 sa membra egrè attollat & moueat.
 si frequenter conuellatur, si alta voce
 compellata aut subdiceat, aut submis-
 se respondeat, si pulsus concitior langui-
 dior que sit, certum signum est ma-
 trem incolumen nunquam liberatum iri,
 Deo igitur optimo maximoq; huiusmodi

104. De primordijs

committenda est. Verum si nulla horum
 adsint bono esto animo, pulso enim par-
 tu saluam illam fores spes est maxima.
 Subijciatur igitur quam celerrimè huius
 generis pessi, qui recipiunt aristolochiæ
 dictæ rotundæ mirrhæ, hellebori, colocin-
 tidos singulorū drachmam semis excipi-
 antur succo sabinae & pulegij, deinde ra-
 ro linteo inuoluantur, finganturque pessi.
 Possunt etiam ad hunc modum componi
 ex castoreo, calbano, opopanaco erythroda-
 ni radice, suffitusque ex fimo equi aut a-
 sini, aut eius ungula fiant, quanquam si
 cui hæc statim in ipso principio non satis
 arrideant, à mitioribus auspicari ei libe-
 rū sit, quales sunt pessi qui ex hysopi, ori-
 gani, lilij, calaminthes, singulorū drach.
 vna, terebinthinæ resine drachm. se-
 mis, cōquassata inuoluantur lanugine gos-
 sipij atque finguntur pessi, quos sane non
 hic tantum sed in omnibus etiam partu-
 bus tuto & citra omnem abortus suspi-
 cionem exhibere possumus. Sternutatoria
 autem fortiter cienda sunt, ex pipere &
 helleboro pulueratis, atq; in eundem vsum
 com-

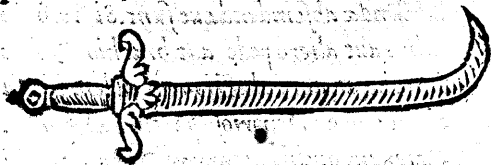
commendantur balnea in aqua decoctionis pulegij regalis arthemisia & calaminthes. Possunt etiam potiones exhiberi, quales sunt quæ fiunt ex dictamni cretensis, casia lignea verò (quanquã non sum ignarus Auicennam et reliquos Arabes ad huc usum præter omnem rationem casia nigre, fistularem vocant, cortices etiam commendat) singulorum scriptulum unum & semis, pulegij sicci ossium daetilorum singulorum scriptulum unum, cinamomi electi, nucis myristica maceros singulorum scriptulum semis, pulueratis singulis cum vini odoriferi vncijs tribus & succi sabinae vncia semis tepidè adhibeantur. Apuleius, si infans, inquit, in utero mulieris mortuus est, pulegij codas tres recentes, quæ adolent suauiter tritas cum vino optimo vetere, sextarij quartario dabibatur, liberabitur. Quod si ne sic quidem liberari possit mater, mortuo illo pondere, instrumentis ad id comparatis illud tentabimus, adhibendaque ea curatio est quæ inter difficillimas merito numerari potest, nam et summam prudentiam moderatio-

nem-

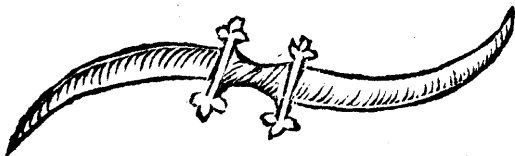
106. De primordijs

nemque desiderat, & maximum periculum affert. Oportet enim ante omnia resupinam mulierem transuerso lecto sic collocare, ut foeminibus eius ipsius ilia comprimantur quo fit ut & inus venter in conspectu medici et obstetricis sit et infans ad os vulvae compellatur, quae emortuo partu id comprimit, ex intervallo vero debiscit paululum. Hac igitur occasione usus medicus, manum oleo sisamino aut liliaceo aut mucagine seminum lini & fenu graeci inunget, ac vinctae manus digitum indicem, primum immittet, & per easdem occasiones etiam alios donec tota esse insus manus possit, ad cuius rei facultatem multum conferet, & magnitudo vulvae & vis nervorum eius & corporis totius habitus, ac mentis imprimis robur, praesertim quom intus etiam nonnunquam duae manus indi debeant. Vtrinque autem astare debent peritae ac robustae mulieres, quae illam manibus fortiter retineant, aut alligent, ita ut attracto partu, eodem tractu itidem ipsa trahi nequeat ac primum duae ac tres buccellae panis in vino imbutae

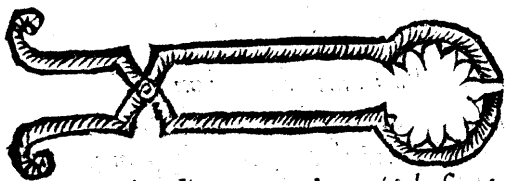
butæ offerantur ad arcendum animi deliquium & in ipso opere assidue facies vultus aspergatur. Emortuo igitur intus corpori manus iniecta protinus habitum eius sentit, qui si capite vultus os contingat, Vncus statim apprehendendus est atq; attrahendus, neq; in directum tantum huc ducenda manus est, sed etiam huc & illuc in obliquum agitanda non secus quam si dentem radicatus euellere conaremur. Vncus autem quo eximetur vndique lenis esse debet, ac acuminis brevis, qui vel oculo, vel auri, vel ori, interdum etiam fronti & mento recte inijcitur, deinde attractus recte infantem educit, eius autem typum quendam studiosis ponere fuit in animo; ut alia quævis in usum facilius applicare possint.

Ceterum si caput ὕδατος παλίας distendatur scalpello σκολοπομαλάγιον vocat Aegineta aquosus ille humor imminuendus est.

Et si natura moles capitis liberationem prohibeat, quouis modo cōminuēda confringēdāq; est, idq; aut forcipib⁹, qualia alsmissdach vocant Arabes, aut alio quouis modo attentandum eſt.

Sic reliquæ corporis particulae si maiores sint quā ut commodè educi possint auellendæ abscindendæue sunt. Si verò clunibus aut altero pede aut brachio vuluæ immineat, ante educationem eadem hic faciendā quæ in labgrioso partu præcepimus. Ceterum quolibet tempore vincto extrahi foetus non debet, siquidem si compresso ore vuluæ id tentetur infans non emittitur, sed facile abrumpitur, quo fit ut vincti
acumen

acumen in ipsum os vulvæ dilabatur, unde nervorum distentio & ingens mortis periculum subsequitur. Compressa igitur vulva conquiescere, hiantē leuiter trahere oportet, & per has occasiones paulatim eū educere. Trahere autē dextera manus vncū, sinistra autem intus infantē simulque ipsum dirigere debet. Is autem postquam protractus est, vni ex astantibus tradatur, isque eum supinis manibus sustineat, medicus deinde sinistra manulcniter vmbilicum trahat ita ne abrumpat, dextraque manu eum sequatur, vsque ad eas quas secundas vocant, hisque omnibus apprehensis venulas membranulasque omnes eadem ratione manu diducat à vulva, quod si fortē secundæ subsequi recusent, hic vt in alijs partibus filum promptum habere oportet, arreptumque subito vmbilicum deligare, fœmoribusque annexere.

De Caſonibus eximendis.

Cap. XXV.

At

no.

De primordijs

A Contra si contingat matrem periclitari puerulum contra valere, quod ex pulsu & subsultationibus conijcies, tum de manu posthabita illius salute, huius tantum cura habenda est. Principio igitur convenit morientis os & infra genitalia cum matrice aperta & reclusa servare, quò per ea & vitalem spiritum partus capere, & anhelitū recipere possit. Deinde reclinatæ hypochondrium sinistrum, sectione in transversum facta, nouacula incidemus, atque aperiemus, dexterum enim latus non ita liberum propter subiectum hepar quod in eo situm habet ingressum incidenti præbet. Cæterum leniter tantum nec profundè incisio hæc ducenda est, ita ut peritoneum non penetret sic enim fieret ut intestinum aliquod attractu vitaretur, ac deinceps rursus rasorium cultellum ita admouemus ut summa cuspidē peritoneum incidamus, cuius partem aliquam immixtis sinistrae manus digitis eximemus sensimque totam manum vulnere immittimus ad matricem usque, intestina

hominis.

III.

restina sursum paulatim attolentes, tum
ita dirigenda sinistra manus est, ut adi-
tum incisioni matricis præbeat, quæ sanè
summa cura atque diligentia obeunda
est, cum incerta sit matricum spissitu-
do æque ac magnitudo, ut ante dictum
est, periculum esset ne penetratis sta-
tim matricis tunicis infans scalpelli
cuspidē laderetur. Porro ubi iam ex-
imendi pueri tempus prospexerimus,
ita excipiemus, ut eius spina toti pal-
me nostræ incumbat, atque exten-
se manui & carpo insidat, atque
id vnicè cauendum est, ne aut pe-
dibus, aut brachijs, aut thorace, aut ca-
pite, aut ventre comprehendamus, id
enim sine periculo vix fieri potest.
Et si multis varijsque laboribus iam
exectus infantulus, à mortuo parum
differre videbitur, ita ut circa parie-
talia dicta ossa, in eo quem vocant
fonticulum, nihil moueri aut attolli sen-
tiamus, primis digitis umbilicum infan-
tis quoad fieri potest mollissimè attri-
bimus, ac modicè comprimemus,
ubi

Vbi si aliquid spiritus supersit pulsum ar-
 teriæ percipimus. Cæterum qui hoc mo-
 do nascuntur Cæsares aut Cæsones dicen-
 tur. Publius autem Scipio vt docet Pli-
 nius Romæ primus Cæsar fuit. Sin autem
 contingat mulierem geminos gestare, quo-
 rum alter quidem viuatur, alter quidem mor-
 tuus sit, summa industria cauendum ne
 in mortui extractione nam is prior sem-
 per ferè emergit) viuus afficiatur, quare
 quantumuis ferreorum nonnullorum in-
 strumentorum vsum & formam iam an-
 te tradiderimus, quom artificiosa manu-
 um contrèctatione nihil sit certius, fide-
 liusque, non temerè & leuissima quauis
 de causa admiserimus, est enim vt dixi-
 mus curatio hæc quæ inter difficillimas
 merito numerari potest. Hic igitur om-
 nia ea obseruanda monemus, quæ in fœ-
 tus mortui extractione præcepimus, si-
 quidem pulso mortuo illo pondere è fori-
 bus alter sua sponte nonnunquam mini-
 maque molestia erumpat, carcerisque vin-
 cula dissoluat. Vehementiora tamen qua-
 lia sunt aut pessi aut suffitus & similia
 non

non temerè suspensa, quod præterquam
mortuum partum solliciti ad exitum,
vixum etiam interimere dicantur. Cete-
rum qui iam dicto modo nascebantur an-
tiqui Vopiscos nominare solebant.

De Menstruis.

Cap. XXVI.

Solum animal (inquit Plinius) men-
struale est mulier, hanc autem pur-
gationem futuram præsagiunt, mamma-
rum pruritus, lumborum, pectinis & ca-
pitis dolor, bilis aut pituitæ vomitus. Non
tamen omnibus eodem tempore eademq;
mensura & per totidem dies prodeunt,
nec ante trigesimum quintum aut serius
quàm quinquagesimum desinunt; rarissimè
enim ad sexagesimum annum menstrua
purgationes perueniunt, citissimè verò in
pignibus corporibus deficiunt. Cæterum
sanguis qui profluit copia paulatim usque
ad ætatis vigorem augetur, deinde aliquã-
diu æqualitatē seruans paululum penitus
crescit aut minuitur: at ubi finem tradit,
paulatim rursus minuitur, donec in totū
desinat. Porro quemadmodum superuen-

114. De primordijs.

tu menstruorum acescere musta dicunt, tactasque fruges sterilefcere, insitasque mori exuri hortorum germina. & fructus arborum quibus insidere decidere. speculorumque fulgore aspectu foedari, ac demum eo gustato in rabiem agi canes, atque insanabili veneno morsus infigere, ita eadem retenta varia symptomata pro patientis natura conciliant. Verum ipsæ carere aut naturale omnino esse, aut præter naturam, nam si nulla hinc molestia mulier vel totius corporis vel uteri afficiatur, naturale esse, & quantum ad ætates attinet, ut diximus, infra decimumquartum annum & ultra quinquagesimum menstrua purgationes non fiunt: Mulieres etiam calidioris temperiei, & fortibus exercitijs viuentes, & agrestes parum purgantur. Quando igitur plus iusto mulier calida fuerit, siue ob naturale, temperiem, siue ob exercitiarum excessum. menstrua carebit purgationibus, siccescit enim corpus multo calore & calida temperatura optimè cibos concoquens, nihil superflui in toto corpore relinquit.

Con.

Contingit etiam interdum menses ob nimiam pinguedinem vel gracilitatem supprimi, pingues enim reliquis magis exangues sunt, minimasque Venulas habent, & sanguis qui in ipsis est paucissimus, ferè in pinguedinem transit, graciliores verò ob diuturnum aliquem morbum extenuatae, nihil penitus superflui sanguinis habent. Sistuntur & ijs menses quibus sanguis crassus viscosusque est & quibus ad alios locos deferitur velut ad nares., haemorrhoides. Nam & nos quod supra communem hominum fidem est, furnis municipio flandriae mulierem nouimus cui fortè fortuna cum elisus esset dens molaris, soliti alioqui fluere menses supprimerentur, natura noxium illum faeculentumque sanguinem propellente singulis mensibus ex elisi dentis vulnuscule sanguineus quidam gurgies menstruae purgationi proportioni correspondens efflueret. Sed & thorace sanguinem reiectantibus, & quibus ex venae sectione multus sanguis euacuatus

est menses supprimuntur. Quin etiam reliqua excretionum genera sæpe faciunt ut menses intercipientur, velut est multus sudor, alui profluvium, vomitus. Sunt etiam quæ ob plenitudinem non purgantur, quibus venæ sectio commodissima est, quin & vterus ipse non raro in causa est ut fluxio hæc concludatur, nam si eius cervix distorta sit, dura macilentia aut inflammata, resoluta, perfrigerata distenta, proculdubio menstruam purgationem impediet. Porro quæ consueto modo non purgantur, sanguinis reiectionis aut syderationis periculum imminet, consequiturque totius corporis gravitas, nausea, fastidia, horridi quidam discursus velut in his quæ conceperunt, dolores insuper circa lumbos, collum, femora, sinciput, & oculorum radices adsunt, & quædam in melancholiam vel insaniam labuntur. Urinæ nigrae sunt cum rubicundo quodam seroso ac saniosa humore, difficultatem item stillicidiumque urinae patiuntur. Ad menses igitur prouocandos, tutissimum erit plurimis laboribus corpus exercere, diæta

dieta attenuante & calfaciente, Vti, præsertim frigidioris temperiei mulier sit, id porro dignoscet quod somnolentiores sint, ac ad motum pigriores, colorisque albi seu plumbei. Medicamenta igitur eligenda sunt que calore suo, sanguinem dissolunt velut est thymi, pulegij, calaminthes, dictani, abrothani, iridis, sabina, phio, et similia decoctū. At quib' ob nimiam siccitatem non subsequuntur purgationes ad sanitatis conservationem nullo omnino opus erat remedio, nisi conceptioni aduersaretur, huiusmodi igitur humectandæ sunt aut aquarum dulcium balneis, aut vberiore humidiorisque cibo, qualis est hedi agniq; caro atque porcellorum recentium. Quod si pinguior sit quam natura ferat, attenuante victus ratione utatur, si ob maciem ex quacūq; causa sit, ante omnia corpus reficiendum erit, eiq; carnem congruo exercitio moderatoq; labore reparare conveniet. Vbi enim carnosæ fuerint, magna spes est, menses sponte erupturos. Serenus solo pulegij decocto menses prouocari auctor est. Sed si forte cruor, clausa (inquit) cuncta-

118. De primordijs

bitur aluo.

Pulegij calido purgatur fœmina potu.

Aut molles nepethæ aut rutæ quæcunque bibantur.

De mensium stillicidio
eorumque nimia pur
gatione.

Cap. XXVII.

Afficitur interdum uterus morbis
vesicæ affectibus plane similibus,
sic mensium stillicidium vocamus
quom grauisimo dolore uteri intimas
partes vexante sanguis stilletim prodit.
Quinque autem sunt stillicidij causæ spe
cie diuersæ, meatuum angustia diuersi
modè contingens, virium debilitas, san
guinis multitudo, sanguis aut pituitosus
aut fœculentus. His igitur singulis quo
tius impedimento fuerint succurrendum,
ita ut multitudinem euacuemus, crassi
tudinem attenuemus, vires firmemus, &
meatus dilatemus. Angustia tamen cau
sam inquirere oportet, eamque auferre,

caus

cāsis enim sublati libera purgatio subsequetur. Immodicæ autem purgationes mulieribus oriuntur, interim mensibus confertim ac concitatus erumpentibus, interim ob partus grandiores, quæ plerumque sua sponte cessant. Crebro etiam abortivi foetus causa vehementi profluvio corripuntur, ut subinde periculum accedat. In primis igitur extremi artus ab alis & inguinibus vinculis excipiuntur, hic tamen primum consideranda est erupentis sanguinis multitudo, & delationis modus: amplioribus enim vasis ruptis aut apertis magna sanguinis copia confertim prorūpit: a minoribus verò vice versa. At ab erosione paulatim & cum maximo dolore prodit. Consequitur autem immodicum menstruorum fluxū decoloratio aliquando cum febre, aliquando citra febrem, appetitus prosteratio, difficilis cōcoctio, sæpe etiam pedum ac totius corporis tumor. Ad cūpescendas igitur menstruas has eruptiones, austerorū & astringentium vsus plane necessarius est abstinendumque à vino præterquam austero. Nam & cata-

plasmata & epithemata astringenti vi
 prædita, foris applicata iuuant, vi etiam
 liquores per metrenchiten inieci matri-
 ci, sic Galenus, noni (inquit) per quatuor
 aliquando dies sanguinem ab utero ma-
 nasse, & ad nullum auxilium cessisse, &
 tandem à nobis plantaginis succo suppres-
 sum esse, quantitas autem eius iniiciendi
 sit, cyathi mensura. Compescunt etiam
 manantem sanguinem hala. stium, acaciæ
 hypochistidos succus, bolus armenius, galla
 & id genus alia, Lenes etiam cucurbitu-
 læ & magnæ frequenter citra scarifica-
 tionem subter mamillas affixæ abundè
 retrahunt, alij tamen non hic, sed dorso
 & alis applicant. Plinius suberis corti-
 cem tritum ex aqua calida & potum si-
 stere sanguinem ex utralibet parte flue-
 tem auctor est, idemque affirmat Sam-
 monicus.

*Menstruus (inquit) immodico si profluit
 impete sanguis.*

*Succida lana malos remoratur subdita
 cursus.*

Mortua quin etiā subducit corpora partu.

Sed

Sed quacūq; fluit vs immoderata cruoris.
Subiens corte calidis potatur in vndis.
Ante minutatim studio vincēte terēdus,

Porro quoniam hic metrenchites mentionem fecimus, quod eius vsus in omnibus ferē vteri affectibus vbi liquor aliquis vuluæ infundendus est, sit necessarius, formulam eius appictam volumus. Idque vt maiori dehinc diligentia obstetrices instrumenta ad hystericos affectus alioqui necessaria in promptu & ad manū habeant, quibus sane laborantium maximo malo hodiē multæ carent.

De suffocatione ab vtero.

Cap. XXVIII.

Quoniam huc deuenit argumentum non ab re fuerit de suffocatione ab vtero paucula differeve,
& si nostri instituti nequaquam fuerit singula muliebrium affectuum pathemata
cui-

122. De primordiis

enumerare. Hæc igitur sicuti viduas ac
 virgines sine discrimine corripit, ita &
 ijs quibus menses supprimuntur, & qui-
 bus naturaliter fluunt molesta est. Eius
 autem instantis certa indicia statues,
 si mentis torpor, pigritia, crurum im-
 becillitas, facieiq; pallor, aspectusque mœ-
 stus aderunt: & quod ad anni tempora
 attinet, quamvis nullum ab ea omnino
 liberum sit, hyemi tamen & autum-
 no peculiarior est, habet autem acces-
 siones acutas admodum, & periculo non
 vacantes, nam sunt quæ in ipso paroxi-
 smo, aut statim ab hoc intereant, aliæ ta-
 men quibus mitiora sunt accidentia refe-
 runtur, quod ex pulsû colligere liberum
 erit, siquidem quibus pulsus crebri ac in-
 ordinati sunt, ac sensim tandem abo-
 lentur ferè moriuntur. Hic igitur statim
 in ipso principio reuulsorijs medicamen-
 tis utendum, cuiusmodi sunt deligatio-
 nes dolorificæ extremorum artuum, eo-
 rundemque frictiones, naribusque ad-
 mouenda sunt graueolentia, cuius generis
 sunt, castoreum, asa, oppopanax, plume
 Vulturis

Vulturis imprimis, ac ipsius patientis crines vsti, quos (ceu alexipharmacum quoddam) indubitatum omnino remedium afferre contendunt. Odoriferis autem & aromatibus muliebria suffumigantur, in quem usum parari possunt globuli ex styrace calamitide gallia & alipta moschatis, caryophyllis & id genus alijs, suffitus enim aromatum, Hippocrate teste, ciet muliebria. Oritur autem id malum, ut diximus, non solum à menstruorum suppressione, sed & seminis muliebris retentione, frequentius enim id malum iuniores viduas, quæ probe & purgabantur & pariebant, & viri consuetudine gaudebant affligit, rarius tamen nuptas quibus suppressi menses sunt inuadit, atque hinc seminis muliebris retentionem, potiore suffocationis ab utero causam definimus. Sunt autem variae accidentium species, pro multitudinis qualitatisque ratione aut menstruorum aut putrefacti seminis: Interdum enim sine sensu iacent immobiles, cum obscuro paruoque pulsu, vel omnino sine illo
que

que raro periculum mortis subterfugiant. Nonnunquam etiam sentiunt quidem & mouentur, integraque sunt ratione, ceterum animi deliquio & difficili respiratione laborant. Frequenter verò & brachia & crura contrahuntur, nam noxia causa vniuersum corpus refrigerare potente, adeo vehementer corpus infrigidatur (est enim suffocatio ab vtero vniuersi corporis vehemens refrigeratio) ut & spiratio & arteriarum pulsus deprehendi nequeant, quæ quidem causa si crassa fuerit vel acris convulsiones, si verò atra bilis naturam habuerit moestitiam. Proinde si plena fuerit mulier, educataque in ocio, atque adhuc vitiosis abundet humoribus, plurimoque semine exuberet, & frustra à nobis exhibeantur prædicta remedia, postpessossi ne hi quidem quicquam profecerint subactio plurimum condixerit, quare præsentissimum fuerit remedium huiusmodi malo obnoxias maritali iugum subire, ita enim fiet ut cohibitum semen viri consuetudine foras & prouocetur & excernatur. Solent autem ita affectis

catapo-

catapotia quedam praescribere, quae id eo
 adscripta volumus quod magno summenti-
 um usu commodoq; exhiberi videremus,
 recipiunt autem. Castorei, calbani singul.
 drachmam semis, asa graecolentis bde-
 lij, ammoniaci singul. scriptul. duo spicae
 schenuanthos cyperi longi, cinamomi de-
 sti singulorum drach. semis acori veri ca-
 lami aromatici galangae singulorum scri-
 ptulum vnum, croci mastiches thiae sin-
 gul. scriptulum semis, seminis agni casti
 drachmam vnam pulueratis pulueranda
 cum succi sabinae & pulegij paribus por-
 tionib. fingantur catapotia.

De fluore muliebri.

Cap. XXIX

Cogit nas materiae vicinitas de fluo-
 re muliebri (quem Paulus vuluae
 rheumatismum vocat) paucula dis-
 ferere, vulgus sub menstruo fluxu eundem
 comprehendit. Est autem recrementi toti-
 us corporis diuturna distillatio a menstrui
 sanguinis eruptione differens, eo quod in
 hac syncerus sanguis prodit, in illa vero
 corruptus promanet. Talem vero speci-

em

em id quod euacuatur representat, qualis humor in corpore superans. Aliud enim est rubrum veluti sanguinis sanies, aliud candidum veluti pituitæ succus, à pituitoso videlicet sanguine, interdum pallidum ubi bilis amara redundat, interdum aquosius à serosorum humorum superfluitatibus: Qui igitur exquisitè colorem aliquem præ se fert, is redundantem humorem facile indicat, si vero obscurum habeat colorem, causam eius ita perscrutabimur. Linteam eo inquinatum arefactum simplici aqua eluemus, & inde à maculæ colore redundantis humoris notionem capiemus. Itaque si cum fluore hoc, dolor affuerit, venarum exulcerationis erosionisque signum est, Symptomata autem hæc subsequuntur. Laborans decolor est, cibi fastidium patitur, atque eo non nutritur, in obambulatione difficulter spirat, oculosque habet prætumidos, nunc cum dolore, nunc citra illum, intolerabilique tristitia premitur, & in aliquibus perpetua distillatio

stillatio perseverat, in aliquibus per intervalla quædam redit. Etate quidem urgentes rubra fluxio infestat, declinante vero etate alba, & utraque sane fluxio si suæ etati accederit, facile curatur si aliena difficulter. Toti igitur corpori auxiliantur, quæ citra manifestum calorem exiccant, quom affectus sit humidus, huiusmodi autem est frictio, ac medicamina. Urinam cientia, conveniunt tamen hic purgato corpore astringentia, nam fluxu rubro infestante a sanguinis missione auspiciandum est, albo contra à purgatione dehinc commodè. equisetum, balaustium, hypochistin, & id genus alia exhibebimus.

De Mola.

Cap. XXX.

A Motus gravitate & difficultate molam accepisse nomen suspicantur. Appellatur autem tumor uterî durus, aliquando prægressa inflammatione succedens aliquando post locale vlcus

Vlcus, cui caro superexcreuit, & primo sa-
 ne conceptus suspicionem de se præber:
 nam & menses supprimuntur & mama-
 mx intumescunt. & Stomachus subverti-
 tur, & lumbi grauantur, & Venter at-
 tollitur, temporis tamen progressu discerni-
 tur, nam in mola dolor punctiōem infe-
 rens sentitur, nec motus ullus percipitur.
 Est autem triplex. Carnea humoralis &
 Ventosa. Carnea autem sic dicta est, quia
 nihil aliud est quàm caro quædam infor-
 mis interitum in Vteri ostiolo, interdum
 in toto ipso prominens, cuius tactus ferè
 lapidosus est, estque inanima, Vita altrice
 duntaxat crescens, Vti plantæ sensum ta-
 men aliquem quidam habere voluerunt
 spongiarum more, nam ferri ictum &
 aciem duriciæ interdum respicit, præser-
 tim si consenuerit malum. Porro sola mu-
 lier Vt docet Aristoteles, huic vitio obno-
 xia est, quod Vna omnium animalium
 hystericijs affectibus subiecta sit, & men-
 struis abundet nec possit ea concoquere.
 Fit autem varijs de causis, Vt plurimum
 tamen ex feminis muliebris, & plurimi
 san-

sanguinis in uterum affluentis retensione, quem calor immodicus cogit, ac in carnis formam transmutat, nam & faminam sola imaginatione sine viri consuetudine concipere tradunt, neq; id mirum cuiquā videri debere, cum gallinas ova venti dicta edere videmus. Caterum in nonnullis aque inter cutem suspicio excitatur, corpore imminuta, & ventre ampliato facile tamen ab hydrope discerni potest, siquidem tumor hic durus est, & non quemadmodum in hydrope dum digiti impellitur cedit aut excavatur, aut tympani modo sonum edit. Contingit tamen ob hunc affectum iecur refrigerari, hydropemque subsequi. Itaque alij hanc affectionem velut incurabilem, penitus reliquerunt, alij incipientem tantum curari posse crediderunt, negligenda tamen non est, sed omnia quæ convenire videbuntur facienda. Cataplasmatibus igitur laxandi ut præditis, fomentis elotionibusque mitigatorijs utemur, atque his pessos adiungemus, eaque quæ partum mortuum eijciunt, molam quoque detrudere credun-

130. De primordijs.

tur. Viētus ratio calida sit humidaque, calida quidem ad aperiendum, & rarefaciendum, humida verò ad molliendum.

De symptomatis enixis su
peruenientibus.

Cap. XXXI.

Doloribus exagitata parēs in febres non raro incidit, hic igitur iusculum pulli cum decocto bliti, boraginis lactucarum vtriusque intybi cōmodissime exhibebitur. potusque erit vinum granatorum dulcissimum. Vtatur aut saccharis violaceo, de floribus boraginis, & buglotti, & speciebus diarhodon abbatis siue muscho & diarmargariton frigid. Fit etiam frequenter vt locus non satis purgatus, ex sanguinis copia febris accendatur. Dextri igitur pedis saphena secanda, aut leniter aliquo molliente aluum laxāda erit. Non raro etiam inflatur uterus, aut alterutrum ventris latus tumet ac durum est, ex feculento illo humore retento, aut cruda ventositas, aut densus flatu condāt intra matricem, muliebresque lo-

cos distendat, hic igitur fomentis vti consultiſſimum eſt, ex aqua in qua chamæmelum melilotum arthemisia incocta ſunt, & ſi ſoli flatuſ in cauſa eſſe videbuntur, cucurbitulam cum flāma copioſa ſubinde ventri admouebimus. Nam ea Gale-
no libro methodi therapeutice authore, propriū quiddam incantamenti ſimile in flatulentis tumoribus obtinet. Quod ſi al-
uus lubrica ſit, ea leniter reprimentibus reſtringenda, ſi contra aſtrictior, caſia ca-
thartica, aut manna granulofa dicta, ex-
hibenda, ita enim fiet, vt quā minima moleſtia voti compos reddaris. Quod ſi do-
lor capitis adſit: videndum in primis quæ ſit cauſa, ea porro cognita, facile erit reme-
dium adhibere. Subſequuntur autem ma-
gna ex parte capitis dolore vigilie, quare commodiſſimè exhibebitur, niſi aliud quid obſtet, ſcrapium è violis, è floribus nym-
pheæ albæ, nenuphar vocant, infusionis roſarum, temporaque & frons illinantur rhodæleo, violaceo, nenupharino.

De primordijs
De Lacte vitiato mamma-
rumque vitijs.

Cap. XXXII.

Fieri interdum vt lac deficiat dixi-
mus, hæc autem affectio infanti-
bus quàm mulieribus grauior est: cõ-
siderandum igitur est an totum corpus, an
vna aliqua pars tantum agrotet, nam si
ob penuriam extinctum exhaustumque
est lac, alimentum augere, & melioris suc-
ci cibos dare, aluumque si plus iusto fer-
tur astringere oportet, liniq; semen de-
lingendum detur cum melle, fœniculum
& anethum viride cum prisana coctum
exhibeatur. Si verò crassius red-
datur lac, vtatur victus ratione atte-
nuante, et si acrius fiat, quod dignosces
si in pueris excretiones per ventrem plu-
res fiant, cum mordacitate, & appetitus
deficiat, pustulæque acerrimæ in corpore
fiant, idque præcipuè circa supernas par-
tes, & infans paulatim gracilescat, bal-
neis dulcibus temperandum est. Nutricis
corpus, ac bono alimento, & ne lac in
grumos coalescat ab adultis exugendū est,
mu-

mulieribus, ac deinde hubera cum mucagine seminis *foenugræci*. & cumini decocto & croci pauxillo delinienda. Sammonicus corymbos seu mamillarum papillas deo lumbricorum terrestrium ad hunc affectum obliniendas suadet, sunt enim lumbrici inter frigus & calorem adurentem qualitatis temperatæ, solentque affectus membris inuncti, dolores lenire ac mitigare, & obstructions meatuum adaperire, unde commodè quoque adhibeantur mammarum doloribus, duriciæ & obstructioni. At si inflammatio mammas infectet, proderit ex foliorum *hyoscyami* recentium, ceræ, colophonie, picis *naualis*, adipis *porcini*, oleique paribus portionibus unguentum fieri idque illinire. Verum si eadē duriores fuerint tum mucagine seminum lini & *foenugræci* inunxisse suffecerit. Si lactis copia abundant, & idem propter nimiam exuperantiam à fluore continere non possint, aceti fece inungantur, ea enim ut docet *Plinius* mammas lactis sui impatientes extinguit, quod *Avicenna* quoque comprobat. Nam *fex*, inquit,

134. De primordijs
non adusta exstinguit inflammationem
capitis mamillarum, in quo constrictus
est sanguis, quod si aceti fece careamus,
accipiat eam quæ vini est, & ex ace-
to inungatur. Murinus autem finus
cum aqua pluuiæ dissolutus & inunctus,
dolorem, duriciem & tumorem huberum
perfectè dissoluere putatur. Adhibent
in hunc usum alij adipem anseris cum
lacte bubuli leniter vsculato in modum
cataplasmati. Quod si continua exuctio-
ne infantuli aut alio quouis modo papil-
las findi contingat, grauissimi procul-
dubio dolores lactentem infestant, exu-
ctioneque semper innouatur recrudescitque malum, & interdum metus subest
ne totum hoc ceu mammae capitulum ab-
strahens infantulus deglutiât, hic igitur
linimenta ex hypochistide, melle, galla,
balaustijs, terra lemnia, aristolochia ro-
tunda, galbano & id genus alijs confe-
cisse inuabit.

De infantium dentitione.

Cap. XXXIII.

Quan

Quandoquidem ut author est Aëtius pleræque nutrices ineptis vitæ res cibus, vitiosum lac suum efficiunt, & ex hoc diuersis morbis infantes qui alioqui optimam structuram adepti sunt obyciunt. Aliquando etiam ex forinsecus corpori incidentibus, morbi accedunt. Necessarium quoque est de diuersis affectionibus infantes infestantibus breuiter disserere, ac primum quidem de dentitione sermonem faciemus, quod ut omnibus necessario fit, ita sæua etiam atque ea varia inferat symptomata. Circa septimum igitur mensem incipiunt infantes proferre dentes, teste Paulo, & dū punguntur ac stimulantur velut ab aculeo dente gingiuas disparante, inflammationes succedunt ipsarum gingiuarum & tēdinum ad quas etiam febres subsequuntur. Quod si igitur infantulum æstate dentire contingat dolores parui sane concomitantur, si hyeme valentiores, neque gingiuæ bene consummantur, si vere citissime & citra omnem ferè dolorem. Quā ergo gingiuarum puncturam senserimus,

statim infantulo exhibebimus ea quæ suapte
 natura prouocant dentes, cuius generis est
 cerebrum suis tum mansum tum gingiuis
 illitum, atque id si desit ouiculæ commen-
 datur. Nam Plinius gingiuis illitum ma-
 gnificè iuuare dixit, & ad dentitionem
 vtilissimum. Idem quoque facit leporis
 cerebrum vel sola inunctione: pro com-
 perto enim alibi se habere docet Galenus,
 quod cerebrum leporis si cum eo vngantur
 gingiue puerorum dum dentiunt facilem
 faciunt dentitionem & sine dolore. Actius
 etiam in cibo offerendum suadet quemad-
 modum Quintus Sammonicus, cum lacte
 caprino id decoquit. Eiusdem facultatis
 est mel si moderatè coctum gingiuis illina-
 tur, atque idem præstabit butyrum si &
 mel commixtum sit. Naturaliter autem
 aut occulta quadam vi viridis iaspis col-
 losus suspensus ita vt stomachum contin-
 gat gestatus dentientibus prodesse dica-
 tur. Sammonicus idem tribuit equinis
 dentibus.

Collo igitur, inquit, molli dentes nec ten-
 tur equini.

Qui

hominis.

137.

Qui primi fuerint pullo nascente caduci.

Idque eo efficacius eas facere testatur Plinius, si terram non attigerint. Sextus autem Platonius non solum hos commendat, sed & si (inquit) infans solum equi rostrum basiauerit, dentium dolorem non sentit, & nec equus mordebit infantem Aetius vipere praesertim masculae dentem in argento ad idem pro amuleto gestari dicit. Caterum nostra aetas in hoc casu dente lupi vitur, qui adalligatus dentium dolores non solum mitigare sed & infantium pauores prohibere dicitur, quod certè Plinij authoritate motos nostros fecisse crediderim, qui easdem facultates pelli lupinae asscribit.

De vigilijs infantium.

Cap. XXXIII.

Vigiliae non raro infantibus accidunt, aut propter vermes os ventriculi & intestina pungentes, aut ob alimentorum copiam & vitium, sunt namque pueri voraces, unde & vapores ad cerebrum facile regurgitant, ac vigiliae

138. De primordijs

liae pauoresque prouocant. Prouocandus igitur somnus est, quibus fieri potest optimis medijs, cuius generis sunt fomentationes, & inunctiones circa tempora. Fiant igitur emplastra ex seminibus papaueris albi subtiliter pulueratis, & cum lacte muliebri & ouorum albumine mixtis. Idem facient linimenta ex corticibus papaueris albi in puluerem redactis, & cum aqua rosata & lacte muliebri confecta si eo tempora frons & scephanoides sutura illinantur: possunt etiam epirhemata ex lacte muliebri & oleo rosato adhiberi. Caeterum hic imprimis adhibenda opera nutritici est, ut moderatè refrigerante & humectante victus ratione utatur, cuius generis est lactuca intybi, buglossum & id genus alia. Pueris enim soporifera exhibere ut est, serapium nymphaea de papauere, requies incolat, diacodion & similia non ita suaserim, ut mirer batavos magna suo malo, passim capitibus papaueris albi, ad conciliandum somnum vti, siquidem vt omitta-

omittamus quæ intro sumuntur, ea quæ foris applicantur, non vsque adeo tuto & citra omnem mali suspensionem adhibemus, quod magna ex parte temperie frigida & humida sint, narcotici quæ obtineant, unde & pueri cum similem cerebri temperiem habeant, veternostromatodes, epileptici, syderationi convulsionique obnoxij redduntur.

De fluxu ac constrictione ventris.

Cap, XXXV.

F Luor aut leuitas alui in pueris fit, aut propter dolorem quem in dentitione patiuntur, aut propter frigiditatem extrinsecam, quando à nutricibus contrectantur superuenientem, aut propter materiam aliquam in pueris salsugine conspersam cum lacte nutricis ingestâ biliosi seu pituitosi humoris participē. Interdū etiā propter cibi ingestī copiam, plus enim cibi nonnūquā infantes quā voraces sint quā indigeat hepar assumit. Hic autē nutricē præ omnibus alimentis
boni

boni succi ut oportet & potibus restringē
 tibus fiatq; epihemara restrictiva ex tri
 ticea farina pulvere plātagin. vel cētūno
 die cum modico aceti & albumine oui cō
 fecta, alieētus pulueribus rosarum, thuris,
 mastichus balaustiorū costi & similiaum.
 Possunt etiam inunctiones fieri ex oleo
 molino, mirthino & omphacino & un
 guine comitisse, quemadmodum etiam em
 plastra ex oleo mirthino rosis rubeis &
 camino. Quod si farine similia excernat
 aluus, mentham tritam cum vino nigro
 aluo superimpositam ac alligatam summae
 conferre docet Aëtius. At si aluus supri
 mitur, quod varijs etiam de causis con
 tingere potest, aut enim hepatis intempe
 ries calida aut renum, feces exiccant, aut
 non deferitur à chisti fellis bilis ad intesti
 na, quæ excrementa ad exitum irritet,
 statim aluus glandibus lenibus irritanda
 est, cuiusmodi sunt quæ ex solo melle, ex be
 tæ radice, aut allio capitato confiunt, est
 que alimentis commiscendum mel, quod
 absterget & vim expultricem excitet.
 Elos autem arthemisia tritus cum oleo &
 circa

hominis.

141.

circa umbilicum ligatus, citabit alium,
atque idem faciet fel tauri, succusque pa-
nis porcini circum præcordia inunctus.

De prominentia um- bilici.

Cap. XXXVI.

Causas prominentis umbilici Pau-
lus lib. sexto capite 51. abundè decla-
rat. Procidunt autem pueris umbi-
lici dum aut eiulatu multum ac diu disten-
duntur, aut ex plaga, aut casu venæ, aut ar-
teriæ ruptura, aut ameuresmate orto. Dis-
tenduntur ijdem aut prominent, ex infla-
matione aut inflatione: ex inflammatio-
ne quidem, ut vult Galenus, propter dolo-
res ex recens facta incisione: ex inflatio-
ne autem, ex quavis etiam externa causa,
facilimè enim infantis corpus quod poro-
sum omnino est, inflationes suscepit,
quare Hippocratè vehementer miramur,
quod infantilibus morbis inflammationes
potius ascripserit quam inflationes, sed de
his latius in secūdum Celsi ubi ex professō
multa ad hunc & similes locos pertinen-
tia

De primordijs
 ria paulo scrupuloser perscrutamur. Quod
 si igitur umbilicus tumeat ex recens fa-
 cta incisione, spicam celticam impositam
 lixiuio cum oleo sisamino ac terebin-
 thina coctam infantis umbilico impo-
 nemus. At si ex ploratu vel eiulatu
 idem distendatur adhibentur lupini in
 puluerem redacti, cum linteis puris ac
 veteribus concrematis & in puluerem
 redactis. Ad idem commendatur asini
 ungula vsta. Sunt qui cerusam lotam
 cum terebinthina lota & oleo sisamino
 adhibeant. Alij fomentum ex vsnea
 laudant, ac deinde cataplasmata ex ar-
 nogloto & lentibus elixis præparant.
 Inflationes autem umbilici dissolunt
 optimè cuminum & bacca lauri, & si
 efficacioribus ad hæc & huiusmodi opus
 sit, his quæ herniam inguinum sanant
 propellere studebimus.

De tussi sternutatione, &
 difficultate anhelitus
 puerorum.

Cap. XXXVII.

Stertit

S Tertit infans si crassiore alimento nutritus pituitam in ventre colligat, hic igitur lini semen cum melle dandum, & cumini parum. Et si tussis infantulum infestet, quæ varijs de causis oriri potest, quales sunt distillationes à capite ad tracheam arteriam, stomachi repletio, & id genus alia. Nutricem igitur ante omnia hic ab ijs abstinere convenit, quæ tussim provocant ac generant, cuius generis sunt acetosa omnia & salsa, nuces & omnia acrida. Paulus infantulis linctus ex melle *μαλίσκου* Græci vocant adhibetur. Convenit etiam, inquit, puero liberaliore aqua calida loto caput ipsius copioso melle illinere, deinde digito leniter linguam premere, multum enim pituitæ hoc pacto vomitu egeret. Aëtius ex Hippocrate luteum omiassatum, sesamique duplum & salis granum unum moderatum ac sufficienter tritum cum melle delingendum dat. Rha- zes amigdalas ex aqua fœniculi concinnatas & coctas sero ac mane puero exhibendas

das suadet. Alij etiam lac vel stilla-
ricium aliquem liquorem ut est feniculi
(qui tussi puerorum per se datus mede-
ri dicitur) cum melle arundineo saccharũ
vocat decoquunt, alij rursus radicula
dulcis succum preparant, ac diuturnis in-
fantium tussibus prodesse dicunt, alij ecle-
gmata ex saccharo peridiarum diatra-
gant, frigid. serapio mixorum cõnnant.
Sunt qui linctũ tantũ salis tussiculam di-
scuti affirmant. Sed neque contemnendum
est in hoc affectu gossipy semen, cum luteo
oui assaticonfectum, nonnulli adhuc infan-
tali pectus cum butyro salis ex parte, aut
cum oleo chamameli, aut amigdalorum
dulcium obliniunt. Alij contra non infalu-
bre affirmant si pedes plantæ oleo laurino,
costino aut anethino inungantur. Alij eti-
am naribus sternutationes adhibent, ex
ocymo caryophyllato aut eius succo (quem
ten. amuletum quoddam infantium ster-
nutatione prodesse contendunt) sampsycho
Et alijs ad genus, ut materia quæ a ca-
pite ad tracheam arteriam destitit alio
dinertatur.

hominis.

145.

De vomitu infantium.

Cap. XXXVIII.

Vomitus in pueris accidit aut propter lactis quod assumunt copiam, aut eiusdem acrimoniam, ut docet Galenus, aut propter materiam pituitosam à capite ad os stomachi delatam. Sunt autem huic potissimum subiecti, qui humidiores sunt corporis constitutione. & Ventriculo imbecilliore. Si igitur à lactis abundantia fiat vomitio, a suctione quoad fieri potest arceatur, si ob eiusdem acrimoniam os ventriculi irritantem, proba vietus ratione regenda est nutrix ut id in benignius conuertatur, sin ob distillationem materiae peccantis, prohibenda est atque aliò fluxum diuertere conabimur. Intemperiem stomachi frigidam omnibus modis arcere studebimus adhibitis unguedinibus ex olei specie & mastichis paribus portionibus pulueris cinamomi, caryophyllorum, nucis myristice paulillo, sufficientique cere quantitate. Delingenda autem per os exhibere possunt serapium è mentha de apsinthio, & diaci-

K thoni-

146. De primordijs.

rhonite sine speciebus. Si lactis acrimonia molesta est tuto datur serapium ex rosis siccis, & inungatur ventriculus cum olei rosarum, mirthini, melini singulorum vna cia vna rosarum rubeati santalorum omnium, coralli rubei singulorum drachma vna pulueratis puluerandis ac in vnum commixtis, fiat linimentū. In hunc etiā vsum summè commendantur odores citri, caryophilorum nucis myristicæ, cinamomi, rosarum, & similibus.

De aurium humiditate & inflammatione.

Cap. XXXIX.

REcens natus puerulis Hippocrates aurium humiditates ascribit, easque ob corporis totius ac præsertim cerebri constitutionem humidam fieri docet Galenus. Ad has igitur Aëtius alumen vino diluit, ac lanam puram ac mollem in ipso imbuit ac siccat, & ubi tertio hoc fecerit lanam siccam asseruat, vsuque expetente de ipsa accipit & in aurem indit. Paulus ægineta Vinum vetus auribus

hominis.

147.

ribus instillatum, aut crocum ex vino detritum, easdem exiccare author est. Alij milium torrefactum & in sacculi formam redactum, capiti adhibent, sunt qui oleis amigdalarum amararum & rutaceo idem experiantur. Verum

quom caput per aures humiditates superfluas expurget, non statim omnis aurium humiditas medicamentis propellenda erit, nisi periculum aliquod erosionis aut inflammationis subsit.

Quod si igitur doloribus & inflammatione infantium auriculæ infestentur, cui candidum cum lacte muliebri auribus instillatum mirificè proderit.

Neque suaserim hic, ut nusquam alibi stupefacientium usum, qualis est succus papaveris, opium vocant, quantumvis vehementissimis etiā doloribus exagitetur, quod veterne ut diximus, conciliet, et naturæ seu cōstitutionē corporis in peius mutant, quāquā sint qui id Pauli autoritate qui perfectæ ætatis viris id cōcedat faciendū suadet, sed hos deterrire debebat Galeni autoritas tertio methodi, therapeutice,

K ij qui

De primordiis
qui in his & similibus affectibus, huius-
cemodi medicamenta maximam adferre
perniciem dixit, vipere quæ nulla re alia il-
lorum ad præsens leniminis speciem præ-
stant, quàm quod ipsum sensum enecant.

De linguæ ligatione.

Cap. XL.

Est pueris frequens admodum passio
quam ancylion aut ancyloglosson
Græci vocant, ea cum in adultis bi-
sariam contingat, videlicet aut à natiui-
tate, aut ab aliqua affectione incurratio-
ne linguæ orta, pueris à natura seu nati-
uitate tantum molesta est, idque quom
membranae inferiores quibus lingua inni-
titur, duriores & mutile aut curtata à
natura sunt producta, tardeq; in sermo-
nem prorumpunt, ubi verò loqui cœperunt
citra obstaculum & satis festinanter lo-
quuntur, ut author est Aëtius, impediun-
tur tamen in prolatione nominum & ver-
borum quorum alias difficilis pronuncia-
tio existit, veluti in quibus R. B. L. lire-
ræ frequenter concurrunt. Porro id vi-
tium

tium sola chirurgia curatur, transfversa
igitur plaga nerueum illud. Vinculum in-
cidendum, animaduersione habita ne sub-
iacentes Venas & arterias simul dissece-
mus, nam Vti ex hoc Vulnuscule ingens
sanguinis profusio sequeretur, ita diffici-
lem a modum curationē admitteret. Ab-
luendum igitur statim vulnus est, aut po-
sta aut aqua frigida, deinde medicina ad-
dendum quæ relaxet & carnem inducat.
Quod si in precisione aberrasse contingat,
atque alie latentes particulas incidij neque
Vulnuscule labra curationem aliquam ad-
mittant, huiusmodi linctus plurimum
proderunt. Recipiunt autem farinae hor-
dei ℥ iij. iam semis commiscetur mellis albi
sufficienti quantitati, atque exiccata in
puluerem rediguntur, quibus addito pul-
ueris ouorum dragmam ℥ iij., olibani,
mastichis singul. scrupulum ℥ iij., alu-
minis vsti grana 6. redacta in puluerem
lenissimum cum mellis rosati quantum
sufficit fiat linimentum. Puluis autem o-
uorum cuius iamiam meminimus hoc mo-
do preparatur. Accipis lutea ouorum ad

duricię decoctorum, atq; ea reponis in olla
 stricti oris, quę bene sit obturata & luto
 oblita, atq; adhuc calenti furno indis, quę
 postquam plane deferbuerit furn^o, rursus
 eximis ac in puluerē redigis vsuique reser-
 uas.

Peroratio.

HÆc sunt candidę lector quę hinc
 inde collegimus de humana vitę
 primordijs, eoq; (viti vides) præter
 institutum sermonem diduximus, vt mu-
 ltipres aliquot affectus adiungeremus, id au-
 tem requirere videbatur argumēti simili-
 tudo quedā. Nam vuluę vitia mensium
 fluxu cohibita aut redundante, impre-
 gnationi obesse dixisse non suffecerat, nisi
 ad generis humani propagationem præcul-
 motis omnibus sterilitatis repagulis foecu-
 ditas conciliaretur, id autē nulla ratione cō-
 modius fieri posse videbatur, quā vt prius
 cognitæ explicatisque probē causis, ijs amo-
 liendis omnia opem nostrā impendere-
 mus, quod certē breuiter & quoad fieri po-
 tuit lucidē ex Hippocrate, Galeno, Paulo
 Aetio, & alijs fecimus. Adieciimus porro
 infantiles aliquod morbos, ne quid esset
 quod

hominis.

151.

quod studiosi desiderarent, ut hoc ceu enchiridiolo adiuncti puerulis recens natis, mulierculis hystericis laborantibus, & demum parturientibus si res exigat non citra commodum operam suam impendere possint. Ceterum nolim hic mihi ceu Suffenus quispiam applaudere & abblandiri, tanquam novi aliquid è nostro promptuario deprompserim, quom si quid id sit ex alijs decerptum lubens ac ingenuè fatear. Neque me puduit rhapsodos hos, aut si mauius centones meos tibi communicare, praesertim quod hodiè clarissimos nostrae facultatis professores idem factitasse plusquam notum sit, & quod non parum utilitatis hinc te consequuntur sperarem, quod hic omnia breuiter, dilucide ceu in unum fasciculum congesta proponuntur, quae aliunde vix magnis laboribus consequaris. Tu igitur sudores hos nostros quos tibi aequè ac mihi communes esse volui, si gratanter acceperis breui ad maiora quae in manibus habemus incitatioem reddes.

V A L E.

K. iij

DE MAGNIS

LIENIBVS HIPPO

cratis, Plinijque stoma-

cacæ seu scelyrbe

Epistola.

*Generoso æquè ac Nobili Domino
D. Henrico Ruys Commendato-
ri in Vuerder Dignissimo Bald.
Ronsseus bene agere.*

*Ppositè admodum di-
uinus ille Hippocra-
tes post artis immen-
sam longitudinem,
iudicij difficultatem
statim subiūxit, quod
in hoc tota ferè ars to-
taque eius periodus versatur. Neque enim
quisquam nisi artis theoremata probè ex-
actèque norit alicuius de quo controuer-
sia sit, iudicium in promptu habeat, atque
id in medium proferre audeat, adeo mul-
tis varijsque difficultatibus ceu labyrinthis*

his quibusdam ars medica implicita est, quibus dum multi paruo labore citraque sudorem se superiores euasuros sperant, in ipso statim limine, ut quondam cantherius in porta subsistunt relictisque omnibus in genere demonstrationibus, morborum causarum ac eorum quæ ijs accidunt cognitione, ad præscripta quædam aliorum à quibus vel latum unguem discedere verentur confugiunt. Vnde factum est Generose Domine ut multi quidem vel Hippocrate testes fama & nomine medici sint, re autem & opere valde pauci. Nam quæ ad artis cognitionem exactâ perfectâque natura, doctrina, loco studiis apto, institutione à puero, industria & tempore tanquam ducibus necessarium sit, multi his omnis sola arrogantia freti quidvis audent, dum admirandam vulgo experientiam omnibus occinunt, quasi verò non omnino mancum citra rationem sit experimentum. Alij rursum alia via alijs rationibus applausum venantur: nam sunt qui, ut alibi queritur Galenus, vestium & annulorum sumptu, comitum frequentia,

vaso-

154. De magnis liensibus.

Vasorum argenteorum apparatu, magnificarū ædiū structura rude vulgus in sui admirationem trahant, atq; sunt qui strepitu vulgi neglecto, blandis salutationibus potentiores tantum alliciant, dum coquinaris verbis omnibus applaudunt. Quibus sane rationibus factum est, ut scientiarum omnium præstantissima, & quæ ple-
rarissimos olim habuerit cultores, hodie pro nihilo habeatur, & à paucissimis excola-
tur. Nam dum medicastro-
rum plerique so-
lis opibus accumulandis operam navent,
& author est Ammianus: lucrum ex o-
mnino odorentur occasione Ennianum illum
versiculum uccinere non verentur, unde
habeas quærit nemo sed oportet habere: sen-
tentia me hercules dignior quæ à nephan-
dissimo latrone aut pyrata, quàm medicq;
recitetur. Nam si quid profiteantur, ac
quid tandem essent nossent, longe aliter
fensissent; siquidem quom aliud nihil sit
medicus quàm natura minister, in hoc cer-
te totus incumbere debebat, ut vel cum
rerum suarum iactura, patrie & amicis
omnibus operam suam implorantibus pro-
desse

deffet, quod sanè quantumvis professio non
moneret, ipsa certè religio cui nos quàm de-
uotissimè addictos esse oportuit, faciendum
suadet. Et si eo nondum peruenisse conti-
git, vt omnes omnium morborum causas &
symptomata explicare possent, id certè eni-
ti debebant, vt seipsos indies doctrina &
eruditione superarent, memores interim
Hippocratice illius sententiæ, qua dicit im-
peritiam mali esse thesaurum, & in-
fælices opes his qui eam repositam ha-
bent, neque enim quenquam pudere de-
bet ignorantie cui comes sit iugis quæ-
dam absconditarum retrusarumque re-
rum indagatio, quom ars medica nun-
quam omnino absoluta propter immen-
sam longitudinem dici possit præser-
tim quando videamus hominum me-
moriam incognitos in Europam morbos
deuolasse, ac rursus alios esse qui
quom passim in certis aliquibus re-
gionibus grassentur, qui qualésue sint
nondum apud omnes in confesso est,
& tamen audent his nonnulli me-
dicas admoliri manus medicamenta
que-

156. De magnis lienibus.

quedam ab alijs, tanquam per manus tradita (quod certè & nos ut ingeniè faciamur hucusque fecimus) omnibus ex æquo propinantes. Siquidem quom primū in Hollandiam magistratus Goudan literis accersitus essem, ante omnia ex Hippocratis præscripto, cepi animadvertere, qui potissimum morbi præ cæteris hic graues essent, atque inter hos frequentiores esse comperi lithiasas, siderationes, & aliud quoddam morbi genus quod corrupto vocabulo stomacaxiam medici nonnulli vocitāt. Priores quidē duos viētus ratioī acceptos ferebamus. Nam si quis viētus intemperantiam aut ingluuiem potius Hollandicam animo verset, quis non ex meatuum obstructione, crudorumque humorum copia morbos hic expectabit? Nam quis, nisi omnino batauus diuersa vna haustu, obsonia deglutiat? quis assis elixisue carnibus butyrum addi? quis caseo butyrum? ouis butyrum simul & caseum adijci permittat? & tamen hæc quantumuis à natura quam maximè aliena sunt, quæ paucissimis isque simplicissimis contenta est,

sibi

sibi perplacent applauduntque, ac sicuti habet Aristophanes thura pedere videntur, quom si quæ Galenus libro de curandî ratione per sanguinis missionem scribat, aut intellexissent aut legissent, longè aliam victus rationem instituerent. Nam is arti medicæ studiosis cautum esse dicit, ne hi sce curandis operam vllam impendant, quod dum per victus intemperantiam crudorum multitudinem celeriter coaceruât, medico occasionem omnem propinâdi phar maci præripiant, atque adco fallacia ad bonum vel malum signa exhibeant, vt quû maximè naturam concoctionem moliri, & morbum superasse existimes, tum demum pessundatam postea comperias: Atque hæc sanè quoniam omnibus satis ar bitror esse nota, quantumuis diutius immorandum res ipsa suadeat, volentes omittimus. Nam quod pituitosa constitutio, cerebrum frigidum & humectum siderationibus quâ oportunissimum reddat certum est, & quod narcoticorum vsus huiusmodi temperiem cõciliet (quemadmodum hic factitant stultæ matres quæ conciliandis somnis

158. De magnis lienibus.

somni gratia pueris etiam recens natis pa-
 paueris caput decoctum exhibent) ab
 alijs abunde dictum est. Et quod solius ca-
 sei frequens vsus, vt alia omittamus, ad li-
 thiasin sufficiat Galeni testimonio abun-
 dè nobis satisfactum erat. Verum quid-
 nam stomacaxia esset aut vnde originem
 traheret (quom ex alijs quantumuis serio
 etiam minimos interroganti, discere non
 liceret) altius paulum inquirendum ratus
 sum, vt huic malo cum methodo tandem
 occurrere possemus. Nam etiamsi, vt di-
 ximus per manus accepiissemus, cepææ, be-
 cabungam vocant, decoctum cum lacte
 & nastarcio aquatico huic mederi, id no-
 bis non satis erat nosse, nisi qua ratione
 idem præstaret, compertum nobis foret.
 Quare ex Hippocratis præscripto varia
 mihi ob oculos ponenda censui, regionem
 videlicet aquas & alia, quæ tum in apho-
 risms tum alibi considerata mouet, quæ
 qualia sint initio statim libri de aëre, aqua
 & locis explicat, dicit autem: Quicun-
 que artem medecam integrè assequi velit,
 primum quidem anni temporum ratione
 habere

habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat, non enim simile quicquam in illis existit, verum differunt inuicem propter varias quæ in ipsis sunt mutationes, deinde ventorum, calidorumque & frigidorum, maxime qui ex his omnibus sunt communes, & mox qui in unaquaq; regione sunt indigenæ. Neq; enim se negligentiorē circa aquarum facultates exhibere conuenit, quemadmodum enim gustu differunt & pondere, sic quoque virtute aliæ alijs longè præstāt. Quare si quis ad urbem aliquā perueniat, circūspicere oportet eius situm quo modo scilicet ad ventos ac solis exortum iaceat. Hactenus Hippo. temporum vicissitudines & constitutiones, aquarum differentias, ventorū qualitates & locorū sitū consideranda monens. Neq; enim parū discriminis est in regionum natura, quom aliæ acclines, aliæ declines, aliæ præruptis quibusdam montibus ipsi cælo contiguae sint, atque aliæ continua quadam planicie gaudeāt, aliæ palustres vliginosæ ac irriguæ, atq; iterū aliæ aquarū fontiumq;

penn-

160. De magnis lienibus.

penuria squalida & exucae. Quæ quom-
ita esse animaduertentem altius paulo sto-
macaxiæ dictæ causam inquirendam cen-
sui, atque, quod alijs quantumvis regionibus incognitus planè esse affectus, indige-
nam esse morbum primum suspicatus sum.
Neque enim mirum est, regiones nonnul-
las ad certos aliquot morbos benè malèue
se habere. Nam & Hippocrates viginosis
locis hepatides splenitidesque fieri author
est. Atque huc ut veniamus primum de
Hollandia nostra nobis habendus sermo
est, quam non immerito doctissimus qui-
dam vir, ut mihi recitare soles insulam
natatilem vocare solet, adductus fortè
gravitate lacustres aquæ, & terre palu-
stris (moeren Flandri, Hollandi venen
quod ex his cespites non secus ac ex alijs
terræ venis visceribusque metalla erui so-
leant) lenitate, ex quibus utrisque æqui-
librium quoddam consurgat, unde contin-
gat neque terram omnino deprimi nec rur-
sus aquas à terra omnis obrui, sed ex his
quodammodo æqualiter inter se mixtis, tre-
mebunda tellus redditur, quemadmodum
de

de Reatino quoque & Gabiensi agro meminit Plinius. Idque maxima cum ratione, si Senecæ habenda fides est, siquidem si aqua grauior est, inquit, leuiorem rem quam ipsa est feret, & tanto supra se extollet, quanto erit leuior. At si aqua & eius rei quam contra pensabis par pondus erit, nec pessum ibit, nec natabit, sed æquabitur aquæ, & natabit quidem sed penèmersa, ac nulla eminens parte, atque hoc est, cur equitantiū aut euntiū ingressu videamus nonnunquam tota terræ iugera concuti ac tremere, cuius sanè causam reddimus ponderis subitam inæqualitatem, æquilibrium non secus ac in trutina fieri solet intercipientem. Quod sanè quomita sit, non est quod quisquam miretur, si Bataviæ nostræ proprios indigenasq; neq; alijs locis familiares morbos ascripserim⁹. Nam quā ab alijs locis atq; provincijs quā plurimū differat, consequēs quodammodo est ac rationi omnino consonū, morbos quoque hic fieri alijs locis incognitos, & qui ne maximè quidem vicinas regiones attigerint, præsertim quando nouum

162. De magnis lienibus.

non sit, ut iam ante ex Hippocrate quo-
q; retulimus, provincijs quibusdā peculia-
res ac indigenas v̄tos esse, alijs etiā mor-
bos quosdā familiares. Nam quod ad ven-
tos attinet. Narbonensi provincia pecu-
liaris ventus Circius existit, qui nec ad
vicinā eiusdē provincie urbem pervenit,
et tamē incolæ (ut author est Seneca) quas-
sant ædificia gratias agunt, tanquā salu-
britatem cœli sui debeant ei. Syron ve-
meminit Plini. loca circa Athenas ipsam-
q; tantū urbem infestat. Atabulus Apu-
lie grauis est, Iapix Calabriam perflat,
Syrus Syriā, Carbasus Siciliā, Detracidæ
Pontum fragore quodam cōcutiūt, alijsque
innumeri provincijs familiares idigenæq;
sunt, prout fluminibus, aut stagnantibus
aquis abundant, radijsque solaribus oppo-
sitæ sint. Et ut de morbis quoque aliquid
dicamus. Elephantiasis ægypti peculiare
malum est ut docet Plinius, ac ante Pom-
pei Magni ætatem in Italia non accidit,
quod sane vitium ibi potissimum mole-
stum esse dicit Galenus propter solis æ-
stum, victusque intemperantiam, nam
secun

secundo artis curatiuæ ad Glauconem, Elephantiasis inquit, in Alexandria plurimum generatur ex victus ratione, comedunt enim farinam elixatam, & lentem, coehleas & alia plura salita, nonnulli ex ipsis carnes asininas, & alia eiusmodi quæ crassum & atræ bilis humorem generant, nam quom aer ambiens calidus sit, humorum motus versus cutem agitur, quo fit vt raro in Germania propter ambientis aeris frigiditatem, in Scythia quoque & bi lacte vescuntur, vix vquam apparuit. Ad hæc author est Plinius Lichenas seu mentagram Tiberij Claudij principatu medio primum irrepsisse in Italiam, quodam Perusmo equite Romano Quæstorio Scriba quò in Asia apparuisset inde contagione eius importate. Præterea carbunculū Narbonensis prouinciæ malū L. Paulo, & Q. Martio Censoribus primū in Italiā venisse idem testatur. Ita solent repente vitia aliqua gigni in certa aliqua terrarū parte, mēbrisq; hominū ceteris, vel ætatibus aut etiam fortunæ, tanquā malo eligente, hæc in pueris grassari, illa in

L ij adultis

164. De magnis lienibus.

adultis, hæc proceres sentire, illa pauperes,
cuius quoque rei argumentum nobis exhibet
detestanda illa execrabilisque lues, quæ
hominum memoria ex nuper repertis insulis
in Europam transuolasse maximo omnium
incommodo, cuius satis notum est, illic etenim
ferunt omnes, iuvenes æque ac senes, diuites
non minus quam pauperes huic malo semel
obnoxios, quod Fracastorus in sua Syphyli
his versibus pulcherrimè demonstrat.

Oceano tamen in magno sub sole cadente.
Qua misera inuentum nuper gens accolis
orbem.

Passim oritur, nullisq; locis incognita
vulgo est.

Vsq; adeo rerum causas et exordia prima,
Et cælo variare & longo tempore possunt.

Huc adde quod Stomacaxiæ nostræ
similem plane morbum Plinius naturalis
sue historiæ libro 25. transcheuanus tantum
Germanis sceletyrbem aut stomachacem
vocari dicit, attribuat, quo certè nostros
dum stomacaxiam vocant allusisse verisimile
est. Atque quoniam ex multis
hoc

hoc unum satis esse possit ad loci huius demonstrationem. Nemini mirum videri debeat quod stomacaxiam dictam, Hollandus indigenam morbum vocitemus, nam si essentiam, si Batavia situm ac constitutionem respicias, ei tum ob victus rationem, tum ob loci proprietatem quam maximè conuenire dixeris. Atque huc veniamus: suis primum coloribus depingendus morbus est, quæ symptomata inferat & ante omnia ex quibus causis oriatur: videndum deinde an vni alicui ex ijs quos Hippocrates nominatim posteritati reliquit adscribi possit. Omnibus igitur tempestatibus indifferenter inuadit, ætatibus etiam omnibus familiaris, senili tamen grauior quanquam consistentem frequentius infestet, & quod ad anni tempora attinet, verè potissimum & autumno accessiones suas facit, illo quidem mitiores & breuiores, hoc longiores & vehementiores. Verum quom primum oritur, spiritus graueolens redditur, caput etiam circundolet, præcordia etiam nonnunquam dolitant, gingivæ ita male sunt

166. De magnis lienibus

Ut quàm minimo negotio omnes ad vnum dentes euellere possis, vestigia quædam sugillatis non dissimilia, crura, coxas, brachia, ac reliquam nonnunquam corporis superficiem possunt statum occupant, unde nonnulli ictericiam nigram esse putarunt. Plinius, ut bona eius venia dicamus, quemadmodum rationalis secta tam diligens inquisitor non fuit, quàm eorum quæ ab alijs experientia aut fortuito aliquo casu comperta essent, sedulus obseruator, ita dum paucula quædam de hoc affectu in medium profert, originem quidem mali, vti & nos, aqua tribuit, cæteram malum ipsum. ut decebat primario neque per consensum affectu parti acceptum non fert, nam stomachacem tanquam oris vitium, & sceleratam tanquam crurum perturbationem (compages namque in genibus ut dicit in hoc affectu soluitur) vocat. quasi hæ partes primario, neque per consensum alterius partis afficiantur. Nam & oris & tibiarum vitia, ut in subsequentibus dicemus, morbi potius dixeris symptomatica quàm

quàm ipsum mortuum. Quare quantūvis
quā maxime Plinij authoritas Urgeat sto-
macacem aut sceletyrbem vitiū nō hoc sa-
tis appositè appellauerimus, quem absurdū
planè sit idē vitiū oris ac crurū morbum
vocare, præsertim quando Hippocrates &
Celsus quorum apud nos potior authoritas
esse dedebat, vitium istud graphicos admo-
dum sub magnis lienibus depingant. Nam
Hippocra. secundo prædictionū. Quicumq;
inquit, dum neque febricitant neque deco-
lores sunt, sæpe verticem & tempora do-
lent, si non aliū habuerint manifestū ab-
scessum in facie, aut grauiter loquantur,
aut dentes doleant, his sanguinem eruptu-
rum per nares expectandum est, quibus
verò ex naribus sanguis fluit, hi & si a-
lioqui sani esse videntur, hos autem vel
splenem in tumorem eleuatum habere cō-
peries vel caput dolere, & splendicās ipsis
ob oculos versatur, plerisque verò ho-
rum simul & caput & splen hoc mo-
do se habere apparet, gingiua vitiata
& ora graueolentia his sunt, quibus
Splenes magni sunt. Quicumque verò
L iij habent

168. De magnis lienibus
habent splenes magnos & neque sangui-
nis eruptiones ipsis contingunt, neque oris
grauelentia, horum tibiæ vlcera prava ha-
bent & cicatrices nigras: Quam Senis
sententiam Aurelius quoq; Cornelius Cel-
sus libro secundo ijsdem ferè verbis reddi-
dit. Quibus sepe, inquit, ex naribus san-
guis fluit, his aut lien tumet, aut capitis
dolores sunt, quos sequitur vt quædam tã-
quam imagines ante oculos obuersentur.
At quibus magni lienes sunt, his gingi-
uæ malæ sunt, & os olet, aut sanguis ali-
qua parte prorumpet, quod si nihil eue-
nit, necesse est in cruribus mala vlcera,
& ex his cicatrices nigre fiant. Hacten-
us hi graphicos admodum Hollandicam
stomacaxiam depingunt, nam quod in his
gingiuæ malæ sunt, atque os grauelat
iam diximus, sanguinis autem fluoris nõ
meminimus, quod minoribus tantum &
ætate florentibus eueniat. Caterum qui-
bus rationibus inducti fuerint qui ieteri-
ciam nigram vocarunt, nondum satis af-
sequor quom nulla prorsus sint indicia
quæ ieterium arguant, nisi fortè liuidas
illæ

illas ac sub nigras maculas fieri dicant, ob-
atræ bilis per vniuersum corpus effusio-
nem, sicuti auriginem fieri certum est,
vbi flaua bilis diffunditur. Sed hæc quan-
tus ita sint, non tamen sequetur stoma-
caxiam vulgo dictam nigrum arquatum
esse, quando in hoc vniuersum fere corpus
colore atro aut flauo suffundatur: adhuc
quod in Regio morbo alia quædam acci-
dentia concurrant, quæ a stomacaxia alie-
nissima sint, & quod in hac non vniuer-
sum sed discretis aliquot partibus tantum,
ut puta tibijs, cruribus, coxis vlcera mali-
gna, atq; ex his cicatrices nigra appareant,
quæ quidē ut nō semper & necessario mor-
bū sequuntur, ita sanguinis fluore si quādo
contingat præueniuntur, ac liberatur, hu-
more videlicet atro ac melancholico pur-
gato, qui alioqui dum copia lienem gra-
uat atque distendit, naturæ ductu ad co-
xas atque adeo ignobiliores partes pellitur,
atq; inibi vlcera maligna, hoc est quæ pro-
pter humoris malignitatem difficile dissol-
uantur ac discutiantur, atque ex his cica-
trices nigras tanquam sui vestigia reli-
quit.

170. De magnis venis

quit. Igitur quom ex his satis constet, aliud
esse stomacaxiam dictam, aliud icterici-
am nigram, videndum nunc restat, quur
stomacaxiam hætenus vocarint & an
rectè id fecerint inquiremus. Neque enim
hætenus quenkum aut legisse aut vidisse
contigit, qui huiusmodi mali usquam
mentionem faciat, nisi quod Plinius, vii
iam diximus, naturalis sue historię lib.
25. stomacaces cuiusdam, hoc est mali oris
transcheuanos tantum Germanos infe-
stantis, ab hoc affectu non prorsus alienæ
meminerit, unde nostri veriti aut men-
dum subesse in Plinio, aut non satis intel-
ligentes Etymon vocabuli, qui vitium &
στομάχιον quasi τὸ σῶμα κακόν, quod
gingiuis viciatis dentes vltro exciderent
a medicis vocari dixit, stomacaxiam cor-
rupto vocabulo, quasi ἐν τῷ στομάχῳ
καλεσίαν dicere maluerunt, eo fortas-
sis argumento ducti, quod magna ex par-
te cibos auersentur ægri, accidens profe-
ctò non huic tantum sed omnibus ferè in
genere morbis commune, & quod grauco
lentem illum anhelitum fieri arbitren-

tur à putidis humoribus ventriculi vil-
lus infartus, ac rursus dicant ob ven-
triculi malum habitum, concoctionem
non probe obiri, ac proinde particu-
las, quom nec ad eas distribuatur san-
guis bonus, nec aliundè alimentum sus-
cipiant, in atrophiam incidere, at-
que ita gingivas vitari. Qui sanè v-
nec nihil, neque omnia dixisse viden-
tur, & in nomine & in morbi ori-
gine hallucinati sunt. Nam si vernac-
ulus morbi denominationes his Scuer-
buyck, illi Blauscuyt appellantibus, al-
tius paulò indagassent, vel ex ijs solis
morbum ipsum, ipsiusque originem col-
legissent, illi etenim dum morbi sym-
ptoma exprimunt, morbum, quis sit,
explanant, siquidem quom Hippocra-
tes alibi dicat liennem vsque adeo excre-
scere, præsertim, si humida temperie
detineatur, ut ventrem & hepar per-
tingat, eo alluisse videntur, Scuer-
buyck tanquam ventris rupturam ma-
gnos hosce lienes vocantes.

Hi verò quom Blauscuyt nominant,
morbi

172. De magnis lienibus.

morbicausam, atram videlicet bilem exprimunt. Nam quod non tam stomachi, quam melancholici humoris vitio, cuius lien susceptaculum est, morbi huius symptomata fieri dicamus, in causa est & sanguinis per nares effluuium, & imagines quædam ob oculos versatæ, & gingivæ malæ sublividæ, interdum subatræ, quibus si digitulum admoveas, atrum quendam ac melancholicum sanguinem effluere videas. Huc accedit quod dum Batauiam cum ijs quæ de aëre aqua & locis scripta reliquit Hippocrates confero, Hollandos quàm minimum dissentire comperiam ab ijs qui Phasim accollunt, quibus dum lienum excrescentias, tum ob loci humiditatem, tum ob stagnantium aquarum continuum usum graves esse dixit, adductus omnino fui, ut non solum non stomacho vitium hoc acceptum ferendum putarem, sed indigenam potius morbum, patrij soli humiditate excrescentibus lienibus. Quæ sanè ut clariora reddantur quæ de Phasianis suis scribit Hippocrates subiungemus. Regia inquit

inquit palustris & aquosa, densa & calida, himbresque in eam decidunt omnibus temporibus & magni & impetuoſi. Homines ipſi vitam agunt in paludibus domosque ligneas & ex arundinibus in ipſis aquis habent extructas, neque multũ inde prodeũt ut adeant vel emporia, vel vrbes, verũ nauiculis ex vno ligno fabrefactis permeant sursum ac deorsum, habent enim fossas ac ductus aquarũ plurimos, ipseque fluuius Phasis omnium flumiũ stagnatissimus est, & qui lento cursu perfluat, fructus qui ibi nascuntur insalubres sunt, euirati, imperfectique præ multitudinem aquarum, nec vnquam matureſcunt, den- ti autem plurimi sunt, austrini. Borcas apud eos non valde pertransit, quod si quãdo spiret debilis tamen existit ac lenis. Bibunt aquas calidas & stagnantes, quæ ex sole sunt putrefactæ & ab imbrium casu auctæ. Homines ipſi sunt magnitudine valde ingenti, ac corpulentia valde excellenti, neque iunctura eorum vlla neque venæ comparent, pallidum semper præ se ferunt colorem, velut hi qui regio morbo-
labo-

174. De magnis lienisbus.

laborant. Hactenus Hippoc. de Phasianis suis, quæ sane si corporis compagem, si regione ipsam vliginosam omnino, & quæ austrolybonothoq; viplurimum persfletur nescio quomodo non nostræ Hollandiæ cõuenire dicas, nam quod ad æstum attinet, vt ad lienum excrescentias parum facit, ita nulla hic eius habēda ratio est, præfert m̃ quom̃ ea hic solum ob oculos considerata ponamus, quæ ad magnitudinem splenis faciant, cui certe quam maxime oportuni erunt Hollandi. Nam præterquam quod moribus, corporis mole solique qualitate cum Phasianis conueniāt, in hoc certe à Batauis Phasiani superantur, quod per victus intemperantiā vberimam causam atque originem humori melancholico suppeditent. Nam quas fumio in quotidianū vsur̃ asservant carnes, vt difficilimè concoquuntur, ita prauum succum, eumque melancholicum admodū gignunt: eiusdem planè farine sunt aquatice omnes aues, vtp̃ta anates, anseres, quarum sicuti maxima apud eos copia est, ita frequentissimus quoque vsus, huc ad-

de quod teneriora omnia, & quæ facile alterentur, bonumque succū generent, vulgus, tanquam ex his debitum corpori non supeditatur alimentum, respuat.

Atque hæc quom ita se habeant, Splendides seu magnos lienes, tum loci oportunitate tum victus incontinentia Hollandos potissimum inuadere dicimus, nisi forte quispiam nos in ipso statim limine impingere, atque ibi quàm maximè à vero aberrare vnde potissimam causam excrementiæ lienum attribuimus, arguat.

Hoc est, Hollandiam quom vastissimis ac tota terrarum orbe celeberrimis fluuijs Rheno, Mosa, Isula; irrigetur falso à nobis palustrem ac vliginosam vocatam esse. Cui sane ita responsum volumus: Nos non negare insulæ quidem ipsius, aut si maior interamnus, hollandiæ extremas oras vndiquaque allui non pœnitendus ijsque rapidissimis fluuijs atque ipso Oceano. Interiora tamen insulæ nemo inficinus ibit, vastissimis altissimisque lacubus quodammodo mergi, terræque ipsam omnino lacustrem, & si quibus fluuijs

176. De magnis lienibus.

fluuijs irrigetur stagnantes admodum eos
esse, adeo ut stagna potius, quàm fluuios
dixeris, sicuti de Phasi quoque memoria
prodidit Hippo. Quæ omnia Gen. D. quã-
do satis constare ex hisce putemus, nec à
quoquã nisi qui tenebris lucem posthabeat
negari posse, Stomacaxiam, hætenus di-
ctâ morbum esse indigenam, cum natalis
soli proprietate, tũ victus intemperantia
provenientem asserimus, atque eum ori-
ginem trahere non à ventriculi primario
affectu, ut solidè quidam hætenus suspi-
cati sunt, sed à liene ob attri sanguinis co-
piam supra modum citra scirrhosam ali-
quam duritiem excrecente.

Quare ut venienti tandem occurramus
morbo, ac nisi radices omnino fixerit, pe-
nitus extirpemus, breuiter therapeutice
quandam methodum subiiciemus.

Ante omnia igitur, nisi ætas, vires, con-
suetudo, aliæque indicationes, quas obser-
uandas monet Galenus prohibeant statim
à sectione vena mediæ (nigram vocant
nonnulli) lateris quod è directo est, cura-
tionem auspicabimur, idque ideo quod
quomodo

quom natura sua sponte ex sinistra nare
potissimum purgationes huiusmodi molia-
tur, presentissimum remedium nos hinc
cōsequuturos speremus. Post sanguinis mis-
sionē decocta quæ atrā illā bilem refrenēt
incidantq; propinabimus, qualia sunt quæ
camedrin, asplenō, nasturciū, tamaristi-
cortices, radicū capparis, cortices buglo-
tum flores cordiales dictas, & similia pro-
ut res exigere videbitur recipiunt atque
hæc quò simpliciora fuerint, eò & natu-
ræ graviora & energiam suam efficacius
exercent. Post hæc medicamenta quæ eidē
humori purgādo conueniāt exhibebimus,
idque non semel sed iterū atq; iterū Quod
ad topica dicta remedia attinet ea varia-
necessē est pro ætatis locique affecti diffe-
rentia, ac affectus magnitudine. Ac quod
ad oris vitia attinet, summe cōmendātur
ea quæ astrictiōis alicui⁹ participia sunt,
quare rectē adhiberi dicit Plinius herbā
britannicā, hæc etenim ut vim habet re-
stringentem, ita consillarum vlceribus est
accommodissima, ac reliquis vitij quibus
astrictiōe opus est. Verum cepæ decoctū

178. De magnis lienibus.

Ut non probō, ita non omnino improbare possum, præsertim si eo ad oris gingivarumq; ablutiones utamur, refrenat enim ac compescit atram illam bilem, ac gingivas quodammodo firmiores reddit, cui per omnia quom similis sit portulaca cuiò quoque eadem ratione exhiberi potest, ceterum id non nisi post principia, ac probe purgato ac euacuato corpore, nam aliqui aquea sua frigiditate, ad interiora, atq; adeo partes nobiliores materiam repelleret, unde periculi non parum immineret. Sed hæc hætenus, nos hisce quātumuis paucis satisfactum putauimus, nam si affecto loco cognito, ut de locis patientibus monet Galenus, ultro sese offerat medicamentorum quædam sylvula, quiuis etiam vel tenuiter in re medica versatus ex classicis scriptoribus medicamenta malo huic accommodanda facile concinnabit.

Tibi autem H. D. C. hoc nostrum de stomacaxia iudicium dicare volui, quod dum proximis nundinis Goudanis apud nos esses, ac paucula quædam in hanc sententiam in medium proferremus, tibi plurimum

Epistola.

179.

rimū placere ītelligeremus: ad hæc vī anī
mi erga te nōstri propensitudinem si non
qualem voluimus, saltem qualem possu-
mus exhiberemus. Tu igitur quando
mali huius originem ex hisce satis per-
spēctam habes, in hoc totus incumbe,
vī bona vīctus ratione moderatoq;
exercitio temet à teterrima hac
lue incolumem quā longissi-
mē serues: quod vī faxit
Opt. Max. omnibus ex-
petimus votis, Vale
Goude ad quar.
Cal. Nouem. an-
no 1555.

C. T. addiētissimus.
Bald. Rousseus.

¶ Typis Reyneri Velpij.
Anno. 1559.

